

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

اقتصاد فرهنگ
با عنبر ملی و میراث جهانی

تحلیلی بر مؤلفه‌های فرهنگی

در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

دکتر داوود میرمحمدی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

نویسنده:

داوود میرمحمدی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۲۰	کلیات
۲۰	اشاره
۲۰	مقدمه
۲۲	۱. پرسش های تحقیق
۲۳	۲. روش بررسی
۲۴	۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری
۲۴	اشاره
۲۵	الف) پیام نوروزی
۲۶	ب) سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام
۳۰	فصل دوم
۳۰	تحلیل محتوای منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری
۳۰	اشاره
۳۲	مقدمه
۳۳	۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری
۳۳	اشاره
۳۸	تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی
۴۰	ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی
۴۸	صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام
۵۲	اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی

- ۶۲ اهمیت اسلام و ضرورت ترویج و نهادینه سازی دین باوری
- ۶۵ پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی
- ۶۷ جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن
- ۶۹ قانون گرایی، قانون مداری و انضباط اجتماعی
- ۷۲ تأمین آزادی
- ۷۴ اهمیت و جایگاه خانواده و زن
- ۷۸ برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی
- ۸۲ ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی
- ۸۸ تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای شکل و صورت و کار تشریفاتی
- ۹۱ خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی
- ۹۱ اشاره
- ۹۱ الف) پیشرفت های مادی جهان غرب
- ۹۱ ب) مصون دانستن غرب و انسان غربی از خیانت و اشتباه
- ۹۱ ج) مرعوب شدن در مقابل پیشرفت های غرب:
- ۹۲ د) تصور ترقی به سبب گرایش به غرب و شرق
- ۹۲ ه) القائات و عملیات روانی غرب بر ضد شرق
- ۹۲ خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن
- ۹۶ عزم، اراده و غیرت ملی
- ۹۸ ظلم ستیزی
- ۹۹ مبارزه با اباحی گری
- ۱۰۲ ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه گری و سلطه پذیری
- ۱۰۵ توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری
- ۱۰۷ استقلال ملی
- ۱۱۰ تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی

۱۱۱	پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی
۱۱۳	اصلاح الگوی مصرف
۱۱۶	۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها
۱۲۷	۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن
۱۴۰	۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی
۱۵۱	فصل سوم
۱۵۱	موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای
۱۵۱	اشاره
۱۵۳	مقدمه
۱۵۴	۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب
۱۵۸	۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی
۱۵۸	اشاره
۱۵۸	الف) توجه جدی به مبانی اسلامی برای سیاست گذاری رسانه ای و برنامه سازی ها
۱۶۰	ب) نفی از خودبیگانگی و تقویت خودباوری ملی
۱۶۰	ج) مقابله با چالش ها و آسیب های برنامه ریزی فرهنگی و رسانه ای
۱۶۱	د) توجه به جایگاه مردم در سیاست گذاری های رسانه ای
۱۶۲	ه) مبارزه و مقابله با غرب زدگی
۱۶۲	و) تقویت و نهادینه سازی بصیرت و بیداری در جامعه
۱۶۴	ز) ترویج امر به معروف و نهی از منکر
۱۶۴	ح) تأمین رضایت اجتماعی
۱۶۵	ط) تولید امیدواری ملی (مبارزه با ناامیدی و تقویت ایمان و امید به آینده)
۱۶۶	ی) حفظ استقلال به عنوان نهادی فرهنگ ساز
۱۶۷	ک) تقویت روحیه استقامت و پایداری در جامعه
۱۶۸	۳. چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای

۱۶۸ اشاره
۱۶۹ الف) هویت اسلامی و ایرانی
۱۶۹ اشاره
۱۶۹ یک. ترویج دین مداری
۱۷۳ دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان
۱۷۳ سه. روحیه عدالت اجتماعی
۱۷۴ چهار. تاریخ اسلام و ایران
۱۷۵ پنج. زبان و ادبیات فارسی
۱۷۵ شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی
۱۷۸ ب) اخلاق اجتماعی
۱۸۲ ج) تقویت و ترویج «تعاملات و روابط فرهنگی» در سطح داخلی و بین المللی
۱۸۳ د) استقلال و خودباوری ملی
۱۸۷ ه) تقویت و نهادینه سازی فرآیند جامعه پذیری و فرهنگ پذیری
۱۹۰ و) آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی
۱۹۱ ز) نهاد اوقات فراغت
۱۹۲ ح) تبیین جایگاه نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج
۱۹۴ ط) سرمایه فرهنگی و اجتماعی
۱۹۵ ی) آموزش و نهادینه سازی قانون گرایی و نظم اجتماعی
۱۹۵ ک) وحدت، انسجام ملی و تقویت همگرایی
۱۹۸ ل) تبیین مدیریت جهادی و ترویج اخلاق در میان مدیران و کارگزاران نظام
۲۰۳ ۴. جمع بندی و نتیجه گیری
۲۰۶ ۵. توصیه های روشی برای تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های رسانه ای
۲۱۴ منابع
۲۱۴ اشاره

۲۱۸ منابع لاتین

۲۲۰ درباره مرکز

تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری

مشخصات کتاب

سرشناسه : میرمحمدی، داوود، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور : تحلیلی بر مؤلفه های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری / داوود میرمحمدی؛ تهیه کننده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

مشخصات نشر : قم: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۲۰۷ ص؛ ۵/۱۴×۵/۲۰ س م.

شابک : ۶۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۴-۳۳۵-۸

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۰۳] - ۲۰۷.

موضوع : خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره فرهنگ

موضوع : خامنه ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره فرهنگ

موضوع : فرهنگ

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : DSR۱۵۷۴/۵ / ف ۴ ت ۳ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۷۸۵۴۱

ص: ۱

اشاره

ص: ۱۱

کلیات**اشاره**

کلیات

زیر فصل ها

مقدمه

۱. پرسش های تحقیق

۲. روش بررسی

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

مقدمه

مقدمه

هرساله مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه ای به هنگام تحویل سال و آغاز سال جدید هجری شمسی با پیام نوروزی خویش، ضمن تبریک حلول سال نو به همه ملت های مسلمان در اقصی نقاط جهان، به ویژه ملت ایران و ملت هایی که عید نوروز را گرامی می دارند و آن را مبنای شروع سال جدید خود می دانند، نامی برای سال جدید برمی گزینند. در واقع این نام گذاری به تعبیری اولویت آن سال و منشور راهبرد کلان و چارچوب فعالیت مدیریت راهبردی و مجموعه نظام اجرایی کشور در طول یک سال است. با نگاهی به نام های انتخاب شده در سال های گذشته درمی یابیم این نام گذاری ها هوش مندانانه و هدف مندانانه صورت می گیرد؛ به نحوی که با مد نظر قرار دادن سند چشم انداز، قانون برنامه توسعه، نیازهای روز نظام جمهوری اسلامی، قشرهای مختلف جامعه و آحاد ملت، اوضاع و اقتضائات روز کشور، اوضاع و تحولات منطقه ای و بین المللی، چشم انداز تحولات در سطح ملی و بین المللی، در قالب آن نقشه راه کشور برای یک سال ترسیم و خطوط کلان و کلی اولویت کاری و جهت گیری حرکت دستگاه های اجرایی روشن می شود.

بر همین روال به هنگام تحویل سال ۱۳۹۳ مقام معظم رهبری پس از

ص: ۱۲

تبریک سال نو این سال را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام نهادند. جایگاه و اهمیت اقتصاد در برنامه ریزی های کلان کشور در سال جدید و لزوم تبیین رویکرد نظری و منظومه فکری حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در این زمینه بر کسی پوشیده نیست، اما به دلیل اهمیت و جایگاه فرهنگ به عنوان زیربنای هر گونه حرکت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و فعالیت پژوهشی، و نیز به لحاظ گستردگی و حجم وسیع کار و ممکن نبودن پرداختن به هر دو موضوع اقتصاد و فرهنگ در فرصت زمانی کوتاه، در این مجموعه صرفاً بر موضوع فرهنگ متمرکز شده و تلاش کرده ایم با بهره گیری از «روش اسنادی» و «تحلیل محتوای کیفی» و با مراجعه به مجموعه آثار و سخنرانی های حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در حوزه «فرهنگ» و مد نظر قرار دادن دو مفهوم کلیدی «عزم ملی و مدیریت جهادی» به عنوان شیوه های تحقق این راهبرد، خطوط کلی اندیشه آنان را در این حوزه استخراج و در چارچوبی مدون و علمی تجزیه و تحلیل و ارائه کنیم.

آشکار است که در منظومه فکری حضرت امام رحمه الله و رهبر معظم انقلاب موضوع فرهنگ از جایگاه ویژه ای برخوردار است تا جایی که حضرت امام رحمه الله در طول حیات پر بارشان و رهبر معظم انقلاب در مناسبت ها و دیدارهای مختلف مردمی و مسئولان با ایشان و فرمان های ابلاغی ایشان به نهاد های ذی ربط، همواره بر این موضوع تأکید داشته اند. از این رو، تبیین اندیشه فرهنگی این دو بزرگوار کاری بسیار مهم، راهگشا نیازمند رعایت ظرافت های روش شناختی، و اتخاذ رویکرد همه جانبه نگری و تشکیل گروه های پژوهشی بین رشته ای و پیش بینی

ص: ۱۳

زمان کافی است. نگارنده با اذعان به نکات مذکور، کوشیده است متناسب با نیاز مخاطبان خود که عموماً مدیران، مسئولان و برنامه سازان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در شبکه های سراسری و استانی اند، از این خرمن توشه ای برچیند و محورهای کلان و کلی فرمایش های آنان را استخراج و برای سیاست گذاری رسانه ای و تولید برنامه های مختلف عرضه کند. بنابراین، مرکزیت و محور اصلی مباحث این مجموعه، منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری بوده است؛ در عین حال در پایان کتاب محورها و موضوعات برنامه ای دسته بندی و تدوین شده، و نیز یافته های پژوهشی نگارنده و شاخص های راهبردی فرهنگی که دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی با الهام از اندیشه های آنان در سال ۱۳۸۹ تدوین کرده محوریابی و موضوع شناسی شده است.

۱. پرسش های تحقیق

۱. پرسش های تحقیق

برای تحقق اهداف این تحقیق، چند پرسش کلیدی مدنظر قرار گرفته است:

۱. در منظومه فکری و اندیشه ای حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری الگوی فرهنگ مطلوب چیست؛ چه شاخص ها و ویژگی هایی و چه اهمیت و جایگاهی دارد؟

۲. از منظر امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری عوامل تقویت و ارتقای فرهنگ اصیل اسلامی و ایرانی چیست و تهدیدات و آسیب پذیری های آن کدام اند؟

۳. با توجه به اینکه رسانه ملی به عنوان یک نهاد فرهنگی خود نیز

ص: ۱۴

مخاطب و مشمول پیام نوروزی مقام معظم رهبری است و همچنین با عنایت به نقش و جایگاهی که در تبیین این راهبرد و نقشه راه می تواند ایفا نماید، چگونه باید سیاست گذاری و برنامه ریزی نماید تا ضمن تبیین مؤلفه ها و اهداف مطمح نظر ایشان، در خدمت تحقق این راهبرد بنیادی و تقویت و تثبیت فرهنگ و هویت اصیل اسلامی و ایرانی قرار گیرد؟

۲. روش بررسی

۲. روش بررسی

مرجع اصلی برای شناخت و فهم موضوعات یاد شده و پاسخ گویی به پرسش های مربوط، سخنان امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری است. داده های این مجموعه به روش تحلیل محتوای کیفی جمع آوری شده است. «رویکرد پژوهش» دیدگاه ها، باورها و گفته های امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری می باشد که به منزله گزاره های ارتباطی در مورد فرهنگ قادر است نویسنده را در پاسخ به پرسش های پژوهش رهنمون سازد. تحلیل محتوا یکی از فنون و روش های تحقیق است که برای توصیف عینی و کیفی منظم محتوای آشکار به کار می رود. (باردن، ۱۳۷۵: ۳۵) در این روش محتوای اطلاعات از طریق به کارگیری عینی و منظم قواعد علمی، به اطلاعاتی که می توانند خلاصه، مقوله بندی و با هم مقایسه شوند تغییر شکل می یابد. (هولستر، ۱۳۷۳: ۱۳)

بدین منظور از بین متون مختلف، متون فرهنگی اجتماعی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری آمده است که شامل صحیفه نور حضرت امام و نیز مجموعه سخنرانی ها، پیام ها، بیانیه ها، فرمان ها، مصاحبه ها و سخنرانی های مقام معظم رهبری می شود و متضمن دیدگاه های فرهنگی آنان درباره مسائل انقلاب، نظام اسلامی، ایران و گاه جهان اسلام و راهبردها،

ص: ۱۵

روش‌ها و سازوکارهای راهبردی ایشان است. علاوه بر گزینش مرجع اصلی گردآوری داده‌ها، انتخاب واحد مناسب تحلیل نیز گام ضروری دیگری در کاربست روش تحلیل محتوای کیفی است. در این تحقیق عبارات و گزاره‌های مضبوط در مرجع اصلی تحقیق به عنوان واحد تحلیل انتخاب شده‌اند. بر همین اساس، ضمن مرور و مطالعه متون مذکور به صورت استقرایی، گزاره‌هایی انتخاب شده است که متضمن کلیدواژه‌هایی باشد مانند: فرهنگ، فرهنگ دینی، فرهنگی اسلامی، فرهنگ ایرانی، ارزش‌های دینی، الهی و انقلابی، هویت دینی، هویت اسلامی و ایرانی، خانواده، حجاب، زن، اسلام، آزادی، استقلال ملی، عزم ملی، مدیریت جهادی، اقتصاد مقاومتی، خودکفایی، هنر، حماسه اقتصادی، قانون‌گرایی، وجدان‌کاری، اراده ملی، تهاجم فرهنگی، خودباوری، الگوی زندگی، و نیز گزاره‌های مشعر به عوامل آسیب‌رسان و تهدیدزا نسبت به استقلال فرهنگی، هویت دینی، فرهنگ اسلامی و ملی مثل ناتوی فرهنگی، وابستگی فرهنگی، وابستگی، تهدید و آسیب‌پذیری ارزش‌های دینی، ضعف و ناتوانی فرهنگی، فرسایش و زوال فرهنگی و...؛ یعنی واژه‌ها و مفاهیمی که بیشترین ارتباط معنایی و موضوعی را با حوزه فرهنگ دارند. همچنین برای هر محور گزاره‌هایی به عنوان شاهد مثال و مؤید ذکر به صورت کیفی تحلیل شده است. رویکرد اصلی این نوشتار توصیفی است که مرحله‌ای آغازین و مقدماتی در جست‌وجوی معرفت محسوب می‌شود.

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

اشاره

۳. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری

برای تجزیه و تحلیل محتوای پیام نوروزی رهبر انقلاب که سال ۱۳۹۳ را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام‌گذاری کردند

ص: ۱۶

و به دلیل اهمیت پیام ایشان در زمان تحویل سال و نیز سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران رضوی علیه السلام در این بخش خطوط کلی این دو سخنرانی ارائه می شود. خطوط کلی پیام نوروزی مقام معظم رهبری و سخنرانی ایشان در نخستین جمعه و اولین روز از سال ۱۳۹۳ در جمع زائران حرم رضوی و مردم مشهد بدین شرح است:

الف) پیام نوروزی

الف) پیام نوروزی

مقام معظم رهبری در پیام نوروزی ۱۳۹۳ با تبریک سال نو و نوروز به همه هم میهنان و ایرانیان در سراسر جهان، به خصوص خانواده معظم شهدا و ایثارگران و مجاهدان راه اسلام و ایران، سال جدید را سال «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام نهادند و با اشاره به تقارن سال جدید با ایام شهادت بانوی بزرگ جهان اسلام حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، از خداوند متعال مسئلت نمودند این تقارن فرصت و امکان بهره گیری مضاعف از انوار هدایت الهی و برکات فاطمی را برای ملت ایران فراهم سازد. از جمله نکات برجسته این پیام می توان این موارد را بر شمرد: لزوم مشارکت و حضور گسترده مردم در سازندگی کشور، ترویج اقتصاد و فرهنگ کار با حضور و مشارکت مردم، ضرورت نقش آفرینی مردم توأم با اراده و عزم ملی و راسخ در عرصه فرهنگ و اقتصاد، لزوم فراهم سازی بستر و زمینه حضور و مشارکت مردم در عرصه اقتصاد و فرهنگ توسط مسئولان، امکان شکوفایی اقتصادی به کمک مردم و مسئولان، ضرورت استفاده از تجارب و عبرت های گذشته در تصمیم گیری های آینده، لزوم تحقق حماسه اقتصادی در سال جدید و تأکید بر لزوم تحقق اقتصاد مقاومتی به عنوان زیرساخت فکری و نظری تحقق حماسه اقتصادی در پرتو مدیریت جهادی و تلاش مضاعف.

ب) سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام

ب) سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام

حضرت آیت الله خامنه ای صبح روز جمعه در اولین روز بهار و نخستین روز سال ۱۳۹۳، در اجتماع عظیم زائران و مجاوران رضوی علیه السلام با تبریک مجدد سال نو، ابعاد مختلف پیام نوروزی خود را که در آن نقشه کلان راه کشور در سال جدید یعنی «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» تعیین گردیده است، تبیین کردند. در این مراسم رهبر معظم انقلاب اسلامی با تشریح ماهیت، ظرفیت و الزامات تحقق مقاومت سازی اقتصاد و بایدها و نبایدهای عرصه بسیار مهم فرهنگ تأکید کردند باید خود را آن چنان قوی کنیم که زورگویان و باج گیران جهانی نتوانند حقی از این ملت را نادیده بگیرند. ایشان در تشریح نکته محوری و کانونی خود در سال جدید، یعنی ضرورت قوی تر شدن ملت و کشور و افزایش اقتدار ملی، به تلاش باج گیران و زورگویان جهانی برای تضییع حقوق ملت های ضعیف استناد و بیان کردند: طبیعت جهانی که با افکار مادی اداره می شود، زورگویی قدرت مندان نسبت به ضعیفان است؛ پس باید قوی شویم و پیشرفت کنیم. رهبر انقلاب در بیان علت انتخاب شعار «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» به عنوان نقشه راه کلی سال ۹۳، به گام های بلند و تجربیات موفق ملت و امکانات و ظرفیت های وسیع کشور اشاره کردند و افزودند: مسیر پر افتخار «اقتدار ملی» با تمرکز مسئولان و مردم بر این شعار، با شتاب بیشتری پیموده خواهد شد. ایشان بر خورداری از تسلیحات پیشرفته به عنوان یکی از عناصر اصلی قدرت یک ملت را لازم دانستند اما اقتصاد، فرهنگ و علم را سه عنصر اصلی اقتدار ملی برشمردند و فرمودند با یاری خداوند در دوازده سال اخیر درباره علم و دانش پیشرفت های درخشانی داشته ایم.

ص: ۱۸

رهبر انقلاب اهتمام جدی درباره دو عنصر دیگر «اقتدار ملی»، یعنی اقتصاد و فرهنگ را ضروری برشمردند و با تمرکز بر مسئله اقتصاد تأکید کردند: باید اقتصاد ایران را به گونه ای قوی کنیم که هیچ تکانه ای در جهان و هیچ کس در هیچ جای دنیا چه امریکا و چه غیر امریکا نتواند با یک تصمیم گیری و یک نشست و برخاست، بر اقتصاد کشور و معیشت مردم ما اثر بگذارد که این همان اقتصاد مقاومتی است. رهبر انقلاب با اشاره به ابلاغ سیاست های اقتصاد مقاومتی و استقبال رؤسای قوا و دیگر مسئولان از این سیاست ها، سه سؤال مهم زیر را طرح کردند و به آنها پاسخ گفتند:

الف) خصوصیات سلبی و ایجابی اقتصاد مقاومتی چیست؟

ب) آیا این هدف تحقق پذیر است یا یک آرزو و خیال خام؟

ج) اگر تحقق پذیر است، الزامات آن چیست؟

ایشان «اقتصاد مقاومتی» را یک الگوی علمی متناسب با نیازهای کشور تعریف نمودند که بسیاری از کشورهای دیگر نیز برای کاهش اثرپذیری خود از تکانه های اجتماعی و اقتصاد جهانی، متناسب با شرایط خاص خود، به آن روی آورده اند. مهم ترین ویژگی های اقتصاد مقاومتی در نگاه رهبر معظم انقلاب از این قرار است: درون زا بودن و تکیه بر ظرفیت ها و امکانات داخلی در عین برون گرایی و تعامل صحیح با اقتصاد دیگر کشورها و جامعه جهانی، تناسب با نیازهای جامعه، غیر دولتی بودن، اقتصاد دانش بنیان در عین استفاده از تجربیات و مهارت های فعالان صنعتی و کشاورزی و مردم بنیان بودن یعنی تکیه بر مشارکت و حضور مردم و سرمایه های مردمی، توجه به عدالت اقتصادی و اجتماعی در عین توجه به شاخص های رایج اقتصادی جهان نظیر رشد ملی و

ص: ۱۹

تولید ناخالص ملی و مؤثر بودن اقتصاد مقاومتی در همه شرایط چه تحریم و چه غیر تحریم، تحقق پذیری با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توان‌مندی‌های داخلی نظیر ظرفیت‌های عظیم نیروی انسانی از جمله جمعیت جوان، ده میلیون دانش‌آموخته دانشگاهی، بیش از چهار میلیون دانشجوی و میلیون‌ها نیروی ماهر و مجرب صنعتی و غیر صنعتی، در کنار منابع طبیعی فراوان و بسیار پر ارزش، موقعیت جغرافیایی کم‌نظیر و زیرساخت‌های نرم افزاری و سخت افزاری.

الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی یکی دیگر از نکات کلیدی پیام نروزی رهبر انقلاب بود که به علت اهمیت آن محور تحلیل قرار گرفت. تحلیل رهبر انقلاب در زمینه الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی بر چهار ضرورت متمرکز گردید:

۱. حمایت همه‌جانبه مسئولان از تولید ملی به عنوان حلقه اساسی پیشرفت کشور؛

۲. اهمیت دادن صاحبان سرمایه و تولیدگران به افزایش بهره‌وری و تولید ملی؛

۳. ترجیح صاحبان سرمایه به فعالیت در عرصه‌های تولیدی به جای حضور در عرصه‌های غیر تولیدی؛

۴. پای‌بندی ملت به استفاده از تولیدات داخلی.

مقوله «فرهنگ» دومین بخش پیام نروزی رهبر انقلاب را تشکیل می‌داد که ایشان نقش آن را مهم‌تر از اقتصاد دانستند. ایشان در تشریح علت اهمیت فرهنگ، آن را به هوایی تشبیه کردند که چه بخواهیم چه نخواهیم باید تنفس کنیم. بنابراین اگر تمیز باشد یا آلوده، اثر متفاوتی را بر جامعه و کشور خواهد داشت. ایشان با استناد به تأثیر بی‌بدیل فرهنگ در شکل‌گیری «نگاه

ص: ۲۰

مردم» (طرز تلقی و نگرش مردم) افزودند: همه رفتارهای روزمره، عادات و «نگاه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی» مردم از فرهنگ آنها الهام می‌گیرد و باورهای فرهنگی به همه مسائل و عرصه‌های دیگر سایه می‌اندازد و مهم تر است. تمرکز دشمنان بر موضوع فرهنگ ناشی از اهمیت فوق العاده این موضوع است؛ لذا مسئولان فرهنگی باید با حساسیت و هوشیاری مراقب رخنه‌های بسیار خطرناک فرهنگی باشند و به وظایف ایجابی و دفاعی خود در این زمینه عمل کنند.

رهبر انقلاب تأثیر منفی تقصیرات، کم‌کاری‌ها و بی‌برنامگی‌های داخلی بر فرهنگ عمومی را بخشی از مشکلات دانستند و گفتند همه مشکلات فرهنگی ناشی از فعالیت‌های دشمنان نیست؛ اما نباید این فعالیت‌های مخرب سی و پنج ساله دشمنان را انکار کرد یا نادیده گرفت. در عرصه فرهنگ رهبر انقلاب مسائلی نظیر تولید داخلی، قانون‌گرایی، روح استقلال ملی، ترویج مبانی اخلاقی و دینی جامعه، حجاب اسلامی، توجه به زبان فارسی و خلیات ملت، پرهیز و جلوگیری از ترویج اباحه‌گری، حفظ روح عزت ملی، توجه به خانواده، آزادی، نه‌راسیدن از هوچی‌گری رسانه‌های بیگانه و یا رسانه‌هایی که زبان بیگانه را در کام دارند، حساسیت مسئولان در برابر رخنه‌ها و انحرافات فرهنگی، نگاه نقادانه نسبت به اوضاع فرهنگی کشور مبتنی بر منطق محکم و بیان روشن و صریح، پرهیز از تهمت زنی، جنجال‌آفرینی و تکفیر یکدیگر، طرح مشکلات با منطق محکم و نگاه نقادانه و بیان نقاط ضعف را از معیار و شاخص‌های مهم در این حوزه برشمردند که باید در سایه عزم ملی و مدیریت جهادی پی‌گیری شود.

ص: ۲۱

فصل دوم

فصل دوم

زیر فصل ها

تحلیل محتوای منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری**اشاره**

تحلیل محتوای منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

زیر فصل ها

مقدمه

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

ص: ۲۳

مقدمه

مقدمه

فرهنگ در منظومه فکری و اندیشه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری از جایگاه والایی برخوردار است. به همین دلیل آنان در فرمایش ها، رهنمودها و مباحث خود در مناسبت های مختلف، به ویژه در پیام های نوروزی و نام گذاری های سال ها، بر توجه به بنیان های فرهنگی کشور و حتی مسلمانان و جهان اسلام تأکید داشته اند. برای تبیین رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در بدو امر لازم است مقوله فرهنگ به اجزای گوناگون تقسیم گردد. به همین منظور در گام نخست تلاش شده اصول، مؤلفه ها و شاخص های تشکیل دهنده رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری تشریح، سپس عوامل و عناصر تهدید فرهنگ از نگاه آنان واکاوی شود و در ادامه پس از تحلیل و استنتاج، محورها، موضوعات و پیشنهادها برای تحقق و اجرای منویات این دو بزرگوار در عرصه فرهنگ عرضه شود. به رغم وقوف به دشواری کار و بضاعت کم نویسندگان و اذعان پیشاپیش به کاستی های احتمالی تحلیل و فهم، تلاش بر آن است تا حد امکان تصویر رساتری از ابعاد مختلف موضوع ترسیم نماییم. همان گونه که در روش شناسی تحقیق تصریح شد، مرجع اصلی برای شناخت و فهم موضوعات و پاسخ گویی به پرسش های تحقیق، سخنان امام خمینی رحمه الله در صحیفه نور و بیانات مقام معظم رهبری

در پیام نوروزی و سخنرانی ایشان در نخستین روز آغاز سال جدید در حرم رضوی و سایر فرمایش های ایشان است که جمع آوری و دسته بندی شده است.

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

اشاره

۱. اصول و مؤلفه های فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری

اهمیت فرهنگ را از جنبه های مختلف می توان طرح نمود که در این میان دو جنبه برجستگی بیشتری دارد: یکی جایگاهی که فرهنگ در هویت و موجودیت یک جامعه دارد و دیگری نقشی که فرهنگ می تواند در پیشرفت و تعالی جوامع ایفا نماید. جنبه نخست، اهمیت و جایگاه فرهنگ را در موجودیت جامعه نمایش می دهد و جنبه دوم اهمیت و نقش فرهنگ صحیح در حرکت به سمت اعتلا یا انحطاط جوامع را ترسیم می کند. در بعد نخست، حوزه نفوذ فرهنگ به همه ابعاد زندگی بشر کشیده می شود و همه ویژگی های متمایزکننده انسان ها از یکدیگر و نیز همه ویژگی های متفرقه جوامع در فرهنگ آنها نهفته است. حضرت امام خمینی رحمه الله این مفهوم را با تصریح بیشتر چنین بیان می فرمایند: «بی شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد». (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰)

اساساً فرهنگ است که ویژگی های مشترک پدیده آورنده یک ملت را تشکیل می دهد و بدون وجود فرهنگ واحد، افراد تبعه یک کشور را نباید یک ملت نامید. لذا می توان گفت اساس ملت یک ملت فرهنگ است. (صحیفه نور، ج ۶: ۴۰) این اهمیت والای فرهنگ در هویت و موجودیت جوامع از تعاریفی استنباط می شود که برای فرهنگ ارائه شده است تا

جایی که همه ابعاد علوم، فنون، ادبیات، هنر، اخلاق، ارزش ها، باورها، اعتقادات، رسوم، هنجارها، مناسک و حتی مصنوعات مادی ساخت بشر و... را در حیطه فرهنگ جای داده است. کل تمدن بشری از این مجموعه ساخته شده است. به فرموده امام رحمه الله: «فرهنگ مبدأ همه خوشبختی ها و بدبختی های ملت است.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۷۳) زیرا تمام خوشبختی ها و بدبختی های جوامع، به بهره مندی از پیشرفت علوم و فنون و عملکرد اعتقادات، اخلاق، ارزش ها و هنر آنها در زمینه های مختلف وابسته است. با عملکرد صحیح این ابعاد فرهنگ و نیز بهره مندی از نتایج پیشرفت علوم و فنون، جوامع می توانند به خوشبختی برسند. می توان گفت همه امور جوامع بستگی تام به فرهنگ آنها دارد. لذا «اگر مشکلات فرهنگی و آموزشی به صورتی که مصالح کشور اقتضا می کند حل شود، دیگر مسائل به آسانی حل می گردد.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۹۲) به همین دلیل است که امام فرهنگ را رأس همه اصلاحات می داند و می فرماید: «رأس همه اصلاحات اصلاح فرهنگ است.» (صحیفه نور، ج ۱۰: ۵۵) نیز می فرماید: «اگر فرهنگ ناصالح شد، این جوان هایی که تربیت می شوند به این تربیت های فرهنگ ناصالح، اینها در آتیه فساد ایجاد می کنند... . وقتی فرهنگ فاسد شد، جوان های ما که زیربنای تأسیس همه چیز هستند، از دست ما می روند و انگل بار می آیند.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۷۳) همچنین در جایی دیگر می فرماید: «فرهنگ نه تنها انسان ها را به انحطاط می کشد بلکه می تواند موجب انحطاط و پوچی و در نهایت اضمحلال جوامع شود.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰)

رهبر معظم انقلاب نیز در مناسبت های مختلف با تأکید بر اهمیت و جایگاه فرهنگ، قانون گرایی، خودباوری ملی، وجدان کاری، انضباط

اجتماعی، دین باوری، تقویت ارزش های الهی و دیانت در جامعه، الگوی مصرف و سبک زندگی ایرانی و اسلامی، تعاون اجتماعی، تشکیل خانواده و ازدواج را نمونه هایی از شاخص ها و جهت گیری های فرهنگی کشور ذکر نموده و استقلال کشور، ضرورت های دینی و اخلاقی جامعه، خلیقات ایرانی و زبان فارسی و خودباوری ملی را بخشی از خط قرمز های فرهنگی کشور ذکر نموده اند. ایشان فرهنگ را مثل هوایی می دانند که انسان وقتی این را استشاق کرد و با جانی که گرفت می تواند قدم بردارد و رو به جلو حرکت کند. از نظر رهبر انقلاب فرهنگ زیربناست و بقیه کارها همه برخاسته از فرهنگ؛ یعنی آنچه انسان استشاق می کند. اگر چنانچه یک جایی، هوای مسمومی تزریق شود، نتیجه ای که در اندام ها دیده خواهد شد تابع آن مسمومیتی است که در این هواست. اگر فضا را با دود یا مخدری تخدیر کنند، وقتی انسان آن را استشاق کرد، رفتارش متناسب با آن چیزی خواهد شد که استشاق کرده است. (بر گرفته از: بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت با ایشان: ۱۳۸۶/۰۶/۰۴) ایشان در جایی دیگر می فرمایند: «باید در جهتی حرکت کنیم که مردم، متدین بار بیایند، متدین عمل بکنند، به مبانی دینی معتقد بشوند، عملاً پای بند بشوند؛ جهت گیری ما در همه زمینه ها باید این باشد». (بیانات معظم له در دیدار اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۸/۰۶/۱۶)

رهبر انقلاب در تعبیر دیگر فرهنگ را همان خلیقات اجتماعی جامعه می خواند و می فرماید:

درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می شود، اما اساس و ریشه فرهنگ عبارت است از عقیده،

برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلیات فردی و خلیات اجتماعی و ملی... بنده چند نمونه از خلیات اجتماعی و ملی را که برای یک ملت تعیین کننده است، در اینجا عرض می‌کنم. مثلاً عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت....

ایشان فرهنگ را عامل شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه می‌خوانند و می‌فرمایند: «حرکت جامعه، بر اساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم‌گیری جامعه، بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است». (در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی: ۱۹/۹/۱۳۷۹)

اینک بعد از ارائه تعریفی مختصر از فرهنگ از نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری، در این بخش می‌کوشیم با اتکا به روش تحلیل محتوا، مستند به گفته‌های امام رحمه الله و رهبر انقلاب، مقولات کلان و راهبردی از فرمایش‌های ایشان را به عنوان شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و اصول فرهنگ اصیل برگزینیم و ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی و مدیریت جهادی را از نگاه مقام رهبری نماییم. در یک بررسی اجمالی از فرموده‌های امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب، مواضعی که بیانگر اصول و مبانی الگوی فرهنگی اصیل اسلامی و ملی است و روش‌های نهادینه‌سازی آن بدون توجه به تقدم و تأخر و ماهیت آنها به شرح ذیل می‌شود:

تربیت‌پذیری انسان به عنوان مهم‌ترین رکن و زمینه‌فعالیت فرهنگی؛

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی؛

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام؛

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی؛

اهمیت و جایگاه دین اسلام و ضرورت ترویج و آموزش دین باوری؛

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی؛

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن؛

قانون گرایی، قانون مداری، و انضباط اجتماعی؛

تأمین آزادی؛

اهمیت و جایگاه خانواده و زن؛

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی؛

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی؛

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای فرم و صورت و کار تشریفاتی؛

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی؛

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن؛

عزم، اراده و غیرت ملی؛

ظلم ستیزی؛

مبارزه با اباحی گری؛

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه گری و سلطه پذیری؛

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری؛

استقلال ملی؛

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی؛

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی؛

اصلاح الگوی مصرف.

در ادامه مطالب هریک از محورهای مذکور، مستند به فرمایش های امام و رهبر معظم انقلاب تشریح می گردد.

تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی

تربیت پذیری انسان به عنوان مهم ترین رکن و زمینه فعالیت فرهنگی

یکی از عوامل مؤثر در راهبردپردازی فرهنگی در هر جامعه، نوع نگاه آن، به ویژه رهبران و مدیریت راهبردی آن به انسان و جایگاه و ویژگی های اوست. این موضوع تا بدان حد اثرگذار است که می تواند نوع و محتوای رویکردها و جهت گیری های فرهنگی آن جامعه و رهبران آن را تعیین کند. بر خلاف نظر بعضی از اندیشه ورزان و فیلسوفان که انسان را تک ساحتی، بدسرشت و جنگجو یا خوش ذات و صلح جو تفسیر و تأویل کرده اند و بر همین مبنا دیدگاه فرهنگی و اجتماعی خود را برای جوامع بشری ارائه داده اند، در نگاه امام خمینی قدس سره و رهبر معظم انقلاب انسان موجودی بالقوه تربیت پذیر، اثرپذیر، اثرگذار، عاقل، و مختار است که بر اساس اصل «آزادی و اختیار» سرنوشت خویش را رقم می زند. این دو بزرگوار هیچ عاملی را در پیمودن راه سعادت یا شقاوت مؤثرتر و تعیین کننده تر از «اراده» انسان نمی دانند و عواملی همچون وراثت و محیط را عوامل اثرگذار فرعی معرفی می کنند. در فرمایش ها و منظومه فکری امام رحمه الله ضمن تأکید بر عنصر تربیت و کمال جویی انسان، چنین آمده است:

بچه وقتی متولد شد، دیکتاتور نیست...، لکن با تربیت های

ص: ۳۰

اعوجاجی در همان محیط کوچکی که خودش دارد، کم کم دیکتاتوری در او ظهور می کند. اگر تربیت صحیح باشد برای این بچه، آن دیکتاتوری اش رو به ضعف می رود و اگر تربیت فاسد باشد، آن دیکتاتوری که کم بود، رشد می کند.

(صحیفه نور، ج ۱۴: ۹۰)

در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله، خداوند، که آفریدگار و پروردگار نظام هستی است، برای تربیت انسان، هادیان و مدیرانی همراه با طرح و برنامه تربیتی و سازندگی فرستاده است. آنها انبیا و کتب دینی هستند تا استعدادهاى نهفته در انسان را به منصفه ظهور رسانند و راه سعادت و شقاوت را به او بنمایانند. ایشان در این زمینه می فرمایند: «خداوند تعالی با وحی به انبیای بزرگ می خواسته اند که مردم را، همه بشر را هدایت و آدم بسازند.» (صحیفه نور، ج ۷: ۲۸۸) «اگر برای هر علمی موضوعی است... علم همه انبیا هم موضوعش انسان است... تمام انبیا موضوع بحثشان، موضوع تربیتشان، موضوع علمشان انسان است.» (صحیفه نور، ج ۸: ۳۲۴) «قرآن کریم... آمده است که انسان را بسازد، انسان بالقوه را انسان بالفعل و موجود بالفعل کند.» (صحیفه نور، ج ۳: ۲۱۸)

در دیدگاه امام خمینی رحمه الله انسان موجودی پویا، و کمال جو است و به طور فطری به کمال عشق دارد: «در فطرت همه بشر این است که کمال مطلق را می خواهد و برای خودش هم می خواهد. بشر انحصارطلب است، کمال مطلق را می خواهد که خودش داشته باشد. قانع نمی شود به آنچه دارد، دنبال آن چیزی است که ندارد؛ برای اینکه عشق به کمال مطلق دارد.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۰۵ و ۲۰۶)

در منظومه فکری مقام معظم رهبری نیز انسان و رابطه و اتصال قلبی

او با خدا و همچنین مجذوب شدن در برابر لطف الهی، راز و نیاز با خدا، و ارتباط دل‌ها با او جایگاه خاصی دارد. برای درک اندیشه رهبر انقلاب در مورد انسان، نگاهی به اندیشه ایشان در مورد آزادی، راهگشاست. ایشان با تأکید بر اینکه ما در مقوله آزادی به دنبال شناخت نظر اسلام هستیم، مهم‌ترین تفاوت میان دیدگاه اسلام و غرب در خصوص آزادی را، منشأ و پایه بحث آزادی می‌دانند:

در اندیشه لیبرالیستی، منشأ آزادی، تفکر انسان‌گرایی یا همان اومانیزم است؛ در حالی که در اسلام مبنای آزادی، توحید به معنای اعتقاد به خدا و کفر به طاغوت است. در دیدگاه اسلام، انسان از همه قیود به غیر از عبودیت خدا آزاد است. کرامت انسانی از دیگر مبانی اصلی آزادی در اسلام است. حق در قرآن به معنای مجموعه نظام مند و هدف دار است که بر این اساس، عالم تکوین و عالم تشریح، هر دو حق هستند و آزادی انسان حق است و در مقابل باطل قرار می‌گیرد. حق در فقه و حقوق به معنای ایجاد توانایی مطالبه کردن است و انسان باید به دنبال آزادی خود و دیگران باشد. (بیانات رهبر انقلاب در جمع اندیشمندان، نخبگان، اساتید حوزه و دانشگاه، پژوهشگران و مؤلفان آثار علمی، در چهارمین نشست اندیشه‌های راهبردی جمهوری اسلامی، ۲۴/۱۱/۹۱)

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی

ضرورت مهندسی و مدیریت فرهنگی به عنوان وظیفه حکومت اسلامی

اگر فرهنگ را حوزه‌ای تعریف کنیم که به عنوان زیربنای جامعه انسانی، پایدارترین پایه اجتماع، شکل و ماهیت حرکت جامعه را

مشخص می نماید، از منظر راهبردپردازی و سیاست گذاری فرهنگی، یکی از اقدامات مهم، تدوین چشم انداز فرهنگی کشور، ترسیم نقشه راه نیل به آن و مهندسی و مدیریت فرهنگ با مد نظر قرار دادن همه ملاحظات و ویژگی های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و جمعیتی کشور در سایه منابع و مقدمات موجود است که تدوین و تحقق آن می تواند به پایه گذاری فرهنگ اصیل اسلامی و ایرانی بینجامد و در ذیل یک سند فرهنگی به فرصتی بی نظیر برای توسعه ملی تبدیل شود. مهندسی فرهنگی اصطلاحی است که با تأکیدات و پیشگامی مقام معظم رهبری در سال ۸۱ مبنی بر اینکه یکی از مهم ترین تکالیف ما در درجه اول مهندسی فرهنگ کشور است؛ در محافل فرهنگی داخل کشور، چه پژوهشی و چه سیاست گذاری رواج یافت. مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، مهندسی فرهنگی را بستر عدالت اجتماعی دانستند و دست یابی به اهداف فرهنگی انقلاب را مستلزم تبیین دقیق این مقوله برشمردند. همچنین با اشاره به ناکافی بودن کارهای انجام شده در این زمینه، تأکید نمودند: «باید این مسئله مهم را خیلی جدی تر گرفت». (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان، ۱۷/۹/۸۶)

با وجود این همه تأکیدات، ادبیات مرتبط با موضوع مهندسی فرهنگی در ایران نسبتاً ضعیف است، ولی در ادبیات غرب پیشینه ای طولانی دارد. تأکید رهبر معظم انقلاب از یک سو و نیاز جامعه و پیشینه طولانی این موضوع در عرصه بین المللی و کم توجهی به آن در عرصه داخلی، ضرورت پرداختن به مهندسی فرهنگی در عرصه نظر و عمل را بیش از پیش آشکار می سازد.

از زمان پیدایش نظام دولتی بین المللی در نیمه سده هفدهم، دولت های غربی به شیوه های گوناگون کوشیده اند فرهنگ مناطق غیر غربی را به اقتضای منافع خود شکل دهند. هرچند آنان آشکارا اعلام نکرده اند که با مهندسی فرهنگی می خواهند به نوعی سلطه خود را بر مناطق غیر غربی تحمیل کنند، بلکه درصدد برآمده اند طرح های خود را در قالب برنامه هایی برای پیشبرد صلح و امنیت بین المللی مطرح نمایند، در دهه گذشته، یکی از دغدغه های بارز تلاش غرب برای مهندسی فرهنگی کشورهای در حال توسعه، جهانی سازی و طرح خاورمیانه بزرگ بود، که بیشتر ریشه ای فرهنگی دارد تا سیاسی. این طرح به دنبال محقق سازی سلطه پذیری فرهنگی کشورهای جهان و خاورمیانه و جذب فرهنگ این کشورها در فرهنگ غربی است به نحوی که استقلال فرهنگی کشورها را مخدوش و در کنار آن کم کم چهره فرهنگی و اسلامی خاورمیانه را دگرگون سازند. بر این اساس، ضروری است که ایران به عنوان اثرگذارترین کشور در حیات فرهنگی خاورمیانه و حتی جهان اسلام به روندهای فرهنگی داخلی خود در راستای تعالیم الهی و اسلامی و هویت ایرانی به نحو شایسته ای شکل دهد تا بتواند با این هجمه فرهنگی که مقام معظم رهبری آن را «ناتوی فرهنگی» نیز خوانده اند، مقابله کند. در این راستا است که طراحی نقشه مهندسی فرهنگی کشور بیش از پیش به یک ضرورت دینی ملی مبدل می گردد. در واقع مهندسی فرهنگی را می توان بستری مطلوب برای دست یابی به فرهنگ مطلوب در سایه منابع و مقادورات موجود شمرد.

البته در تدوین این نقشه نباید به نحوی بسته عمل کنیم که از دست آوردهای علمی و فرهنگی جهان بی بهره بمانیم؛ بلکه باید به

گونه ای سیاست گذاری کنیم تا امکان استفاده از دست آوردهای بین المللی فراهم گردد و بدین طریق پارادایم فرهنگ «اسلامی ایرانی» را هرچه بیشتر به زبان بین المللی نزدیک تر سازیم تا الگوپذیری سایر کشورها از این تدبیر افزایش یابد. درباره ضرورت و جایگاه مهندسی فرهنگی کشور رهبر انقلاب بارها در سخنرانی های خود بر آن اذعان، تأکید و تصریح داشته اند. برای مثال، ایشان در یکی از سخنرانی های خود در جمع کارگزاران نظام فرمودند:

یکی از مهم ترین تکالیف ما در درجه اول، مهندسی فرهنگ کشور است؛ یعنی مشخص کنیم که فرهنگ ملی، فرهنگ عمومی و حرکت عظیم درون زا و صیوررت بخش و کیفیت بخشی که اسمش فرهنگ است و در درون انسان ها و جامعه به وجود می آید، چگونه باید باشد؛ اشکالات و نواقصش چیست و چگونه باید رفع شود؛ کندی ها و معارضاتش کجاست؟ مجموعه ای لازم است اینها را تصویر کند و بعد مثل دست محافظی هوای این فرهنگ را داشته باشد. (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان، ۱۹ آذر ۱۳۷۹)

رهبر انقلاب توجه به فرهنگ و پرورش ایمان و عقیده انسان ها مطابق موازین اخلاقی و دینی، نجات و هدایت بشر از گمراهی را از وظیفه همگانی و به ویژه از وظایف اصلی دولت و حکومت اسلامی می داند که نباید بی اعتنا از کنار آن بگذرد و باید در پرتو آموزه های نورانی الهی به آن تکلیف الهی عمل نماید. ایشان در ذیل این آیه شریفه «مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ

فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» این وظیفه را این گونه تفسیر می کنند:

چند روایت هست که حضرت می فرمایند: کسی که انسان را از «حَزَقِ او قَتَلَ» نجات بدهد. در یک روایت هم خود حضرت می فرمایند که یا انسان را هدایت کند. بعد می فرمایند «ذَلِكَ تَأْوِيلُهَا الْأَعْظَمُ»، برترین تأویل و برترین معنای این آیه همین است که اگر کسی کسی را به قتل برساند یعنی موجب ضلالت او را فراهم بکنند، یا کسی را احیا بکند یعنی موجبات هدایت او را فراهم بکند. آنگاه «فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» هدایت یک انسان ارزش و قیمت هدایت همه بشریت را دارد؛ چون گوهر انسانی در این انسان و در همه بشریت یک گوهر است. وقتی شما به گوهر انسانی کمک کردید و او را هدایت نمودید، چه در زمینه عقیده و چه در زمینه اخلاق، به گوهر بشری کمک کرده اید و یاری رسانده اید. بنابراین، این همان ارزش را خواهد داشت. این نشان دهنده این است که مسئله هدایت و کمک رساندن به نجات انسان ها وظیفه هرکسی است که بتواند آن را انجام دهد. یا در آن روایت ذیل آیه شریفه «فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ» می فرماید که این طعام معنوی است، این طعام دین است، اخلاق است. نظر به طعام معنایش این است که ملاحظه کن چه چیزی را مصرف می کنی، یا چه چیزی را دیگری از دست تو مصرف می کند. این نشان دهنده اهمیت خوراک معنوی است. یا در روایت دیگری آمده است که وقتی حضرت امیرالمؤمنین

می خواستند برای جمع کردن وجوه بیت المال و عمدتاً برای قضاوت به یمن سفر کنند ظاهراً اواخر حیات مبارک پیغمبر و نزدیک حجه الوداع بوده است پیش پیغمبر آمدند که اگر حضرت توصیه ای دارند بفرمایند. آنجا از قول پیغمبر نقل شده است که فرمود: «یا علی! لاین یهدی الله بک رجلاً- خیر مما طلعت علیه الشمس»؛ اگر خدا به وسیله تو یک نفر را به راه راست، به حقیقت و به فضیلت راهنمایی و هدایت کند، برای تو ارزشش از همه روی زمین بیشتر است؛ یعنی اگر همه ثروت ها و قدرت ها و مقام ها و منزلت های مادی دنیوی را به تو بدهند، ارزشش کم تر از این است که تو بتوانی یک نفر را هدایت کنی. این حقیقت و واقعی است؛ چون ثروت و قدرت مادی چیزهایی زودگذر و زایلی هستند. اینها که ارزش های حقیقی به شمار نمی آیند، اما هدایت یک انسان این قدر در نظر پروردگار حایز اهمیت است. حالا در چنین شرایطی این سؤال پیش می آید که آیا حکومت می تواند بگوید من آزادی و امنیت را فراهم می کنم مردم خودشان بروند میدان معارضه و بحث عرضه و تقاضاست، هرکس هرچه توانست در بازار عرضه و تقاضا مطرح کند، هر چه شد شد؟! نه، به هیچ وجه. این جزو وظایف دولت اسلامی است که در این آشفته بازار احتمالی یا حتی غیر آشفته بازار، در بازار عرضه فرهنگ و عقیده و اخلاق، نگذارد عائله او یعنی ملت دچار گمراهی بشوند؛ یعنی همان احساسی را که انسان نسبت به زن و بچه خودش دارد، همان را باید نسبت به

ص: ۳۷

دیگران هم داشته باشد. شما اگر بدانید که فرزند خودتان دچار یک انحطاط اخلاقی شده که از نظر شما و از نظر جامعه زشت است، یا در معرض آن قرار گرفته چگونه عکس العمل نشان می دهید؟ (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۹/۹/۱۳۷۹)

ایشان همچنین در زمینه اهمیت و کارکردهای فرهنگ و نقش و رسالت حکومت در اصلاح و برنامه ریزی فرهنگی می فرمایند:

فرهنگ به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. حرکت جامعه، بر اساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه، بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است. دولت و دستگاه حکومت، نمی تواند از این واقعیت مهم خود را کنار نگهدارد. وقتی مردم در خانواده، ازدواج، کسب، لباس پوشیدن، حرف زدن و تعامل اجتماعی شان، در واقع دارند با یک فرهنگ حرکت می کنند... دولت و مجموعه حکومت، نمی تواند خود را از این موضوع برکنار بدارد و بگوید بالا-خره فرهنگی وجود دارد و مردم به چیزی فکر می کنند؛ نه، ما مسئولیت داریم این فرهنگ را بشناسیم؛ اگر ناصواب است، آن را تصحیح کنیم؛ اگر ضعیف است، آن را تقویت کنیم؛ اگر در آن نفوذی هست، دست نفوذی را قطع کنیم. بنابراین، فرهنگ به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه هم یکی از میدان های اساسی است. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱)

تأملی در سخنان ایشان مؤید چندین نکته است: اولاً فرهنگ عامل شکل دهنده به ذهن و کنش های اجتماعی و رفتار عمومی جامعه است. ثانیاً هدایت و کمک به ارتقای فرهنگ و اخلاق مبتنی بر آموزه های دینی و شریعت هم وظیفه دولت و حکومت اسلامی و هم وظیفه همگانی است و از همین جاست که تعیین راهبردهای کلان فرهنگی، راهبردپردازی و مهندسی فرهنگی اهمیت و ضرورت می یابد. ثالثاً یکی از اقدامات اساسی برای مهندسی فرهنگی کشور شمارش تهدیدها، فرصت ها، ضعف ها و قوت ها و سیاست گذاری واقع بینانه و هوش مندانه برای بهره گیری فرصت ها و قوت ها و ظرفیت ها از یک سو و پیشگیری از آسیب ها و ضعف ها و مقابله با تهدیدات فرهنگی از دیگر سو است. رابعاً با توجه به بیانات مقام معظم رهبری، مهندسی فرهنگی چند وظیفه مهم را بر عهده دارد: یکی ارزیابی وضعیت فرهنگی موجود به صورت واقع بینانه و مبتنی بر پژوهش های میدانی، تعیین فرهنگ آرمانی و وضعیت فرهنگی مطلوب یا همان جامعه آرمانی (اتوپیای) اسلام با توجه به تمامی ابعاد و زوایای آن شامل ارزش ها، هنجارها، اعتقادات، هنرها، اقتصاد، سیاست، معماری، لباس و... و برنامه ریزی. به سخن دیگر، باید برای حرکت از وضع موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب، نقشه راه که نشان دهنده تمام مراحل است طراحی و اقدامات عملی لازم برای اجرای مرحله ای این حرکت عظیم آغاز شود.

رهبر انقلاب در ادامه فرمایش های خود در زمینه شاخص ها و چارچوب مهندسی فرهنگی می فرمایند:

نمی گویم [فرهنگ را] به طور کامل کنترل کند؛ چون کنترل فرهنگ به صورت کامل نه ممکن است، نه جایز؛ اصلاً رشد

ص: ۳۹

فرهنگی با ابتکار و آزادی و میدان دادن به اراده هاست؛ در این تردیدی نیست؛ منتها هوای کار را باید داشت. در تربیت کودک گفته می شود که بچه را خیلی امر و نهی و کنترل و مهار نکنید؛ بگذارید آزادانه برود بازی کند؛ اما معنایش این نیست که اگر لب ایوان رفت و خواست پایین بیفتد، جلوییش را نگیریم. باید مراقبت کرد و مواظب بود. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

مجموعه این عبارت علاوه بر آنکه نگاه تیزبینانه، هوش مندانه، عالمانه و توأم با عقلانیت رهبر انقلاب در سیاست گذاری و برنامه ریزی فرهنگی را نشان می دهد، در درون خود اهم شاخص ها و معیارهای مهندسی فرهنگی را ترسیم می سازد که از جمله می توان به پرهیز از افراط و تفریط، توجه به ابتکار، خلاقیت و آزادی عمل کارگزاران فرهنگی، میدان دادن به اراده ها و نیروهای خلاق، مخلص، متخصص و متعهد برای کار و فعالیت فرهنگی، اجتناب از امر و نهی های بی مورد و مهم تر از همه رصد و مراقبت مستمر و حکیمانه اشاره نمود. اینها ویژگی ها و معیارهای مهمی است که رسانه ملی همچون سایر نهادهای فرهنگی مسئول باید در سیاست گذاری ها و برنامه های ها سرلوحه کار خود قرار دهد و به آن عمل نمایند.

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام

صیانت فرهنگی در پناه اتکا به اسلام

اسلام به عنوان دین جامع و حیات بخش، انسان ساز و راهنمای عمل سیاست گذاران در نظام اسلامی همواره در کانون توجه و مرکز اندیشه

فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری قرار داشته است. از نظر ایشان دین مبین اسلام و آموزه های آن با توجه به ظرفیت و توان وحدت بخش و بسیج اعتقادی پیروانش، یکی از مؤلفه های مؤثر و انکارناپذیر اقتدار و عزت ملی و دینی مسلمانان محسوب می شود. حاکمیت احکام الهی و اسلامی در جامعه موجب بالندگی و پویایی و قدرت مندی نظام اسلامی و فقدان یا بی توجهی به آن موجب بروز تهدیدات، تضعیف و رکود فکری و ناتوانی جامعه می شود. به علاوه، دین اسلام و حاکمیت آن معیار سنجش سویه های فکری و جهت گیری اعتقادی جامعه و حکومت، ملاک سنجش ضریب تهدیدات و آسیب ها و هدف محوری سیاست گذاری های فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی نیز محسوب می گردد. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرمایند: «ملت ایران یک نقطه اتکایی دارد و آن اسلام است.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۹۲) حفظ اسلام در رأس تمام واجبات است.» (وصیت نامه: ۲۵) در جایی دیگر می فرمایند: «اسلام چیزی است که همه ما باید فدای او بشویم تا اینکه تحقق پیدا بکند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۱۵) «تکلیف ما این است که از اسلام صیانت کنیم و حفظ اسلام را. کشته بشویم تکلیف را عمل کرده ایم. بکشیم هم تکلیف را عمل کرده ایم.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۲۵۱) «مکتب اسلام یک مکتب مادی نیست، یک مکتب مادی معنوی است. مادیت را در پناه اسلام قبول دارد، معنویت، اخلاق، تهذیب نفس (صحیفه نور، ج ۷: ۵ و ۶، به نقل از عزتی، ۱۳۷۵: ۱۵ و ۱۶)

امام خمینی رحمه الله در جایی دیگر در باب اهمیت دین مبین اسلام و ضرورت توجه و عمل همه مسلمانان به آن می فرماید: «باید تعلیمات اسلام را گرفت و همان طوری که اسلام دستور داده است که مؤمنین،

ص: ۴۱

همه مؤمنین در همه جا برادرند و امر کرده است به اینکه اعتصام به جبل الله بکنید و متفرق از هم نشوید و دستور داده است به اینکه تنازع با هم نکنید والا فِئِل می شوید. مسلمین وقتی می توانند از گیر ابرقدرت و از گیر حکومت های فاسد خودشان خلاص بشوند که این امر خدا را اجابت کنند. این دعوت الهی است، از صدر اسلام تا آخر این دعوت را اجابت کنند. کار وقتی از ما ساخته است که اسلامی فکر کنیم و به قرآن و اسلام گرایش پیدا کنیم و به تعلیمات صدر اسلام عمل کنیم.» (صحیفه نور، ج ۱۲: ۲۸۳) «تمام مقصد ما مکتب ماست و مسلمان های ما برای مکتب ماست که این طور قدرت دارند.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۷۶)

از نظر امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب اسلام به عنوان بن مایه اعتقادی مسلمانان کارکردهای مفید و مؤثری دارد که از جمله آنها هویت و انسجام بخشی به مسلمانان، سامان دهی فکری و سازماندهی عملی آنان و کمک به حل مشکلات و مصائب آنان است. از این رو خاستگاه امنیت فکری و فرهنگی جوامع اسلامی در حاکمیت همه جانبه تعالیم دینی در همه ارکان وجودی آنها و منشأ نابسامانی مسلمانان، فاصله گیری آنان از آموزه های اسلامی است. به عبارت دیگر، پیشرفت و تعالی جوامع اسلامی و مسلمانان با تمسک آنها به اسلام و کاربست عملی تعالیم آن در فراخنای جامعه اسلامی تحقق می یابد. اسلام به دلیل ریشه های وحیانی و اتصال به ذات لایزال خدای عالم، هم دربردارنده مصلحت امت و منفعت ملت است و هم با نفی تمایزات فاقد اصالت نژادی و اختلافات طبقاتی و برعکس تأکید بر شایستگی ها و قابلیت های صفاتی اکتسابی یا ذاتی، عامل اصلی هویت دینی و انسجام اجتماعی به شمار می آید.

ص: ۴۲

امام خمینی رحمه الله در همین باره بیان کرده اند: «ما تا به اسلام بر نگردیم، تا به اسلام رسول الله برنگردیم مشکلاتمان سر جای خودش هست، نه می توانیم قضیه فلسطین را حلش کنیم و نه افغانستان را و نه سایر جاها را.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۹) «مقصد امروز ما این است که این کشور آفت زده، غرب زده و سلطنت زده را به اسلام برگردانیم و غرضی غیر از این نداریم.» (صحیفه نور، ج ۱۶: ۶) امام در جایی دیگر می فرماید: «آنکه مصالح مردم را می خواهد آن اسلام است. آنکه خط بطلان کشیده است بر اختلاف نژادی آن اسلام است. آنکه مابین هیچ نژادی فرق نمی گذارد و همه را می گوید که باید تقوا داشته باشید و آن چیزی که میزان است تقواست نه رنگ است و نه نژاد است و نه کشور است و نه هیچ چیز، آن اسلام است و اینها می خواهند این نباشد.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۴۲۹) ایشان در نهایت تکیه بر فرهنگ اسلام، بر مبارزه با غرب زدگی و ساختن انسان های مستقل تأکید می کنند و می فرمایند: «بر فرهنگ اسلام تکیه زدید و با غرب و غرب زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید و بر روشنفکران غرب زده و شرق زده بتازید و هویت خویش را دریابید.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۳) برخی دیگر از فرمایش های امام درباره جایگاه اسلام از این قرار است:

وقتی می توانیم با قدرت های بزرگ مقابله کنیم و آسیب پذیر نباشیم که متعهد به اسلام، متعهد به احکام اسلام باشیم. (صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۹۳)

شما گمان نکنید که ایران دارای سلاح بود. ایران سلاحش سنگ بود، چوب، مشت... لکن سلاح معنوی داشت. (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۴)

ص: ۴۳

همه زیر پرچم توحید هستید. زیر پرچم اسلام هستید. و با این وضع که زیر پرچم اسلام هستید آسیب پذیر نخواهید بود. (صحیفه نور، ج ۱۳: ۴۰۳)

من اطمینان دارم که تا این ملت توجه به خدا دارد، هیچ قدرتی نمی تواند به این آسیب برساند. (صحیفه نور، ج ۱۵: ۲۱)

این را کراراً من عرض کردم که آن چیزی را که دستگاه های جبار، قدرت های بزرگ از آن می ترسند آن عبارت از اسلام است. از اسلام اینها می ترسند. (صحیفه نور، ج ۱۲: ۳۸۴)

در مجموع اسلام با کارکرد تولید و بازتولیدکنندگی هویت، تأمین مصلحت ملت، رفع عوامل شقاق و حذف زمینه های نفاق و چندپارچگی فرهنگی و هویتی، ایجاد و تقویت بنیادهای وحدت، وفاق و همبستگی و تحقق عوامل قدرت فرهنگی و نرم افزاری از راه تجهیز و بسیج اعتقادی، فرهنگی و ایدئولوژیک پیروان و سرانجام توان مندی آن برای حل مشکلات و پاسخ گویی به مطالبات آنان، نقش محوری در مصونیت بخشی، تعالی و صیانت فرهنگی جامعه و کشور دارد. لذا از منظر امام و رهبر انقلاب مصونیت فرهنگی و استقلال کشور جز در سایه صیانت از اصول شریعت و تحکیم و تقویت مبانی دیانت میسر نیست و تضعیف ارکان دین و تهدید بنیان های شریعت به منزله تهدید هویت و فرهنگ اصیل اسلامی و ملی است.

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی

اهمیت فرهنگ و لزوم هدف گذاری و اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی

«فرهنگ»، از موضوعاتی است که از منظر جمهوری اسلامی و بنیان گذاران آن اهمیت فراوانی دارد؛ به گونه ای که زیربنای نظام اسلامی

را تشکیل می‌دهد. برخی کسان از این منظر، انقلاب اسلامی را یک انقلاب فرهنگی می‌دانند که موفق گردید همه بنیان‌های فکری جامعه را دگرگون سازد. بر همین مبنا فرهنگ در نظام فکری امام خمینی رحمه الله و رهبر انقلاب برجستگی خاصی دارد و از سترگ‌ترین ساحت‌های انقلاب اسلامی و اصلی‌ترین وجوه منظومه فکری مقام معظم رهبری به شمار می‌آید. با گذاری بر اندیشه‌های ایشان و تأمل در نظام فکری ایشان، محوریت فرهنگ به خوبی و آشکار می‌گردد.

مقام معظم رهبری در مورد اهمیت و اصالت فرهنگ می‌فرماید:

«فرهنگ یک جامعه اساس هویت آن جامعه است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳) «عاملی که یک ملت را به رکود و خمودی یا تحرک و ایستادگی یا صبر و حوصله یا پرخاشگری و بی‌حوصلگی یا اظهار ذلت در مقابل دیگران یا احساس غرور و عزت در مقابل دیگران یا به تحرک و فعالیت تولیدی یا به بیکاری و خمودی تحریک می‌کند فرهنگ ملی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱) «فرهنگ، به عنوان شکل‌دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. اندیشیدن و تصمیم‌گیری جامعه بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آنها حاکم است... من فرهنگ کشور را در سه عرصه مهم و عام مشاهده می‌کنم: اول در عرصه تصمیم‌های کلان کشور است؛ یعنی فرهنگ به عنوان جهت‌دهنده به تصمیم‌های کلان کشور، حتی تصمیم‌های اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و یا در تولید، نقش دارد. وقتی ما می‌خواهیم ساختمان بسازیم و شهرسازی کنیم، در واقع، با این کار، داریم فرهنگی را ترویج یا تولید می‌کنیم یا اشاعه می‌دهیم.

وقتی تولید اقتصادی هم می‌کنیم، در واقع، داریم از این طریق، فرهنگی را تولید می‌کنیم؛ اشاعه می‌دهیم یا اجرا می‌کنیم. اگر در سیاست خارجی، مذاکره ای می‌کنیم و تصمیمی می‌گیریم، عیناً همین معنا وجود دارد. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱)

ایشان در جمع رؤسای دانشگاه‌های کشور باز بر جایگاه و اهمیت فرهنگ تأکید و آن را بستر اصلی زندگی و حرکت عمومی کشور و بن‌مایه تفکر و ایمان آن جامعه تعریف می‌کنند: «ما فرهنگ را بستر اصلی زندگی انسان می‌دانیم؛ نه فقط بستر اصلی درس خواندن و علم آموختن. فرهنگ هر کشور، بستر اصلی حرکت عمومی آن کشور است. حرکت سیاسی و علمی اش هم در بستر فرهنگ است. فرهنگ، یعنی خلاقیت و ذاتیات یک جامعه و بومی یک ملت، تفکراتش، ایمانش، آرمان‌هایش، اینها تشکیل‌دهنده مبانی فرهنگ یک کشور است؛ اینهاست که یک ملت را شجاع و غیور و جسور و مستقل می‌کند، یا سرافکنده و ذلیل و فرودست و خاک‌نشین و فقیر می‌کند». (بیانات رهبر انقلاب در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، ۱۷/۱۰/۱۳۹۰)

در دومین دیدار سالانه هیئت دولت نهم با رهبر معظم انقلاب اسلامی، در چهارم شهریور ۱۳۸۶، ایشان از فرهنگ به عنوان یک بخش مظلوم نام بردند و توجه به آن را برای مسئولان کشور لازم شمردند: «نکته بعدی که می‌خواهم سفارش کنم، این است که از بخش فرهنگ رفع مظلومیت کنید. بخش فرهنگ انصافاً بخش مظلومی است... واقعاً مسئله فرهنگ را دست‌کم نگیرید. خیلی از مشکلات جامعه ما با فرهنگ سازی حل می‌شود. توجه بکنید که امروز، عمده قوای دشمنان ما

در جبهه فرهنگی دارد کار می کند. این جنگ های روانی، این فعالیت های فرهنگی، این بودجه های پنهان و آشکاری که برای منحرف کردن ذهن ها می گذارند، همه اش مربوط به مسئله فرهنگ است. فرهنگ مثل هواست که انسان وقتی که این هوا را استشاق کرد، با هوایی که استشاق کرده و با آن جانی که گرفته، می تواند دو قدم بردارد و جلو برود؛ بقیه کارها همه برخاسته از آن چیزی است که شما استشاق کرده اید. اگر چنانچه یک جایی، هوای مسمومی تزریق بشود، نتیجه ای که در اندام ها دیده خواهد شد تابع آن مسمومیتی است که در این هواست. اگر فضا را با دود یا مخدری تخدیر کنند، وقتی شما آن را استشاق کردید، رفتار شما متناسب با آن چیزی خواهد شد که استشاق کرده اید؛ فرهنگ یک چنین حالتی دارد. فرهنگ را دست کم نگیرید؛ خیلی مهم است... بنابراین صرف وقت کنید و در بودجه هم برایش پول و فصول قابل توجهی بگذارید...» (سخنان رهبر معظم انقلاب در دومین دیدار سالانه هیئت دولت نهم، چهارم شهریور ۱۳۸۶) تأمل در سخنان امام رحمه الله و مقام معظم رهبری علاوه بر آنکه اهمیت و جایگاه فرهنگ را نزد آنان نشان می دهد، مؤید دغدغه های جدی و اساسی آنان در مورد فرهنگ و لزوم توجه بیشتر مسئولان به وضعیت فرهنگی و برنامه ریزی فرهنگی در کشور است.

رهبر انقلاب مدظله العالی درباره موقعیت فرهنگ و نسبت آن با اقتصاد و سیاست فرمودند: «فرهنگ، حاشیه و ذیل اقتصاد و سیاست نیست؛ بلکه اقتصاد و سیاست حاشیه و ذیل فرهنگ هستند.»

(<http://payedars.blogfa.com/post-۶۷۱.aspx>)

این سخن را به چند طریق می توان تفسیر کرد، از جمله اینکه فرهنگ بر اقتصاد و سیاست تقدم شأنی و رتبه ای دارد؛ زیرا جهان، گذشته

ملت ها و تمدن ها را با فرهنگ آنها می شناسد نه اقتصاد و سیاست آنها. حتی امروزه هم شهرت ملت ها و کشورها با فرهنگ آنهاست و فرهنگ اصلی ترین معیار برای داوری درباره ملت ها و کشورهاست. فرهنگ سالم و قوی که از آلودگی به دور مانده، مولد اقتصاد و سیاست سالم است. فرهنگ سالم حتی در کنار اقتصاد و سیاست ضعیف مایه افتخار است، اما اقتصاد شکوفا و سیاست پیشرو در کنار فرهنگ فاسد و منحط مایه مباهات نیست. فرهنگ فرهیخته و ارتقایافته روح انسان را آرام و ارضا می کند هر چند تنگناهای اقتصادی و ناملایمات سیاسی وجود داشته باشد، اما عکس آن امکان پذیر نیست. از سوی دیگر فرهنگ بر اقتصاد و سیاست تقدم رتبه ای نیز دارد؛ زیرا از زمانی که اقتصاد و سیاست به مفهوم امروزی وجود نداشت، فرهنگ بود. در نبود فرهنگ، اقتصاد و سیاست شکل نمی گیرد، هر چند آن دو پس از ایجاد بر فرهنگ اثر می گذارند و در تحولاتی که در عرصه فرهنگ پیش می آید نقش دارند. از این رو برای داشتن اقتصاد شکوفا و سیاست راهگشا و آرامش آفرین باید به عرصه فرهنگ رو آورد. بارور شدن فرهنگ در مسائل مختلف قابل احصا، اثر فوری بر رشد اقتصادی و توان سیاسی دارد. پس با اصل قرار گرفتن فرهنگ باید در بسیاری از عرصه ها بازآفرینی شود.

نکته مهم دیگر از نظر رهبر انقلاب که اساساً از دغدغه های ایشان در این حوزه محسوب می شود جهت گیری هایی است که در فعالیت ها و سیاست گذاری های فرهنگی باید در کانون توجه قرار گیرید. اینکه مبدا کارگزاران فرهنگی کشور و نهاد های فرهنگی از جهت دهی های دشمن و خوش آیند و بدآیند آنان تأثیر پذیرند و دچار افراط و تفریط شوند. رهبر انقلاب علاوه بر تلاش و سرمایه گذاری، مهم ترین رسالت نهاد ها و

مسئولان فرهنگی را جهت‌دهی ارزشی و انقلابی به محتوای برنامه‌ها و ابزارها فرهنگی می‌دانند و تأکید می‌کنند: «از جمله کارهایی که مسئولان فرهنگی دولت خیلی باید به آن‌ها بپردازند و واقعاً یک دقیقه را در آن فروگذار نکنند، این است که به فرهنگ عمومی جامعه و ابزارها و وسایل فرهنگی، «جهت‌ارزشی» بدهند. چون تلاش زیادی شده تا جریان‌های فرهنگی و عامل‌های فرهنگی هنر و ادبیات و شعر و سینما و بقیه در جهت غیر ارزشی حرکت کنند و راه بیفتند. شما باید کمک کنید و همه تلاش‌تان را بکنید که به تحولات فرهنگی کشور در جهت ارزشی جهت بدهید... با ملاحظه جهت‌گیری‌های انقلابی و اسلامی در زمینه فرهنگ، دچار رودربایستی نشوید». (بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت، ۶/۴/۱۳۸۶)

با بحثی که درباره اصالت فرهنگ طرح شد، می‌توان در خصوص رابطه فرهنگ با حوزه‌های دیگر زندگی هم نتیجه‌گیری کرد. در نگاه رهبر انقلاب فرهنگ رابطه تعیین‌کننده‌ای با سایر حوزه‌ها دارد. هر چند نقش و تأثیر سایر حوزه‌ها هم به حساب آید. برای مثال، مقام معظم رهبری برای تبیین رابطه فرهنگ و سایر حوزه‌ها به تأثیر فرهنگ بر توسعه اقتصادی اشاره دارند و توسعه اقتصادی را نیازمند تلاش فرهنگی دانسته، می‌فرمایند: «واقعاً ما برای کار در زمینه فرهنگ عمومی، میدان بازی داریم. اگر ما بخواهیم توسعه اقتصادی را به معنای صحیح کلمه در جامعه راه بیندازیم، احتیاج به تلاش فرهنگی داریم. مادامی که حتی محقق و جست‌وجوگر علمی ما، آن فرهنگ کار و وجدان کار و عشق به کار را، آن‌چنان که در یک فرهنگ سالم مطرح است که مظهر عالی‌اش هم فرهنگ اسلامی است نداشته باشد، وجود این محقق،

بی‌فایده خواهد بود. گیریم که محققان بزرگی تربیت کردیم و مثلاً آزمایشگاه‌ها مهمی هم در اختیارشان گذاشتیم؛ این به یک کار شخصی تبدیل خواهد شد. اگر ما روی فرهنگ عمومی کار نکنیم، در توسعه اقتصادی هم خواهیم ماند. این تازه در صورتی است که ما محور را توسعه اقتصادی بگیریم. البته در جامعه اسلامی، محور این نیست؛ توسعه اقتصادی وسیله است. به هر حال، از هر طرف که حرکت می‌کنیم، می‌بینیم که به فرهنگ می‌رسیم و راه‌ها واقعاً به فرهنگ ختم می‌شود. برای فرهنگ باید کار کرد.» (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

رهبر انقلاب کار فرهنگی را یک تکلیف الهی می‌دانند که علاوه بر جهت‌گیری ارزشی، باید به صورت هدف‌مند انجام گیرد: «ما در زمینه فرهنگ و پرداختن به فرهنگ چه کار می‌خواهیم بکنیم؟ اول تکلیف این را روشن کنیم. یک وقت هست که یک دستگاهی به امور فرهنگی بی‌اعتنا است، یک وقت نه، یک دستگاهی اعتناء و اهتمام به امور فرهنگی دارد، لیکن هدف‌گذاری‌های فرهنگی اش دچار اختلال یا دچار خدشه است. این هدف‌گذاری‌ها خیلی مهم است؛ از این نایستی غفلت کرد. ما چه می‌خواهیم بکنیم با اخلاق مردم، با فرهنگ مردم؟ آیا ما به عنوان دولت اسلامی می‌توانیم هدایت فرهنگی جامعه خودمان را رها کنیم؟ قطعاً نه، جزو وظائف ماست. حالا مخالفین، معترضین حرف‌هایی می‌زنند، نقد می‌کنند، گاهی مسخره می‌کنند، گاهی اهانت می‌کنند، بکنند؛ ما که نمی‌توانیم تکلیف الهی را با این چیزها فراموش کنیم.» (بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیئت دولت با ایشان ۱۳۸۸/۴/۶)

امام خمینی رحمه الله نیز در مورد اهمیت و جایگاه فرهنگ در جامعه

ص: ۵۰

می‌فرمایند: «مکتب اسلام یک مکتب مادی نیست، یک مکتب مادی معنوی است. مادیت را در پناه اسلام قبول دارد، معنویت، اخلاق، تهذیب نفس.» (صحیفه نور، ج ۷: ۱۵ و ۱۶، به نقل از عزتی، ۱۳۷۵: ۱۵ و ۱۶) «فرهنگ اساس ملت است، اساس ملیت یک ملت است. اساس استقلال یک ملت است.» (صحیفه نور، ج ۶: ۱۴) «زیربنا اقتصاد نیست، برای اینکه غایت انسان، اقتصاد نیست.» (صحیفه نور، ج ۹: ۷۶)

در دیدگاه امام خمینی رحمه الله عنصر اصلی و کلیدی هویت ملی ایرانیان، فرهنگ اصیل اسلامی است که فرهنگی انسانی، سالم و مستقل است. (صحیفه نور، ج ۵: ۲۰۰ و ج ۱۱: ۲۳۸) و توانایی ساختن انسان‌هایی مستقل و کشوری قدرت‌مند را دارد. «فرهنگ اساس ملت است، اساس ملیت یک ملت است، اساس استقلال یک ملت است. لهذا آنها کوشش کردند فرهنگ ما را استعماری کنند تا نگذارند انسان پیدا شود. آنها از انسان می‌ترسند.» (صحیفه نور، ج ۶: ۴۰) «بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است.»

امام خمینی رحمه الله برخلاف کسانی که بر عناصری همچون نژاد، سرزمین، رنگ و جنس تأکید می‌کنند، معتقد است: «اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد... فرهنگ بالاترین و والاترین عنصری است که در موجودیت جامعه دخالت دارد و با انحراف فرهنگ، هویت جامعه دچار آسیب جدی می‌شود و با ارتزاق فرهنگ مخالف، هویت جامعه مستهلک شده و موجودیت خود را از دست می‌دهد.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۶۰) تأکید ایشان بر فرهنگ اصیل اسلامی به معنای فرهنگ عقلانی انسانی اسلام راه را برای تصور معقول و واقع‌بینانه‌تری از الگوی فرهنگی مطلوب باز می‌کند. این نوع نگرش به فرهنگ، در واقع محوری را به وجود می‌آورد

که ضمن طرد عناصر غیرعقلانی تمدن های دیگر، قابلیت گفت و گو و بهره مندی متقابل از عناصر تمدن و فرهنگ های دیگر را فراهم می آورد. به همین دلیل در مورد اصل ترقی و تمدن جهانی می فرمایند: «اسلام با هیچ تمدنی مخالف نیست... همه مظاهر تمدن را انبیا قبول دارند... ما مخالف با ترقیات نیستیم... آئی که آنها می خواهند به ما بدهند تمدن نیست.» (صحیفه نور، ج ۵: ۹۴ و ۵۰۸) تأکید امام بر محور بودن فرهنگ انسان گرا و عقل گرا به عنوان الگوی فرهنگ ایرانی اسلامی، وجه دیگر تفکر ایشان محسوب می شود که در نتیجه آن امام را از غرب زدگی و غرب ستیزی دور و به متفکری نقاد و گزینش گر در ارتباط با غرب و تمدن های دیگر تبدیل می کند. بدین ترتیب معلوم می شود نظر امام خمینی رحمه الله به فرهنگ بسیار خاص است و ایشان اهتمام جدی برای دگرگونی فرهنگی دارند. امام در جای دیگر درباره اهمیت اصلاح فرهنگ فرموده اند: «رأس همه اصلاحات اصلاح فرهنگ است».

نکته دیگری که در اندیشه و منظومه فکری امام و رهبر انقلاب در مورد فرهنگ اهمیت فراوانی دارد، ضرورت اولویت بندی در فعالیت های فرهنگی، نظارت بر هزینه های فرهنگی و جلوگیری از حیف و میل شدن بودجه هایی است که برای حوزه فرهنگ تعیین و تصویب می شود. از منظر آنان صرف اختصاص بودجه های فرهنگی کافی به نظر نمی رسد؛ بلکه اولویت گذاری فعالیت های فرهنگی متناسب با نیازهای جامعه و حوزه های مهم و راهبردی، کاری لازم است.

جذب و هزینه کردن هدف مند بودجه های اختصاص یافته از دیگر شاخص ها فعالیت در حوزه فرهنگ محسوب می شود. در این زمینه رهبر انقلاب می فرمایند:

... جذب بودجه فرهنگی در جای مناسب، خیلی کار سختی است؛ کار آسانی نیست. کار فرهنگی مثل ساخت و ساز نیست که آدم بگوید خیلی خوب، این زمین، این هم مصالح، حالا- بروید بسازید. کار فرهنگی مصالحش خیلی سخت گیر می‌آید؛ معمار و استادکارش خیلی دشوار به دست می‌آید. لذاست که به نظر من توی کار فرهنگی یک مقداری بایستی اهتمام ورزید. اولاً بینیم ما چه قلم از قلم‌های کار فرهنگی را اهمیت می‌دهیم. در بعضی از آن دوره‌های قبل که حالا نمی‌خواهیم خیلی مشخص کنیم و اسم بیاوریم، لیکن چاره‌ای هم نیست؛ انسان برای مقایسه مجبور است بگوید می‌خواستند کار فرهنگی بکنند، گفتند بودجه فرهنگی؛ بنا کردند کاروان سراهای شاه عباسی بین راه را به عنوان کار فرهنگی، آباد کردن! بله، آباد کردن کاروان سرای شاه عباسی چیز خوبی است، اثر باستانی هم هست؛ اما آیا کار اولویت‌دار فرهنگی ما همین است؟ ما که این جور در مواجهه با فشار عظیم تبلیغات جهانی قرار داریم؛ سیاست در خدمت فرهنگ است، اقتصاد در خدمت فرهنگ است، هنر در خدمت فرهنگ است، برای فشار آوردن به فرهنگ داخلی ملت ما... در مقابل این حرکت فرهنگی و این تهاجم عظیم فرهنگی که می‌خواهند روح انقلاب را، روح استقلال را، روح دین را از ما بگیرند، اولویت فرهنگی ما این است که برویم حالا فرضاً کاروان سرای شاه عباسی را آباد کنیم؟! این یعنی اشتباه کردن در تشخیص آن قلم کار فرهنگی؛ این یک اشکال است. بنابراین در کار فرهنگی

باید دنبال چه باشیم؟ دنبال تولیدات. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۱۳۸۹/۸/۶)

اهمیت اسلام و ضرورت ترویج و نهادینه سازی دین باوری

اهمیت اسلام و ضرورت ترویج و نهادینه سازی دین باوری

از نگاه بنیان گذار انقلاب اسلامی امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب از آنجا که دین اسلام به عنوان جوهره؛ ذات، ماهیت و مبانی معرفتی و هستی شناسانه انقلاب را تشکیل می دهد، هرگونه سیاست گذاری فرهنگی و آموزشی توسط نهادها و سازمان های ذی ربط، به ویژه رسانه ملی، باید از همین سرچشمه زلال نشئت بگیرد و به ترویج و تعمیق دین باوری بینجامد. در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله اسلام دینی کامل و جامع است؛ دینی که برای برپایی قسط و عدالت نازل شده است و از این رو، در ارتباطی تنگاتنگ با زندگانی این جهان و امور فرهنگی، اجتماعی و سیاسی قرار دارد. مکتبی است که بر خلاف مکتب های غیر توحیدی، در تمام شئون فردی و مادی و معنوی و فرهنگی و سیاسی و نظامی و اقتصادی دخالت و نظارت دارد و از هیچ نکته ای، هرچند ناچیز که در تربیت انسان و جامعه و پیشرفت مادی و معنوی نقش دارد، فروگذار ننموده است. ایشان در فرمایش های خود، هدف اسلام را تحقق عدل و قسط و رساندن انسان به سعادت می دانستند و همه احکام اسلام را ابزاری برای اجرای حکومت و گسترش عدالت به حساب می آوردند.

نکته کلیدی در این زمینه جایگاه دین باوری در مراتب معرفتی دینی اعضای جامعه است که به لحاظ محتوایی و منزلتی بالاتر از مرحله شناخت و آگاهی های دینی قرار می گیرد. در واقع دین باوری به مرحله ای

از اعتقادات دینی گفته می‌شود که افراد مرحله شناخت را پشت سر گذاشته و به مرحله عمیق تر از شناخت یعنی باور قلبی به آموزه های دینی و عمل و اخلاص در عمل رسیده اند. آنچه در اینجا برای سیاست گذاری فرهنگی اهمیت می‌یابد عبور از فرمالیسم فرهنگی و صورت گرایی در کار فرهنگی و لزوم پرداختن به محتوا و اقداماتی است که بتواند باورهای دینی را در جامعه، به ویژه در میان نسل جوان و نوجوان، نهادینه و این آموزه ها را به باورهای دینی تبدیل کند و در زندگی فردی و اجتماعی اعضای جامعه ساری و جاری سازد و مبنای کنش جمعی قرار گیرد.

رهبر معظم انقلاب در جمع دانشجویان در زمینه تبیین و اهمیت دین باوری در جامعه می‌فرماید:

مقوله بعدی، تدین و دین باوری است؛ دین باوری با همان معنای عام خودش. من اینجا به نظرم به دانشجویان هم این نکته را گفتم که هر کس شب بیست و یکم قرآن سرش گرفت و «بک یا الله» گفت، از نظرم او همان دانشجویی است که من می‌گویم متدین و خدایی و مسلمان و حزب الهی است؛ کاری ندارم از کدام حزب و جناح و تشکیلات است. ما باید همه را به این طرف بکشانیم که شب بیست و یکم ماه رمضان احساس کنند دلشان به سمت مسجد و قرآن می‌کشد؛ این حالت برای کشور ما خیلی لازم است. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

رهبر انقلاب ترویج دین باوری را از رسالت های همه نهادها و

دستگاه های فرهنگی از جمله روزنامه ها، رادیو و تلویزیون، روحانیت و متخصصان فرهنگی می داند که از طریق بهره گیری از روش ها و ابزار های کارساز و مداومت در فعالیت خود باید به این مهم همت گمارند:

... شما امروز ببینید دنیای غرب برای اینکه این ویژگی های فرهنگ غرب را در مردم بدمد از چه چیزهایی استفاده می کند. این ویژگی ها بعضی هایش بسیار خوب است، بعضی هاش بسیار بد است، همه اش با همدیگر در جوامع غربی وجود دارد. وجدان کارشان خوب است، وقت شناسی شان خوب است، تمیزی شان خوب است، اینها چیزهای خوبی است، اینها جزو چیزهای فرهنگ غرب است که عملاً هم وجود دارد، ولی شهوت رانی شان بد است، بی اعتنایی شان به ارزش های معنوی بد است، چسبیدن شان به مادیات بد است، همه این چیزهای بد و خوب را به انواع شیوه های مختلف با رادیوها، با روزنامه ها، با متخصصین تبلیغات مرتباً به ذهن مردم دنیا فرو می کنند تا جایی که آنها دیگر به غرب هم قانع نیستند. این کار را باید بکنیم، کی بکند این کار را؟ خوب در جامعه، ما تعدادی روزنامه داریم، یک رادیو و تلویزیون داریم، دستگاه روحانیت هم داریم. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

ایشان در جایی دیگر در زمینه اهمیت استمرار کار فرهنگی و لزوم بهره گیری از روش های مناسب برای نهادینه شدن دین و ارزش ها در افکار و اذهان جامعه می فرمایند:

خوب ما الآن هرچه می گوئیم اولاً میلیون ها نفر می شنوند. ولیکن برای آن چیزهایی که مربوط به عادات و افکار و اخلاق

ص: ۵۶

هست گفتن کافی نیست. این علم نیست. علم آن است که یک بار گفتید دیگری یاد می گیرد و دفعه دوم می شود تکرار، آنچه که مربوط به عمل است دانستن برایش کافی نیست. همین گفتن و به شکل های مختلف گفتن و منتقل کردن لازم دارد تا در ذهن انسان نفوذ کند. (ماهانامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱، به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳)

ایشان در جمع کارگزاران نظام در این زمینه باز تأکید می کنند:

باید در جهتی حرکت کنیم که مردم متدین بار بیایند، متدین عمل بکنند، به مبانی دینی معتقد بشوند، عملاً پای بند بشوند؛ جهت گیری ما در همه زمینه ها باید این باشد. حالا در وزارت ارشاد، مسئله کتاب هست، مسئله هنرهای تجسمی هست، مسئله هنرهای گوناگون صوتی، تصویری هست، در همه این جهت گیری ها، بایستی ما جهتمان این باشد که مردم به سمت دین، به سمت خدا حرکت بکنند. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیئت دولت با ایشان، ۱۶/۰۶/۱۳۸۸)

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی

پرهیز از افراط و تفریط در فعالیت های فرهنگی

یکی از آسیب هایی که می تواند فرهنگ یک کشور یا جامعه را تهدید کند، افراط یا تفریط در سیاست گذاری و برنامه ریزی و اجرای برنامه های فرهنگی است. مقصود از افراط، کنترل غیر عقلایی، شدید و بسیار سخت گیرانه نسبت به عناصر تشکیل دهنده فرهنگ و مقصود از تفریط رهاسازی این عوامل به حال خود یا بی اعتنایی در برنامه ریزی و مدیریت فرهنگی است. مقام معظم رهبری در زمینه نگاه افراط گرایانه به فرهنگ

ص: ۵۷

می فرمایند: «ما نمی خواهیم با نگاه افراطی به مقوله فرهنگ نگاه کنیم. بایستی نگاه معقول اسلامی را ملاک قرار داد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲) ایشان متقابلاً نگاه تفریط گرایانه به فرهنگ را مردود دانسته، می افزایند: «ما نه معتقد به ولنگاری و رهاسازی هستیم، که به هرج و مرج خواهد انجامید، نه معتقد به سخت گیری شدید، اما معتقد به نظارت، مدیریت، دقت در برنامه ریزی و شناخت درست از واقعیات هستیم.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۸/۱۰/۸۳) در مورد اینکه حد مشارکت مردم در امور فرهنگی تا کجاست؟ و آیا متولیان فرهنگی باید به افراد اجازه دهند با سلايق و باورهای خود، خرده فرهنگ هایی را بسازند تا از مجموع آنها نظام فرهنگی شکل گیرد، مقام معظم رهبری با مفروض دانستن برتری نظام فکری اسلام بر همه نظام های فکری دیگر، می فرمایند:

برخورد افراطی [در حوزه فرهنگ] از دو سو متصور است: یکی اینکه مقوله فرهنگ را مقوله ای غیر قابل اداره و غیر قابل مدیریت بدانیم. مقوله ای رها و خود رو که نباید وارد آن شد... در مقابل، تفکر افراطی دیگری وجود دارد که سخت گیر، خشن و نظارت و کنترل آمیز و بسیار دقیق است. این تفکر هم به همان اندازه غلط است... نمی شود ما میدان را رها کنیم تا دیگران هرکاری که می خواهند بکنند. امروز همان کسانی که دم از آزادی و لیبرال بودن می زنند، پیچیده ترین و دقیق ترین و ظریف ترین شیوه کنترل را بر روی فرهنگ کشورهای خودشان، بلکه سراسر دنیا اعمال می کنند. (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲)

ص: ۵۸

بر این اساس، اصلی ترین وظیفه متولیان فرهنگ، مهندسی و مدیریت فرهنگ بر اساس نظام فکری اسلام است. در اینجا لازم است نخبگان، استادان، دین شناسان، فرهیختگان و صاحبان قلم و متخصصان متعهد با تبیین نظام فکری اسلام و تبلیغ و گسترش آن و ارائه مطلوب و مناسب آن به جامعه، به ویژه نسل جوان که آینده سازان این کشور و نخبگان فکری و علمی کشور در زمان نه چندان دور خواهند بود، برتری این نظام فکری را برای آنها تبیین و مطلوبیت آن را در ذهن این افراد برجسته و نهادینه نمایند. در این زمینه نخبگان و مدیریت راهبردی فرهنگی کشور چند وظیفه عمده را بر عهده دارند:

۱. تبیین و تعیین شاخص های روشن و مشخص برای هدف گذاری فرهنگی؛

۲. تعیین ابزار و سایل لازم برای سنجش کم و کیف اقدامات انجام شده و فاصله موجود تا نقطه کانونی و هدف؛

۳. تعیین سازوکارهای نظارت، ارزیابی و اصلاح.

در این مورد مقام معظم رهبری می فرمایند: «باید تأثیر مجموعه کارهایی را که انجام می دهیم مشخص کنیم و بتوانیم بسنجیم که خروجی کارمان در مجموع نظام، در حوزه فرهنگ، چگونه است». (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲)

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن

جنگ نرم مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن

اگر جنگ نرم را عبارت از اعمال اراده و تأمین منافع نظام سلطه، بدون منازعه و از طریق اشغال اندیشه و الگوهای رفتاری همه جانبه یک کشور در حوزه های مختلف اجتماعی و فرهنگی بدانیم، این روند متکی به

روش های نرم افزارانه، نامحسوس و تدریجی صورت می گیرد. این نوع جنگ بدون واکنش فیزیکی است و نوعی اشغال همه جانبه، نامرئی و پایدار شمرده می شود. در این جنگ، عرصه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی از طریق تحمیل فرهنگ، اندیشه و الگوهای رفتاری نظام سلطه به تصرف کامل در می آید. در واقع هدف جنگ نرم، «مردم» است و شامل هر گونه اقدام روانی، تبلیغاتی، رسانه ای و فرهنگی است که جامعه و گروه هدف را نشانه می گیرد و بدون درگیری نظامی و اعمال خشونت، رقیب را به انفعال یا شکست وامی دارد. جنگ نرم در پی از پا در آوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی اجتماعی حاکم تزلزل و بی ثباتی پدید آورد. (ماه پیشانیان، ۱۳۸۷) با این اوصاف جنگ نرم طیف وسیعی از اقدامات از جنگ رایانه ای و فعالیت های اینترنتی تا راه اندازی شبکه های رادیویی و تلویزیونی و شبکه سازی در فضای مجازی و موارد دیگر را در بر می گیرد و موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری مورد قبول نظام سیاسی می گردد. (نک: نائینی، ۱۳۸۷) به تعبیر جامع تر جنگ نرم «سلطه کامل و همه جانبه» در ابعاد سه گانه حکومت، اقتصاد و فرهنگ است که از طریق استحاله الگوهای رفتاری در این حوزه ها و جایگزینی الگوهای رفتاری مهاجم محقق می شود. در صورتی که در جنگ سخت هدف «سرزمین» و در جنگ نیمه سخت هدف «حکومت» است. رهبر معظم انقلاب در دو دهه اخیر، مهم ترین راهبرد فرهنگی دشمن بر ضد جمهوری اسلامی را، جنگ نرم معرفی کرده اند. ایشان در این مورد با هدف آشنایی هرچه بیشتر جامعه و نخبگان، با ادبیات مختلف، جنگ نرم را معرفی و به

ص: ۶۰

خوبی تبیین فرموده اند. اینک برخی از فرمایش های ایشان در این خصوص:

جنگ نرم، یک تهاجم فرهنگی، بلکه یک شیخون، غارت و قتل عام فرهنگی است. (دیدار با فرماندهان گردان های عاشورای نیروی مقاومت بسیج، ۲۲ تیر ۱۳۷۱)

جنگ اراده ها و عزم ها، سیاست ها و تدبیرهاست. (پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام، ۲۳ اسفند ۱۳۷۸)

جنگ نرم، یعنی ایجاد تردید در دل ها و ذهن های مردم. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی و پیشرفته امروزی. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله نفوذ، دروغ و شایعه پراکنی. (دیدار با جمع زیادی از بسیجیان کشور، ۴ آذر ۱۳۸۸)

جنگ نرم، یعنی تهاجم به مرزهای ایمانی، عقیدتی و فرهنگی. (دیدار با خانواده های شهدای استان کردستان، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸)

جنگی است برای ناامید ساختن مردم از مبارزه. (دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۲)

قانون گرای، قانون مداری و انضباط اجتماعی

قانون گرای، قانون مداری و انضباط اجتماعی

هر نظام اجتماعی و سیاسی برای نظم دادن به رفتارهای فردی و جمعی و روابط اجتماعی ضوابط و معیار هایی را وضع می کند که قانون نامیده

می‌شود. این معیارها ضمن آنکه مبنا و ملاک عمل مسئولان در سیاست‌گذاری‌ها و عمل سیاسی قرار می‌گیرد، ضوابط و چارچوبی است که همه شهروندان باید بدان پای بند باشند و کنش‌های خود را در همه عرصه‌ها بر اساس آن استوار سازند. وجود قوانین و مقررات در جوامع آن قدر حیاتی است که بدون آن مناسبات اجتماعی دچار بی‌نظمی و چالش می‌شوند و انتظام و ثبات سیاسی و امنیت اجتماعی دوام نخواهد یافت. اهمیت قانون تا بدان جاست که وجود قانون بد در جامعه چه بسا بهتر از بی‌قانونی باشد. علاوه بر وجود قانون، پای بندی و عمل به قانون نیز از موضوعات مهم در هر جامعه محسوب می‌شود و شاخص کلیدی برای ارزیابی سطح توسعه یافتگی سیاسی و سرمایه اجتماعی است. به علاوه دین مبین اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز مسلمانان را به رعایت تقوا و نظم سفارش نموده‌اند. با توجه به کارکردهای قانون و قانون‌گرایی و توصیه‌های اسلام به رعایت قانون، این مقوله در منظومه فکری امام رحمه الله و رهبر انقلاب، به عنوان مجتهد شیعی و ولی فقیه، از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است؛ تا جایی که رهبر انقلاب قانون‌گرایی را در کنار تعاون اجتماعی، تشکیل خانواده و ازدواج نمونه‌هایی از جهت‌گیری‌های فرهنگی جامعه دانسته‌اند. (از بیانات رهبر انقلاب در جمع زائران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳)

امام خمینی رحمه الله نیز قانون‌گرایی را مایه وحدت جامعه و قانون‌مداری را سبب امنیت و آرامش آن می‌دانند که زمینه‌های مساعدی را برای ترقی دیگر ابعاد جامعه فراهم می‌آورند. (امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۱، ج ۱: ۹۱۱ و ج ۲: ۳۱۵؛ ۱۰۵) رهبر انقلاب برخی مصداق‌های قانون‌پذیری را چنین ترسیم می‌نمایند: «مورد بعدی، قانون‌پذیری است؛ به هم تنه نزدن، از هم جلو

ص: ۶۲

نیفتادن، حق همدیگر را برنداشتن، توی جیب هم دیگر دست نکردن، اینها قانون است و ما در جامعه اینها را لازم داریم.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰) ایشان در مورد اهمیت انضباط اجتماعی می‌فرمایند: «چیزهایی که در فرهنگ عمومی ما ضعیف است، یا جایش کم است، یکی از آنها انضباط است. جامعه ما، به انضباط، نهایت نیاز را دارد.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰) ایشان رسالت اصلی نظام آموزش و پرورش را تربیت انسان‌های مؤمن، پرهیزکار، متخلق به اخلاق اسلامی، بلند همت، امیدوار، خیرخواه، بانشاط، حقیقت‌جو، آزادمنش، مسئولیت‌پذیر، قانون‌گرا، عدالت‌خواه، خردورز، خلاق، وطن‌دوست، ظلم‌ستیز، جمع‌گرا، خودباور و ایشارگر می‌دانند و یکی از آنها قانون‌گرایی است. (بند یک سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور،

(

امام خمینی رحمه الله نیز بر همه ارکان قانون‌مندی و قانون‌گرایی تأکید وافر دارند و در خصوص ضرورت اهتمام به اجرای قانون می‌فرمایند: «در اسلام آن چیزی که حکومت می‌کند یک چیز است و آن قانون الهی است. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله هم به همان عمل می‌کرده است، خلفای او هم به همان عمل می‌کردند، حالا هم ما موظفیم که به همان عمل کنیم. قانون حکومت می‌کند، شخص هیچ حکومتی ندارد. آن شخص، ولو رسول خدا باشد، ولو خلیفه رسول خدا باشد، شخص مطرح نیست در اسلام. در اسلام قانون است، همه تابع قانون اند.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲۵) در منظومه فکری ایشان همه در برابر قانون برابرند و هیچ کس مجاز به امتیازخواهی و برتری در مقابل قانون نیست: «فرقی بین اشخاص نیست در قانون اسلام، فرقی بین گروه‌ها نیست.» (صحیفه نور، ج ۹: ۴۲۵) «... همه باید

ص: ۶۳

مقتید به این باشید که قانون را بپذیرید، ولو بر خلاف رأی شما باشد. باید بپذیرید؛ برای اینکه میزان اکثریت است». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۷۷)

تأمین آزادی

تأمین آزادی

یکی از مباحث و موضوعات اساسی که در بینش اسلامی در کانون توجه قرار دارد، آزادی و حد و مرز و ضوابط آن است. به جرئت می‌توان گفت هیچ مکتبی به اندازه مکتب حیات بخش اسلام به آزادی توجه نداشته است. اما آنچه در این زمینه اهمیت دارد نوع رویکرد و نگاه ایدئولوژیک اسلامی به مقوله آزادی است که اساساً تفاوت‌های ماهوی با رویکرد و فلسفه غرب و نظام لیبرال دموکراسی دارد. این تفاوت‌ها به خوبی در منظومه فکری رهبر انقلاب و امام خمینی رحمه الله قابل تمیز و تشخیص است. امام خمینی رحمه الله ضمن آنکه آزادی را برای جامعه بسیار مفید و عامل نیل انسان‌ها به درجات بالایی از انسانیت می‌داند، معتقد است اجتماع آزاد دارای پیشرفت‌های علمی، صنعتی و اخلاقی بیشتری است تا اجتماعی که هرگونه عمل فرد از طرف حکومت کنترل می‌شود. ایشان در این باره می‌فرمایند: «خدای تبارک و تعالی به ما حق نداده است، پیامبر اسلام به ما حق نداده است که به ملت مان یک چیزی را تحمیل کنیم. بلی، ممکن است گاهی وقت‌ها ما یک تقاضایی از آنها بکنیم، تقاضای متواضعانه، تقاضاهایی که خادم یک ملت از ملت می‌کند.» (صحیفه نور، ج ۱۱: ۳۴) امام خمینی رحمه الله یکی از ویژگی‌های مهم آزادی را سازنده بودن آن می‌داند که از جانب حکومت باید تأمین شود: «همگی [مردم] اعلام کرده‌اند که خواستار استقرار جمهوری اسلامی هستند که متکی بر آراء ملت باشد و با معیارها و قواعد اسلامی تکوین

یابد و عمل کند و اینچنین حکومتی جز با دادن بیشترین آزادی های سازنده اخلاق، امکان پذیر نیست». (صحیفه نور، ج ۴: ۱۶۴)

رهبر انقلاب بر ضرورت تأمین آزادی ضابطه مند تأکید می کنند و می فرمایند: «آزادی بدون ضابطه معنا ندارد... اینک قرار باشد به بهانه آزادی اجازه بدهیم با هنر یا پول یا موارد دیگر ایمان و فرهنگ مردم توهین و تمسخر شود، چنین نخواهیم کرد.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) رهبر انقلاب وجود آزادی واقعی در غرب را ادعایی بیش ندانسته، می فرمایند: «... در ماجرای هلوکاست آنها [غرب] اجازه نمی دهند کسی درباره این ماجرا حتی حرف بزند ولی باز هم ادعای آزادی می کنند.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) ایشان را یکی از اصول مهم می دانند که باید به وسیله نهادهای آموزشی و پرورشی پایه گذاری و در فرآیند جامعه پذیری نهادینه شود، لذا در سند ابلاغی سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ارتقای تربیت عقلانی و رشد بینش دینی، سیاسی و اجتماعی دانش آموزان و اهتمام به جامعه پذیری برای تحکیم وحدت و همبستگی ملی، وطن دوستی و مقابله هوش مندانانه با تهاجم فرهنگی و پاس داشت استقلال و آزادی، مردم سالاری دینی و منافع ملی را از مأموریت های مهم وزارت آموزش و پرورش دانسته و بر آن تأکید کرده اند. (بند ۳.۵ سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور، <http://www.asriran.com/fa/news/270170> اصل شعار استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی از همین منظر قابل تبیین است و معنا می یابد. در مجموع از منظر رهبر انقلاب و حضرت امام خمینی رحمه الله وجود آزادی از نیازهای اساسی جامعه مسلمین است و تأمین آن بر عهده حکومت است. ضابطه مندی، انطباق

با معیارهای دینی و اعتقادی و سازنده بودن، از شاخص‌های مهم آزادی در جامعه محسوب می‌شود.

اهمیت و جایگاه خانواده و زن

اهمیت و جایگاه خانواده و زن

از منظر جامعه‌شناسی، خانواده نخستین واحد اجتماعی است که انسان از بدو تولد تا لحظه مرگ با آن در ارتباط است و در آن زندگی می‌کند. در رویکرد نظام مند، جامعه مانند موجود زنده است و همان گونه که سلول مهم‌ترین و کوچک‌ترین واحد سازنده یک موجود زنده را تشکیل می‌دهد، خانواده نیز نقش سلول را در جامعه ایفا می‌کند، به نحوی که سلامت آن موجب تداوم و بقای جامعه و مرگ یا بیماری آن موجب اضمحلال و بیماری جامعه می‌شود. بر همین اساس است که در دین مبین اسلام بر جایگاه و اهمیت خانواده و نقش دین و ارزش‌های دینی و الهی در حفظ سلامت آن تأکید شده است. از این رو یکی از نهاد‌هایی که در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری جایگاه ویژه‌ای دارد، نهاد خانواده به عنوان یکی از ارکان جامعه‌پذیری و تربیت اجتماعی و عامل اساسی در شکل‌دهی به شخصیت پایه و هویت ملی و دینی است. جایگاه و نقش خانواده سالم در نظام تربیتی اسلام آن قدر رفیع و مهم است که می‌تواند موجب پویایی، بالندگی و شکوفایی جامعه گردد.

موضوع بعدی منزلت و جایگاه زن در خانواده و جامعه، نوع روابط و مناسبات میان زن و شوهر و والدین و فرزندان است. رهبر انقلاب تشکیلات خانواده و ازدواج، الگوی خانواده اسلامی و شمار فرزندان را نمونه‌هایی از جهت‌گیری‌های فرهنگی کشور دانستند که باید مورد توجه جدی قرار گیرد. به همین منظور در سندی که سیاست‌های کلی ایجاد

ص: ۶۶

تحول در نظام آموزش و پرورش کشور تصویب و ابلاغ نمودند، ارتقای معنوی خانواده را از رسالت های نظامی آموزشی برشمرده و آورده اند وظیفه آموزش و پرورش ارتقای معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش آموزان و تلاش برای ارتقای معنوی خانواده است. (بند پنج سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور،

(<http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷>)

از منظر رهبر انقلاب از موضوعات مهم در حوزه فرهنگ که باید با برنامه ریزی و تدبیر با آن برخورد شود، فرهنگ خانوادگی و ازدواج، نوع پوشش، آرایش و مد است. ایشان در این زمینه می فرمایند: «[از] موارد دیگر [در حوزه فرهنگی]، فرهنگ ازدواج، فرهنگ رانندگی، فرهنگ خانواده، فرهنگ اداره و فرهنگ لباس است. بنده با مُد، خیلی موافقم و جزء آدم هایی هستم که به مُد گرایش دارم؛ اما مُدی که از داخل جوشیده باشد؛ چون مُد، یعنی ابتکار و نوآوری؛ نه چیزی که از بیرون بیاید. مُد آرایش مو و لباس و حرف زدن ما، همه اش دارد از بیرون می آید». (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱)

در منظومه فکری و انسان شناختی امام خمینی رحمه الله نیز خانواده، مناسبات میان زن و مرد و جایگاه آنان در خانواده و جامعه و حقوق زن به صورت حکیمانه و خردمندانه ترسیم و با ظرافت ویژه ای بیان شده است. امام خمینی رحمه الله می فرمایند زن و مرد از هویت انسانی مستقلی برخوردارند و هیچ یک نسبت به دیگری اصل به شمار نمی آید. امام معتقد است اسلام با مفهوم «زن» به عنوان شیء مخالف کرده است. اسلام هیچ گاه مخالف آزادی زنان نبوده، ولی آزادی آنان را در رهایی از قید و بند دینی و شرعی نمی داند؛ در عین حال زن را انسانی مستقل

ص: ۶۷

می‌داند که می‌تواند خود انتخاب‌گر باشد. زن مساوی مرد است و مانند مرد آزاد است که سرنوشت و فعالیت‌های خود را انتخاب کند. حضرت امام درباره آزادی زنان می‌فرمایند: «ما می‌خواهیم زنان را از فسادى که آنان را تهدید می‌کند، آزاد سازیم.» (صحیفه نور، ج ۳: ۳۷۰) ایشان یگانه ملاک محدودیت زن را زمانی می‌دانند که موجب پیدایش فساد شود که در این حالت هم زن و مرد فرقی ندارند. «زنان در جامعه اسلامی آزادند و از رفتن آنها به دانشگاه و ادارات و مجلسین به هیچ وجه جلوگیری نمی‌شود، از چیزی که جلوگیری می‌شود فساد اخلاقی است که زن و مرد نسبت به آن مساوی است.» (صحیفه نور، ج ۵: ۱۸۳) ایشان در مورد حقوق زن در جامعه می‌فرمایند: «در نظام اسلامی، زن همان حقوقی را دارد که مرد دارد.» (صحیفه نور، ج ۵: ۱۸۹) ایشان درباره حجاب زنان نیز می‌فرمایند: «در اسلام زن باید حجاب داشته باشد، ولی لازم نیست که چادر باشد، بلکه زن می‌تواند هر لباسی را که حجابش را به وجود آورد اختیار کند.» (صحیفه نور، ج ۵: ۲۹۴)

یکی از مسائل مهم در ارتباط با الگوی خانواده، بعد خانواده، میزان موالید و زاد و ولد و شمار فرزندان است. این مسئله به نوعی با سیاست‌های کلان و سطح توسعه یافتگی یک جامعه ارتباط می‌یابد. میزان جمعیت، جوانی جمعیت، کیفیت جمعیت و نحوه توزیع آن در بستر جغرافیا (آمایش سرزمین) و سرزمین نیز از مؤلفه‌های اساسی در سیاست‌گذاری جمعیتی و از عناصر قدرت ملی محسوب می‌شود. موضوع مهم در این زمینه نسبت میان منابع و ظرفیت‌ها و توان بهره‌گیری از ظرفیت‌ها (میزان توسعه یافتگی و حجم جمعیت در یک کشور) است. با در نظر گرفتن مؤلفه‌های مذکور و ویژگی‌ها و شرایط ویژه ایران،

ص: ۶۸

موضوع جمعیت اهمیت خاصی دارد. رهبر معظم انقلاب که خود سال‌ها مسئولیت کلان مدیریت اجرایی کشور را در دست داشته‌اند و تحلیل و شناخت عمیقی از تحولات سیاسی اجتماعی جاری کشور و منطقه و چشم‌انداز روند تحولات در آینده دارند و به علاوه بر ضرورت‌ها و اقتضائات زمان واقف‌اند، در خصوص موالید و میزان جمعیت کشور، سیاست جمعیتی «افزایش معقولانه» جمعیت را پیشنهاد می‌کنند و می‌فرمایند:

مسئله جمعیت که به‌جد هم مورد بحث و اختلاف نظر در جامعه است، مسئله بسیار مهمی است. بلاشک از نظر سیاست کلی کشور، کشور باید برود به سمت افزایش جمعیت؛ البته به نحو معقول و معتدل. همه اشکالات و ایرادهایی که وارد می‌شود که بعضی از اشکالاتی را هم که مطرح می‌کنند ما دیده‌ایم قابل برطرف شدن و قابل پاسخ دادن است. آنچه مهم است این است که کشور ما با ظرفیت طبیعی و با ویژگی جغرافیای سیاسی خود احتیاج دارد به یک جمعیت بیشتر؛ علاوه بر این همان‌طور که قبلاً هم گفته‌ایم مسئله نمای جوان برای کشور یک مسئله اساسی و مهم و تعیین‌کننده است. آن طوری که اهل علم و اهل تحقیق بررسی کرده‌اند و جوانب قضیه را ملاحظه کرده‌اند و آمارها را مورد مذاقه قرار داده‌اند، ما اگر چنانچه با این شیوه‌ای که امروز داریم حرکت می‌کنیم پیش برویم، در آینده نه چندان دور، یک کشور پیری خواهیم بود که علاج این بیماری پیری هم در حقیقت در دسترس نیست؛ حالا نه [اینکه] در دسترس ما نیست، [بلکه] در

ص: ۶۹

دسترس هیچ کس نیست؛ یعنی امروز کشورهایی که در دنیا دچار پیری شده اند و قدرت زاد و ولد خودشان را از دست داده اند، به دشواری می شود گفت که راه علاجی برای حل این مشکل دارند. ما هم طبعاً با همین مشکل مواجه خواهیم شد؛ و نباید بگذاریم به اینجا برسند. البته مبانی اسلامی و تفکر اسلامی در زمینه جمعیت و افزایش جمعیت و با توجه به وضع جغرافیای سیاسی منطقه و کشور جمهوری اسلامی، یک چیزهای روشن و واضحی است. (بیانات رهبر انقلاب، ۹/۸/۱۳۹۲)

رهبر انقلاب همچنین در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی، در تدوین سند سیاست های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور»، ارتقای معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش آموزان و تلاش برای ارتقای معنوی خانواده را از وظایف وزارت آموزش و پرورش دانسته و بر آن تأکید کرده است. (بند پنج سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور)

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی

برنامه ریزی برای مبارزه با تهاجم فرهنگی

یکی از دغدغه های امام و رهبر انقلاب مسئله تهاجم فرهنگی غرب به عنوان یک واقعیت اجتماعی و هشدار به مسئولان و کارگزاران نظام برای مقابله جدی با آن است. ایشان در مورد اصل تهاجم فرهنگی می فرمایند:

ما چند سال قبل از این، بحث تهاجم فرهنگی را مطرح کردیم؛ بعضی ها اصل تهاجم را منکر شدند؛ گفتند چه تهاجمی؟ بعد یواش یواش دیدند که نه [فقط] ما می گوئیم، خیلی از

ص: ۷۰

کشورهای غیر غربی هم مسئله تهاجم فرهنگی را مطرح می کنند و می گویند غربی ها به ما تهاجم فرهنگی کردند؛ بعد دیدند که خود اروپایی ها هم می گویند امریکا به ما تهاجم فرهنگی کرده! لابد دیده اید، خوانده اید که [گفتند] فیلم های امریکایی، کتاب های امریکایی چه تهاجم فرهنگی ای به ما کرده اند و دارند فرهنگ ما را تحت تأثیر قرار می دهند. بعد بالاخره به برکت قبول دیگران، این حرف ما هم مورد قبول خیلی از کسانی که قبول نمی کردند قرار گرفت! تهاجم فرهنگی یک واقعیتی است. صدها رسانه صوتی، تصویری، اینترنتی، مکتوب در دنیا دارند کار می کنند با هدف ایران! با هدف ایران! نه اینکه دارند کار خودشان را می کنند. یک وقت هست که فرض کنید رادیوی فلان کشور یا تلویزیون فلان کشور یک کاری دارد برای خودش می کند؛ این نیست، اصلاً هدف اینجاست؛ با زبان فارسی [برنامه می سازند]؛ آن را با وقت استفاده فارسی زبان یا عنصر ایرانی تطبیق می کنند؛ مسائل ما را رصد می کنند و بر طبق آن مسائل، موضوعات و محتوا برای رسانه خودشان تهیه می کنند؛ یعنی کاملاً واضح است که هدف اینجاست. خودشان هم می گویند، انکار هم نمی کنند. (بیانات رهبر انقلاب، ۱۹/۲/۹۲)

ایشان در جایی دیگر در مورد آثار ویران گر تهاجم فرهنگی که در پوشش های مختلف کتاب، فیلم، پوشش و... صورت می گیرد، چنین می فرمایند:

در حال حاضر، یک جبهه بندی عظیم فرهنگی که با سیاست و

ص: ۷۱

صنعت و پول و انواع و اقسام پشتوانه‌ها همراه است، مثل سیلی راه افتاده تا با ما بجنگد. جنگ هم جنگ نظامی نیست. بسیج عمومی هم در آنجا هیچ تأثیری ندارد. آثارش هم به گونه‌ای است که تا به خود بیاییم، گرفتار شده ایم. مثل یک بمب شیمیایی نامحسوس و بدون سر و صدا عمل می‌کند... الآن در مدرسه‌ها و داخل خیابان‌ها و جبهه‌ها و حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌های ما، ناگهان نشانه‌های این تهاجم تبلیغی و فرهنگی را خواهید دید. یک کتاب چاپ می‌شود، یک فیلم تولید می‌شود و به داخل کشور [می‌آید]». (بیانات رهبر انقلاب، ۷/۹/۶۸)

رهبر انقلاب سال‌های پیش، همچنین با بیان موضوع تهاجم فرهنگی، شیخون فرهنگی و ناتوی فرهنگی، هشدارهای جدی درباره نقشه و توطئه شوم دشمنان در این زمینه داده و همواره به نقش و وظیفه دولت در این باره اشاره کرده‌اند. بخش‌هایی از سخنان ایشان در مورد نقش دولت در امر مقابله با تهاجم فرهنگی از این قرار است:

۱. برای فعالیت‌های فرهنگی، برنامه ریزی ضروری است و نمی‌توان انتظار داشت که فرهنگ کشور، اعم از فرهنگ عمومی، فرهنگ نخبگان و فرهنگ دانشگاهی به خودی خود پیش رود.
۲. دستگاه‌های مختلف در قبال جریان فرهنگ عمومی کشور مسئول‌اند.
۳. همه ما در قبال مسائل فرهنگی و فرهنگ عمومی کشور مسئولیت شرعی و قانونی داریم.
۴. سپردن مسائل فرهنگی به مردم نافی وظیفه نظارتی و هدایتی

ص: ۷۲

دولت نیست و حضور حکومت و دولت در عرصه فرهنگ نیز به معنای سلب حضور مردم نمی باشد.

رهبر معظم انقلاب در خلال بحث درباره گام های اول و ضروری برای مقابله با پدیده های فرهنگی و خطرناک دشمن، به موضوعی کلیدی و بسیار اساسی به نام برخورد فعال و تهاجمی به جای برخورد انفعالی تأکید دارند:

در بحث تهاجم فرهنگی، انفعال و موضع دفاعی صرف در مقابل فرهنگ مهاجم، بدترین و خسارت بارترین نوع برخورد است. شاید انفعال در برابر تهاجم فرهنگی دشمن بزرگ ترین و بی دفاع ترین گذرگاهی است که دشمن از مسیر آن، زهر آگین ترین تولیدات فرهنگی خود را که در مدتی کوتاه یک جامعه متعالی را به هلاکت دچار می کند، به کشور و جامعه ای وارد می سازد و احتمالاً بدتر از آن هم اشتیاقی است که در پی این انفعال، افراد خودباخته برای استقبال از فرآورده های آلوده فرهنگی دشمن از خود نشان می دهند. انفعال و اشتیاق در عرصه فرهنگ دو مقوله ای است که بخشی از جامعه ایران با آن بیگانه نیست و بسیاری از آسیب های فرهنگی از این ناحیه متوجه کشور شده است. خلاصه کلام آن که جایگاه و وضعیت سه عامل اصلی در عرصه تکاپوی فرهنگی، یعنی فرهنگ، وظیفه نظام و وظیفه دولت تا حدودی مشخص شد و معلوم گردید که نقطه وصل اندیشه فرهنگی به میدان عمل و عرصه اجتماعی، دولت است و دولت نیز با اعتقاد به وجود دشمنی که در حال تهاجم فرهنگی است و نیز اعتقاد به اینکه وظیفه

ص: ۷۳

دارد با تعهدپذیری با این تهاجم مقابله کند، باید به فکر طرح و برنامه باشد؛ زیرا بدون برنامه نمی توان با دشمن با برنامه مقابله کرد. اگر چنین شود می توان در انتظار جامعه ای سالم و رو به رشد و رسیدن به موفقیت های بزرگ ملی بود.

(<http://payedars.blogfa.com/post۶۷۱.aspx>)

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی

ضرورت پایه گذاری سبک زندگی ایرانی و اسلامی

بسیاری از نظریه پردازان عصر جدید را عصر جهانی نامیده اند. یکی از ویژگی های این عصر شکل گیری سبک های جدید زندگی است که با گذشته تفاوت فاحش و عمیقی دارد و به تبع آن، هویت سازی متمایز را ایجاب می کند که مبتنی بر علقه مدرن و یک دست شدن و پیوند خوردن در گستره جهانی است. (ویزی، ۲۰۰۱، به نقل از آلن، ۱۹۹۵) در جهان کنونی افراد بر دو مبنا خود را تعریف می کنند. در رویکرد اول فعالیت تولیدی و جایگاه فرد در نظام تولید یا ساختار شغلی شالوده هویت اجتماعی است و در رویکرد دوم رفتارهای مصرفی مبنای شکل گیری هویت اجتماعی انسان محسوب می شود. رویکرد اول عمدتاً بر اساس مفهوم طبقه و رویکرد دوم بر مبنای مفهوم سبک زندگی فرمول بندی می شود. در دهه های اخیر فعالیت های فراغتی و عادات مصرفی به صورت فزاینده به منزله شالوده سبک زندگی و هویت اجتماعی افراد شمرده می شوند. (نک: به: بوردیو ۱۹۸۴؛ گیدنز ۱۹۹۱، به نقل از: ارمکی، ۱۳۸۴)

گیدنز این موضوع را به شکل دقیق تری نیز بیان کرده است. از نظر گیدنز «سیاست رهایی بخش» و «سیاست زندگی» دو سیاستی هستند که در جهان مدرن شکل گرفتند. او «سیاست رهایی بخش» مدرنیته را شامل

مارکسیسم، لیبرالیسم و محافظه کاری می داند. از نگاه گیدنز در «سیاست زندگی» هم غایت سیاسی و هم ابزارها عبارت از دگرگونی «خود» هستند. او سیاست رهایی بخش را در رابطه با آزادی از قید استثمار، نابرابری و سرکوب و جست و جوی عدالت و مشارکت دموکراتیک می شمارد. برعکس، «سیاست زندگی» سیاستی مربوط به شیوه زندگی فرد است. این سیاست دربردارنده تلاش مداوم فرد برای گزینش گری در یک محیط منظم بازاندیشانه است که در آن، دیگر سنت نقشی در ارائه معیارهای زندگی روزمره ندارد. (نش، ۹۰: ۱۳۸۰) امروزه سبک های زندگی، فرد را به جهان پیرامونش معرفی می کنند. هر فرد از این طریق است که هویت خود را شکل می دهد و الگوی هویت یابی قدرت مندی که فعال است، هویت یابی بر مبنای سبک زندگی و الگوی مصرف است. به تعبیری سبک زندگی، یک نظام معنایی می سازد، که افراد بر اساس این نظام معنایی است که خود را تعریف می کنند. جرج زیمل نیز الگوی مصرف و مهم تر از آن مد را جست و جوی تمایز و فردیتی می داند که هویت شخص را می سازد و سبک زندگی خود را بر اساس آن ترسیم می کند. به اعتقاد گیدنز در زندگی اجتماعی مدرن، مقوله زندگی اهمیت خاصی دارد و سنت بیشتر معنای خود را از دست می دهد و زندگی روزانه بیشتر بر اساس بازی دیالکتیکی امر محلی و امر جهانی شکل می گیرد و افراد بیشتر مجبور می شوند تا از میان مجموعه انتخاب ها، چیزهایی را گزینش کنند. (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۹-۱۲۹) در مجموع به نظر می رسد که هویت مسلط در جهان جدید و پیشرفته کنونی با دو علقه جنبش های اجتماعی و سبک زندگی تعریف می شود.

با توجه با اهمیت یافتن مقوله سبک زندگی در ادبیات سیاسی

اجتماعی و محقق سازی و تبلیغ آن به عنوان الگوی زندگی انسان مدرن برای جهان امروز و لزوم سیاست گذاری و تبیین الگو و سبک زندگی متناسب با اوضاع فرهنگی و اجتماعی ایران، این موضوع همچون سایر مسائل مبتلابه روز در کانون توجه رهبر معظم انقلاب قرار دارد. در این زمینه یکی از نکات مهمی که رهبر معظم انقلاب در سخنانشان همواره بر آن تأکید داشته اند، طراحی سبک زندگی مبتنی بر آموزه های دینی و اسلامی و فرهنگ اصیل ایرانی است. در اینجا به بازخوانش بخشی از فرمایش های رهبر معظم انقلاب درباره موضوع سبک زندگی می پردازیم.

رهبر معظم انقلاب اسلامی سال های متمادی درباره سبک زندگی مطالبی طرح کرده اند. ایشان در سخنرانی خود در جمع خانواده ها و جوانان در سفر به خراسان شمالی در زمینه محتوا و ویژگی های سبک زندگی غربی چنین فرمودند:

فرهنگ غربی فقط هواپیما و وسایل آسایش زندگی و وسایل سرعت و سهولت نیست؛ اینها ظواهر فرهنگ غربی است، که تعیین کننده نیست؛ باطن فرهنگ غربی عبارت است از همان سبک زندگی مادی شهوت آلود گناه آلود هویت زدا و ضد معنویت و دشمن معنویت. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۹۱)

رهبر انقلاب راه پایه گذاری سبک زندگی دینی و تمدن اسلامی را رهاسازی تقلید از غرب و روی آوردن به فرهنگ خودی می دانند:

شرط رسیدن به تمدن اسلامی نوین در درجه اول این است که از تقلید غربی پرهیز شود. ما متأسفانه در طول سال های متمادی، یک چیزهایی را عادت کرده ایم تقلید کنیم. بنده

طرفدار این نیستیم که حالا- در مورد لباس، در مورد مسکن، در مورد سایر چیزها، یک باره یک حرکت جمعی و عمومی انجام بگیرد؛ نه، این کارها باید به تدریج انجام بگیرد؛ دستوری هم نیست؛ اینها فرهنگ سازی لازم دارد. همان طور که گفتیم، کار نخبگان است، کار فرهنگ سازان است و شما جوان ها باید خودتان را برای این آماده کنید؛ این، رسالت اصلی است. ما از علم ترویج می کنیم، از صنعت ترویج می کنیم، از اختراع و نوآوری ترویج می کنیم، هر مبتکری و هر ابتکاری را با احترام تمام بر روی چشم می نشانیم. این به جای خود محفوظ؛ اما همان طور که گفتیم، اصل قضیه جای دیگر است؛ اصل قضیه، درست کردن سبک زندگی است، رفتار اجتماعی است، اخلاق عمومی است، فرهنگ زندگی است. باید در این بخش، ما پیش برویم؛ باید تلاش کنیم. تمدن نوین اسلامی که ما مدعیش هستیم و دنبالش هستیم و انقلاب اسلامی می خواهد آن را به وجود بیاورد، بدون این بخش تحقق پیدا نخواهد کرد. اگر آن تمدن به وجود آمد، آن وقت ملت ایران در اوج

است؛ ثروت هم دنبالش هست، رفاه هم دنبالش هست، امنیت هم دنبالش هست، عزت بین المللی هم دنبالش هست؛ همه چیز با او خواهد بود، همراه با معنویت. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی؛ ۲۳/۷/۹۱)

همان گونه که ملاحظه می شود نوع و محتوای سبک زندگی مد نظر رهبر معظم انقلاب با محتوا و الگوی سبک زندگی غربی تفاوت ماهوی و بنیادی دارد. در منظومه فکری رهبر انقلاب، ساخت و محتوای سبک

زندگی در ایران را آموزه های اعتقادی برخاسته از دین اسلام، معنویت، اخلاق و فرهنگ و ارزش های اصیل اسلامی و ملی تشکیل می دهد. این الگو از سبک زندگی علاوه بر واکنش بر جامعه از آسیب های اخلاقی و اجتماعی، جامعه را از بروز بحران معنا و هویت محفوظ می سازد. حال آنکه در نظریه گیدنز که یکی از طلایه داران نظریه سبک زندگی و سیاست زندگی در غرب است، ماهیت و جوهره سبک زندگی دارای ویژگی های دیگری و ماهیتاً مادی و مصرف گرایی است. سیاست زندگی گیدنز به بهترین شکل گویای هویت یابی بر مبنای سبک زندگی در غرب است. بر این اساس افراد می کوشند تا با الگوهای مصرف و علقه و تعهد خود به یک سبک زندگی مشخص، هویت خویش را تعریف کنند. در ادبیات گسترده ای از جامعه شناسی کنونی، مصرف گرایی یکی از وجوه تشکیل دهنده دوران جدید شمرده شده است. دوران جدید، دورانی ارزیابی می شود که مصرف در آن ویژگی خاصی یافته و از عوامل تعریف کننده این دوران است. (فاضلی، ۱۳۸۲: ۵۲) نظام معنایی افراد بر این اساس تعریف می شود که چه مصرف می کنند، چه خودرویی سوار می شوند، چه خانه ای می خرند، به چه موسیقی یا هنری علاقه دارند و چگونه اوقات فراغت خود را پر می کنند. این موضوعات و بسیاری الگوهای مصرفی دیگر هویت و سبک زندگی فرد را می سازند. ویژگی و مشخصه اصلی هویت مسلط در جهان مدرن، تعلق افراد به سبک های زندگی و الگوهای مصرف شان است. (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۹)

رهبر انقلاب در زمینه تلاش غرب برای بهره گیری از ابزارها و وسایل گوناگون از جمله هنر، تبلیغات و سینما برای تغییر ذائقه و سلايق ملت ها در جهان، بر لزوم هشيارى و تلاش براى مواجهه با اين هجمه

فرهنگی و هویت سوز سفارش مؤکد دارند:

یکی از نکاتی که باید در مواجهه با دنیای غرب کاملاً به آن توجه داشت، عامل و ابزار هنری است که در اختیار غربی هاست. اینها از هنر حداکثر استفاده را کرده اند برای ترویج این فرهنگ غلط و منحط و هویت سوز؛ به خصوص از هنرهای نمایشی، به خصوص از سینما حداکثر استفاده را کرده اند. اینها به صورت پروژه ای یک ملت را تحت مطالعه قرار می دهند، نقاط ضعفش را پیدا می کنند، از روان شناس و جامعه شناس و مورخ و هنرمند و اینها استفاده می کنند، راه های تسلط بر این ملت را پیدا می کنند؛ بعد به فیلم ساز، به فلاّن بنگاه هنری در هالیوود سفارش می کنند که بسازد و می سازد. بسیاری از فیلم هایی که برای ماها و برای کشورهای نظیر ما می سازند، از این قبیل است. من از فیلم های داخل خود امریکا خبری ندارم؛ اما آنچه که برای ملت های دیگر می سازند، جنبه تهاجم دارد. چند سال پیش از این در خبرها بود که در بعضی از کشورهای بزرگ اروپایی تصمیم گرفته شد که با فیلم های امریکایی مقابله شود. آنها مسلمان نیستند، اما آنها هم احساس خطر می کردند؛ آنها هم احساس تهاجم می کردند. نسبت به کشورهای اسلامی البته بیشتر، و در مورد کشور انقلابی ما هم به طور ویژه؛ نگاه می کنند، خصوصیات را می سنجند، وضعیت را می سنجند، فیلم را بر اساس آن می سازند، خبر را بر اساس آن تنظیم می کنند، رسانه را بر اساس آن شکل می دهند و می فرستند. فضا. باید به اینها توجه داشت. سلیقه سازی می کنند،

فرهنگ سازی می کنند؛ بعد از آنکه سلیقه ها را عوض کردند، ذائقه ها را عوض کردند، آن وقت اگر احتیاج به زر و زور بود، دلارها را وارد می کنند، نیروهای نظامی و ژنرال ها را وارد می کنند. این، شیوه حرکت غربی هاست؛ باید مراقب بود. باید همه احساس کنند که

ایجاد تمدن اسلامی نوین بر دوش آنهاست؛ و یکی از حدود و ثغور این کار، مواجهه با تمدن غرب است، به صورتی که تقلید از آن انجام نگیرد. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۹۱)

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای شکل و صورت و کار تشریفاتی

تأکید بر محتوای فرهنگی اصیل به جای شکل و صورت و کار تشریفاتی

یکی از موضوعات مهم در زمینه فعالیت های فرهنگی از نظر رهبر انقلاب محتواگرایی و توجه به مفاهیم و محتوای آموزه هایی است که در قالب برنامه های فرهنگی به جامعه عرضه می شود و پرهیز از صورت گرایی و کار تشریفاتی است. ایشان در این باره می فرمایند:

... نکته دوم در این زمینه [فرهنگ] این است حالا بعد از آنکه مصرف فرهنگی را پیدا کردیم، قلمی که باید این بودجه صرف آن بشود، پیدا کردیم، برویم سراغ محتوایش. بالا-خره می خواهیم فیلم بسازیم. مثلاً می خواهیم ده تا فیلم انقلابی بسازیم؛ ده تا فیلمی که حامل ارزش ها باشد. یا می خواهیم فلان تعداد کتاب منتشر کنیم؛ محتواهایش چه باشد، چه جوری باشد، با چه قوتی، با چه استحکامی، با چقدر مایه علمی و هنری که در آنجا به کار برده می شود؟ اینها خیلی کارهای

سخت و ظریفی است. در زمینه های فرهنگی، دنبال کارهای تشریفاتی و ویتروینی نباشید. نمایش دادن کار فرهنگی، نه اینکه فایده ای ندارد؛ ضرر هم دارد. در زمینه فرهنگ باید دنبال کارهای محتوایی و اصیل و واقعی رفت، که امروز نیاز عمده کشور هم این است. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۸/۶/۱۳۸۹)

با ملاحظه جهت گیری های انقلابی و اسلامی در زمینه فرهنگ، دچار رودربایستی نشوید... در همه شعبه های فرهنگی، چه در موضوع کتاب، چه در کارهای هنری، چه در مؤسسات فرهنگی، جهت گیری ها را انقلابی و اسلامی قرار بدهید. اولویت ها را در اینجا هم ملاحظه کنید، چون منابع بالا-خره محدود است... با توجه به محدودیت منابع، نگاه کنید ببینید اولویت ها چیست. (از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، ۱۶/۶/۱۳۹۰)

به کارهای سطحی نباید اکتفا کرد. به کارهای عمیق تر، کارهای بنیانی تر، کارهایی که از یکی شان ده ها کار صادر می شود و نشئت می گیرد، توجه کنید... در باب فرهنگ باید به شدت مراقبت شود که ما به «فرهنگ مهاجم» کمک نکنیم. فرهنگ مهاجم خطرناک است. اگر ما فرهنگ عمومی کشور و فرهنگی که نخبگان و مردم و قشرهای گوناگون را به سمت یک هدفی هدایت می کند، نتوانیم از آسیب دشمن محفوظ بداریم، کار خیلی مشکل خواهد شد؛ هرچه هم شما تصمیم بگیرید، اینها می آیند خرابش می کنند و جور دیگری منعکس خواهد شد. (از

بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان، (۰۲/۰۶/۱۳۹۱)

مقام معظم رهبری در خصوص لزوم پرهیز از شعارزدگی و لزوم انجام دادن فعالیت های علمی عمیق و پایدار توسط مراکز علمی می فرمایند:

ما نمی خواهیم این قضیه را با شعار و با اینکه «صلوات بفرست تمام بشود» و مانند اینها پیش ببریم؛ می خواهیم مسئله به شکل عمیق و علمی حل بشود، گره های ذهنی ای که وجود دارد باز بشود، حقیقت قضیه روشن بشود و به اعتقاد من ما می توانیم این کار را بکنیم؛ یعنی متفکرین ما و صاحبان دانش مرتبط با مسئله جمعیت در هر بخشی از بخش ها می توانند در این زمینه منطق صحیح و قابل قبولی را ارائه کنند. این همایش البته قدم اول است، یعنی قدم ابتدایی است، [اما] از گذاشتن قانون به نظر من مهم تر است، چون [در] فرهنگ سازی... اکتفا نکنید به اینکه یک میزگردی تشکیل بشود و سخنرانی ای گذاشته بشود و مثلاً تعدادی مقاله چاپ بشود؛ اینها کارهای لازمی است، اما ناکافی است. (بیانات رهبر انقلاب، ۹/۸/۱۳۹۲)

در نگاه کلی از منظر رهبر انقلاب پرهیز از شعارزدگی و کار فرهنگی تشریفاتی و ظاهرگرا، انجام دادن فعالیت های فرهنگی علمی عمیق و پایدار به نحوی که حامل ارزش ها باشد و بتواند فرهنگ را در مقابل آسیب دشمن و فرهنگ مهاجم مصونیت بخشد، پرهیز از سطحی نگری، توجه به جهت گیری های انقلابی و اسلامی اصیل و واقعی و برخورداری برنامه ها از قوت و استحکام لازم از شاخص های فعالیت و برنامه ریزی فرهنگی محسوب می شود.

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی

اشاره

خودباوری عامل غلبه بر خودباختگی

از منظر امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب یکی از آفات و بیماری های اساسی کشورهای اسلامی و جهان سوم خودباختگی و مرعوب شدن در مقابل فرهنگ و تمدن غرب، مصون دانستن غربی ها از اشتباه، و احساس نیاز و وابستگی به غرب است. این خودباختگی و نوع نگرش در برخی جوامع و میان برخی نخبگان آن قدر عمیق است که از آنها فرهنگ و ارزش های فرهنگی خود احساس حقارت می کنند. امام خمینی رحمه الله خودباختگی در مشرق زمین و به خصوص بین مسلمانان را معلول علل زیر می داند:

الف) پیشرفت های مادی جهان غرب

الف) پیشرفت های مادی جهان غرب

اینها [نویسندگان] گمان کرده اند که اگر مملکتی در سیر طبیعی پیشرفت کرد، در سیر حکمت الهی نیز پیش قدم است، و این از اشتباهات بزرگ ماست. [این نوع نگاه را] یکی از تبهکاری های نویسندگان مشرق اسلامی باید دانست. (کشف اسرار، بی تا: ۳۴)

ب) مصون دانستن غرب و انسان غربی از خیانت و اشتباه

ب) مصون دانستن غرب و انسان غربی از خیانت و اشتباه

همین که نام یک مستشار امریکایی روی کسی آمد، دیگر برای او، این زمامداران بیهوش و خودسر ما، خطا و اشتباه یا خیانت و دزدی قائل نمی شوند.

همان: (۱۸۲)

ج) مرعوب شدن در مقابل پیشرفت های غرب:

ج) مرعوب شدن در مقابل پیشرفت های غرب:

وقتی کشورهای استعمارگر با پیشرفت علمی و صنعتی، یا به حساب استعمار و غارت ملل آسیا و آفریقا، ثروت و تجملاتی فراهم آوردند،

ص: ۸۳

اینها خود را باختند، فکر کردند راه پیشرفت صنعتی این است که قوانین و عقاید خود را کنار بگذارند. (ولایت فقیه، ۱۳۷۹: ۱۳ و ۱۴)

د) تصور ترقی به سبب گرایش به غرب و شرق

د) تصور ترقی به سبب گرایش به غرب و شرق

در سال‌های طولانی، تبلیغات دامنه دار دولت‌های شرق و غرب موجب این شد که ملت‌های مسلمان از آنها یاری بخواهند و گمان کنند که ترقیات این کشورهای ضعیف، در گرایش به یکی از این دو ابرقدرت است، لکن به هر طرف که تمایل پیدا کردند، بعد از مدتی فهمیدند که آنها جز اسیر کردن اینها و بردن خزائن و غارت کردن مخازن آنها کار دیگری نمی‌کنند. (صحیفه نور، ج ۴: ۱۸۳)

ه) القائنات و عملیات روانی غرب بر ضد شرق

ه) القائنات و عملیات روانی غرب بر ضد شرق

وقتی از بچگی، وقتی هم وارد شدند در مدرسه، توی مدرسه این را به گوششان خوانده اند؛ وقتی هم وارد شدند در جامعه، هی این در گوششان خوانده شده است، در روزنامه‌ها تبلیغ شده است، در مجلات تبلیغ شده است، همه جا این مطلب پیش آمده است که «شما خودتان نمی‌توانید خودتان را اداره کنید؛ اگر از دامن شرق فرار می‌کنید به دامن غرب باید پناهنده بشوید». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۸۴)

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن

خودشناسی، خودفهمی و بازگشت به خویشتن

امام خمینی رحمه الله خودشناسی را رمز استقلال ملی و مانعی در راه گسترش سلطه قدرت‌های جهانی می‌دانند و می‌فرمایند: «هیچ نحو استقلالی حاصل نمی‌شود الا اینکه ما خودمان را بشناسیم.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۵۸)

ص: ۸۴

«ما تا تمام حیثیت خودمان را نفهمیم، نفهمیم که چه بودیم، ما در تاریخ چه بوده و چه هستیم، چه داریم، تا اینها را نفهمیم استقلال نمی توانیم پیدا کنیم.» (صحیفه نور، ج ۱۰: ۷۴) ایشان در جایی دیگر می فرمایند: «هیچ ملتی نمی تواند استقلال پیدا بکند الا اینکه خودش، خودش را بفهمد. مادامی که خودشان را گم کردند و دیگران را جای خودشان نشانند، استقلال نمی تواند پیدا کنند.» (صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۸۳) امام عظمی هر ملتی را در «بازگشت به خویشتن» و «خودباوری» و لازمه خودباوری را تحقق این امر می دانند که افراد یک جامعه بفهمند که خود، موجودیتی دارند و آن موجودیت در فرهنگ آنان تبلور یافته است. (صحیفه نور، ج ۹: ۱۶۶) «ماها الآن خودمان را گم کرده ایم، مفاخر خودمان را الآن گم کرده ایم، تا این گمشده پیدا نشود، شما مستقل نمی شوید. بگردید پیدایش کنید.» (صحیفه نور، ج ۹: ۵۹)

امام علت انحطاط جوامع و عقب ماندگی ملل مشرق زمین را احساس ضعف و فقدان خودباوری ملل جهان سوم می داند که آنها را آماده پذیرش سلطه فرهنگی و به دنبال آن سلطه سیاسی اقتصادی غرب کرده است و در این باره می فرمایند: «غربی ها کوشش کرده اند که ما را از خودمان بی خود کنند، ما را میان تهی کنند، به ما این طور بفهمانند و فهمانند که خودتان هیچ نیستید و هرچه هست غرب است و باید رو به غرب بایستید.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۵) «ما از خود هیچ نداریم و باید همه چیز، علم، تمدن، قانون و پیشرفت را از آنان بگیریم.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۸۹) «باید به خودمان اثبات کنیم که ما هم آدمیم، که ما هستیم در دنیا، که شرق هم یک جایی است، همه اش غربی نیست، شرق هم یک جایی است که خزائنش بیشتر از همه جا و متفکرینش بیشتر از همه جا بوده،

ص: ۸۵

طب از شرق رفته به غرب، تمدن از شرق رفته به غرب، لکن تبلیغات چه بوده است که ما را به عقب زدند». (صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۹۳)

در مجموع امام خمینی رحمه الله بازگشت به خویش و خودشناسی، خودباوری و تقویت آن را مهم ترین عامل استقلال کشور و مانعی فراراه هر گونه سلطه خارجی می شمارند و لذا شناخت و تقویت آن را مهم ترین عامل حفظ موجودیت کشورها در مقابل جریان پر قدرت فرهنگی غرب و موج ایدئولوژی «غربی سازی» می دانند.

رهبر انقلاب نیز رمز مقابله با ترفند دشمن و بازگشتن به خویشتن را قوی کردن خود و افزودن بر اقتدار ملی می دانند و می فرمایند: «ملت ایران باید خود را قوی کند؛ اگر ملتی قوی نباشد و ضعیف باشد به او زور خواهند گفت و باج گیران عالم از او باج می خواهند و اگر بتوانند به او اهانت کرده و او را زیر پا لگد می کنند؛ این طبیعت دنیایی است که با افکار مادی اداره می شود.» (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳) ایشان تضعیف روح استقلال ملی را از اهداف دشمن می دانند که از طریق آن نظریه پردازی وابستگی تعقیب می شود: «اگر کسانی روح استقلال ملی را نشانه می روند و استقلال کشور را مسخره می کنند و وابستگی را تئوریزه می کنند، نمی شود در مقابل آنان بی تفاوت ماند». (سخنرانی در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، ۱/۱/۹۳)

امام خمینی قدس سره نیز معتقد بودند راه مقابله با خودباختگی و ایجاد خودباوری این است که به خود بیاییم و از غرب نهراسیم. ایشان می فرمودند: «نقطه اول این است که خود انسان متحول بشود، خود انسان از غرب زدگی بیرون بیاید. اگر فرهنگ ما متحول شود، فرهنگ انگلی متوقف می گردد.» (صحیفه نور، ج ۶: ۳۹۵) ایشان راه دست یابی به

هویت اصیل را در تحول فرهنگ، باور به توانایی و امید به موفقیت و آینده و بیداری مسلمانان می‌دانند و اینکه باید فرهنگ از غرب زدگی بیرون بیاید. در این صورت است که می‌توان روی پای خود ایستاد و با زدودن مظاهر فرهنگی غرب، به خودباوری رسید. ولی راه خودباوری طولانی است؛ باید مغزهای استقلال‌جانشین مغزهای استعماری بشوند. ایشان با توصیه به جوانان برای تحصیل خوب در داخل، معتقد بودند که با انقلاب فرهنگی باید با نفوذ ریشه دار غرب مبارزه کرد. (صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۱۰ و ۱۱۱) «این مکانیزم‌ها از مکانیزم‌های اساسی برای سازندگی و سعادت‌مندسازی جامعه است. ما که می‌خواهیم وابسته نباشیم، باید اول بیدار شویم که ما خودمان هم شخصیت داریم و می‌توانیم کار انجام دهیم.» (صحیفه نور، ۱۳۷۱، ج ۲: ۲۱۸) البته امام در راه سازندگی متذکر می‌شوند که نباید توقع داشت که یک روزه به همه چیز رسید اما نباید مأیوس شد و باید امیدوار بود و به اراده خود تکیه کرد. (صحیفه نور، ج ۲: ۲۱۸) باور به توانایی‌های خود و تکیه بر آن اساس پیروزی است. (صحیفه نور، ج ۲: ۲۹۷)

رهبر معظم انقلاب نبود خودباوری را نتیجه بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود دانسته، می‌فرمایند: «در کشور ما متأسفانه فرهنگ کاملاً منحرفی از گذشته پایه گذاری شده، که هنوز آثارش از بین نرفته با این همه تبلیغاتی که ماها از اول انقلاب تا امروز داشتیم و آن، نگاه نیازمندانه به سمت غرب، بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود در مقابل اوست؛ که متأسفانه این فرهنگ ریشه کن نشده و وجود دارد؛ این به دلیل نبود خودباوری است.» (بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه‌های خراسان، ۲۰/۰۷/۱۳۹۱)

عزم، اراده و غیرت ملی

عزم، اراده و غیرت ملی

هر ملتی برای اینکه بتواند در صحنه داخلی به رشد و شکوفایی برسد و در صحنه جهانی و بین الملل چیزی برای عرضه و ارائه داشته باشد نیازمند انسجام و همبستگی و عزم و اراده ملی است. «عزم» تصمیمی است که یک ملت پس از تعیین اهداف و راهبردهای خود برای نیل به آن اتخاذ می نماید و «اراده» حرکتی است که در مسیری از پیش تعیین شده در جهت نیل به همان اهداف پیموده می شود. هرچه اهداف متعالی و بلند تر باشند، اراده جمعی برای دست یابی به آنها قوی تر شکل خواهد گرفت. عزم و اراده ملی اساساً از خصوصیات روان شناختی ملت هاست که بر پایه نوع آموزه های فرهنگی آن ملت و میزان تلاشی که برای درونی سازی و نهادینه کردن آنها صورت گرفته، در قالب شخصیت ملی تجلی و تبلور می یابد. همین که عزم و اراده ملی شکل گرفت و جزئی از ذات و جوهره یک ملت شد، خود به خود در منش و رفتار ملی و کنش های فردی افراد تجلی می یابد. همچنین ضمن تولید شوق، ذوق و انگیزه، به رفتارها جمعی در همه عرصه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی دفاعی و حراست از کیان و هویت آن ملت تبدیل می شود و آن ملت را قادر می سازد همه موانع و سختی ها را به سادگی پشت سر گذارد. از این منظر عزم و اراده ملی و عجین شدن آن با غیرت و غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت، احساس عزت نفس، احساس افتخار، تعهد، تکلیف و وظیفه برای اقدام و عمل جمعی و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت ملی تولید می کند. در منظومه فکری رهبر انقلاب مقوله عزم و اراده ملی جایگاه مهمی دارد و بارها به مناسبت های مختلف از آن سخن به میان آمده است. در این باره مقام معظم رهبری می فرمایند:

ص: ۸۸

خلقیات اجتماعی، رفتارهای اجتماعی را به وجود می آورند. بنابراین، درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می شود، اما اساس و ریشه فرهنگ، عبارت است از عقیده، برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلقیات فردی و خلقیات اجتماعی و ملی. بنده چند نمونه از خلقیات اجتماعی و ملی را که برای یک ملت تعیین کننده است، در اینجا عرض می کنم. مثلاً عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و مشارکت. اگر فرض کنیم ملتی همراه با ایمان و عقیده ای که دارد، این اخلاقیات را هم دارا باشد، خواهیم دید که چقدر در رسیدن به اهداف و آرمان هایش، به او کمک خواهد کرد. بنابراین، به نظر ما، مقوله فرهنگ از نظر تأثیرش در آینده یک ملت و یک کشور، با هیچ چیز دیگری قابل مقایسه نیست؛ اهمیت مقوله فرهنگ از این جاست. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۹/۹/۱۳۷۹)

ایشان در مورد غیرت ملی می فرمایند: «موضوع دیگر، غیرت ملی است. اگر بینیم کسی دارد به نحوی از انحا، به مرزهای فرهنگی یا دینی یا جغرافیایی یا ملی ما تعرض می کند یا فکر تعرض دارد، باید خون ما به جوش بیاید و غیرت ما تحریک شود.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱) «کسانی که از دین و انگیزه های دینی تهی دستند، با همین غیرت ملی توانسته اند کشور و هویت فرهنگی و استقلال و ماندن خود را حفظ کنند.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۶/۹/۱۳۸۱) «برای

ص: ۸۹

علاج قطعی فشارهای اقتصادی دشمنان، باید به گونه ای اقتصاد خود را قوی و مستحکم کنیم که آنها از تأثیرگذاری فشارهای خود مأیوس شوند که این هدف با اجرای سیاست های ابلاغ شده محقق خواهد شد... مشکلات مزمن جز با یک حرکت برنامه ریزی شده برای مقاوم سازی اقتصاد برطرف نمی شود. (از بیانات مقام معظم رهبری در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی، فروردین ماه ۱۳۹۳)

امام خمینی رحمه الله در مورد لزوم تقویت اراده و غیرت ملی در جامعه برای حفظ دست آوردهای نظام و رسالت و مسئولیت خطیر مردم و مسئولان مبنی بر فداکاری، پایداری و استقامت در دفاع از آرمان های انقلاب می فرمایند: «ما با هیچ قیمتی این متاعی را که به دست آوردیم از دست نخواهیم داد». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۸۳)

ظلم ستیزی

ظلم ستیزی

در منظومه فکری امام رحمه الله و رهبر معظم انقلاب ظلم ستیزی جایگاه ویژه ای دارد. امام خمینی رحمه الله درباره ظلم ستیزی و ضرورت ها و انگیزه های آن، فصل جدیدی در ترویج فرهنگ دینی در ایران و جهان گشودند. ایشان از ابتدای نهضت، با تبیین فلسفه حمایت از مظلوم و مبارزه با ستم و فساد، به همه انقلابیان و قشرهای جامعه این نکته را گوشزد کردند که ظلم ستیزی و مجاهده یکی از ویژگی های انسان های وارسته و مؤمن است و مربوط به زمان خاصی از تاریخ نیست. به همین علت ایشان لحظه ای هم در مقابل زورگویی های جباران سر فرود نیاوردند و فرمودند: «من اکنون قلب خود برای سرنیزه های مأمورین شما حاضر کردم، ولی برای قبول زورگویی ها و خضوع در مقابل جباری های شما

ص: ۹۰

حاضر نخواهم کرد. من به خواست خدا، احکام خدا را در موقع مناسبی بیان خواهم کرد، و تا قلم در دست دارم کارهای مخالف بر مصالح مملکت را برملا می‌کنم.» (صحیفه نور، ج ۱: ۱۷۹) مقام معظم رهبری نیز درباره اهمیت ظلم ستیزی و ایستادگی در مقابل سختی‌ها و جانفشانی برای آرمان‌ها می‌فرمایند: «عامل اصلی سربلندی و عزت یک ملت در میان ملت‌ها و همچنین در طول تاریخ، مجاهدت و تلاش آن ملت در عرصه‌های مختلف علمی، اقتصادی و تعاون اجتماعی و از همه مهم‌تر در عرصه آمادگی برای جانفشانی است... دوران دفاع مقدس و جنگ پر ماجرای هشت ساله نمونه بارز ایستادگی ملت ایران و جوانان کشور بر سر آرمان‌ها و مقابله با جبهه کفر و استکبار است. (بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع عظیم زائران مناطق عملیاتی دفاع مقدس، ۶/۱/۹۳)

مبارزه با اباحی گری

مبارزه با اباحی گری

از دیگر دغدغه‌های رهبر انقلاب در عرصه فرهنگی، تلاش دشمن برای ترویج بی بندوباری و اباحی گری است که به دلیل حرکت خزننده و پنهان، آن را به موریانه تشبیه کرده است که پایه و بنیان فرهنگی و ارزشی یک جامعه را سست و نابود می‌کند. رهبر معظم انقلاب شکستن مرزهای ایمانی و مرزهای روحی، تضعیف پای بندی‌ها و تقیدات دینی و اعتقادی جامعه، سست نمودن پایه‌های فکری و هنجاری، خدشه دار نمودن اعتقادات و باورهای اصیل ایرانی، ترویج جریان‌های خلاف اخلاق در جامعه و تشویق به فساد و شهوت رانی و حرکت‌های خزننده و پنهان به ویژه در درون خانواده‌ها را از مهم‌ترین شیوه‌ها و پی‌آمدهای اباحی گری می‌دانند که اگر مراقبت لازم صورت نگیرید، دامن گیر کشور و جامعه

می شود. ایشان در این باره می فرمایند:

یکی از مسائلی که دشمن به طور جدی در کشور تبلیغ می کند، مسئله اباحی گری است. اباحی گری اعتقادی و عملی، یعنی پای بندی ها و تقیدات و تکیه گاه هایی که یک انسان را در حرکت خود به سمت هدف مشخصی عازم و مصمم می کند، از او گرفتن و او را سرگردان و لنگ کردن. این را باید جدی بگیرید. همه باید مسائل فرهنگی را جدی بگیرند. مظهر این تهاجم، همان اباحی گری است که از راه خدشه در اعتقادات، تشویق جریان های خلاف اخلاق در جامعه و تشویق و ترویج انواع و اقسام فسادها ایجاد می شود. اینها چیزهایی است که همه مسئولان کشور باید به آن بسیار توجه کنند و فقط مخصوص مسئولان فرهنگی نیست... نگذارید دشمن مثل موربانه ای به جان پایه های فکری و اعتقادی و ایمانی مردم بیفتد و آنها را دچار رخنه کند؛ این مهم است. همه وظیفه داریم مرزهای ایمانی و مرزهای روحی خودمان را حفظ کنیم... من که می گویم تهاجم فرهنگی، عده ای خیال می کنند مراد من این است که مثلاً پسری موهایش را تا اینجا بلند کند. خیال می کنند بنده با موی بلند تا اینجا مخالفم. مسئله تهاجم فرهنگی این نیست. البته بی بندوباری و فساد هم یکی از شاخه های تهاجم فرهنگی است؛ اما تهاجم فرهنگی بزرگ تر، این است که اینها در طول سال های متمادی به مغز ایرانی و باور ایرانی تزریق کردند که تو نمی توانی؛ باید دنباله رو غرب و اروپا باشی. نمی گذارند خودمان را باور کنیم... یکی از راه های

تهاجم فرهنگی، این بوده است که سعی کنند جوانان مؤمن را از پای بندی های متعصبانه به ایمان که همان عواملی است که یک تمدن را نگه می دارد منصرف کنند؛ همان کاری را که در اندلس، در قرن های گذشته کردند. یعنی جوانان را در عالم، به فساد و شهوترانی و می گساری و این چیزها مشغول کردند. این کار، حالا هم انجام می گیرد... صدای فرو ریختن ایمان و اعتقاد ناشی از تهاجم پنهانی و زیرزیرکی دشمن اگر شما ملت و عناصر فرهنگی بیدار نباشید خدای نخواست، آن وقتی درمی آید که دیگر قابل علاج نیست... عده ای خیال کرده اند که وقتی ما به تهاجم فرهنگی غرب حمله می کنیم، فقط مسئله مان این است که یک نفر در خیابان حجابش را درست رعایت نکرده است. مردم به حمدالله حجابشان را رعایت می کنند؛ الا افرادی قلیل. مسئله اینها نیست. این، فرعی است. اصل قضیه آن است که داخل خانه هاست و از مجامع جوانان سرچشمه می گیرد و دشمنان آنجا کار می کنند. آنکه آشکار نیست، آنکه پنهان است، خطر آنجاست... جوانان ما شهوات را دور انداختند، راحتی و لذت را دور انداختند؛ رفتند در میدان مبارزه و توانستند دشمن را به زانو در آورند. حال دشمن از جوانان ما انتقامش را می گیرد. انتقامش چیست؟ انتقام دشمن این است که جوانان ما را به لذات و شهوات سرگرم کند. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از اعضای تشکل ها و کانون ها و نشریات و هیئت های مذهبی و شماری از نخبگان دانشجویی، ۱۳۹۰)

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه‌گری و سلطه‌پذیری

ضرورت تبادل فرهنگی و تعامل با جهان به دور از سلطه‌گری و سلطه‌پذیری

امت محوری و فراملی اندیشی در مبانی معرفتی و افکار و رفتار امام خمینی رحمه الله جایگاه برجسته‌ای دارد و مبتنی بر آموزه‌های فکری ویژه‌ای است. به اعتقاد امام خمینی رحمه الله مرزبندی بین ملت‌ها و تفکیک و تقسیم آنها زمانی که صبغه جهان‌بینی نیافته و به نژادپرستی، قوم‌محوری، تجاوز و توسعه‌طلبی و تفرقه‌افکنی منجر نشده، و سازوکاری برای شناسایی و تمایز آنان از یکدیگر باشد، پذیرفتنی محسوب می‌شود. مقام معظم رهبری نیز لازمه رشد و پیشرفت در جامعه را تعامل و تبادل با جهان می‌شمارند، و به ویژه بر تبادل فرهنگی تأکید دارند و هیچ ملتی را بی‌نیاز از این نمی‌دانند که در همه زمینه‌ها، از جمله در زمینه مسائل فرهنگی، از ملت‌های دیگر بیاموزد. امام خمینی رحمه الله در زمینه تعامل با جهان می‌فرمایند: «مسلمین باید با هم‌ید واحد باشند. خودشان را از هم جدا ندانند؛ مرزها را اسباب جدایی قلب‌ها ندانند. مرزها جدا، قلب‌ها با هم.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۲۳) در جایی دیگر می‌فرمایند: «ما می‌خواهیم روابط دوستانه با همه کشورها داشته باشیم؛ مادام که آنها در امور داخلی ما مداخله نکنند.» (صحیفه نور، ج ۱: ۲۲۳) منظور امام از مفهوم «ما» در برابر «آنها» از یک طرف ناظر بر پذیرش مرزبندی‌ها و اهمیت هویت ملی و از طرف دیگر حاکی از تأیید و قبول تمایزات بر مبنای اصل سرزمین و جدایی و امور داخلی از خارجی و قبول اصل حاکمیت و استقلال ملی و نفی مداخله دیگران در امور داخلی کشورهاست. امام خمینی رحمه الله در جایی دیگر می‌فرمایند: «دولت اسلامی با همه ملت‌ها و با همه دولت‌ها می‌خواهد که تفاهم و ارتباط صحیح داشته باشد، در صورتی که آنها متقابلاً احترام دولت اسلامی را مراعات کنند.» (صحیفه نور، ج ۸: ۱۸) مقام معظم رهبری ضمن

بیان ضرورت تبادل فرهنگی در میان ملل و کشورها، میان تبادل فرهنگی و تهاجم فرهنگی تفاوت قائل است. ایشان در باب ضرورت تبادل فرهنگی و تفاوت آن با تهاجم فرهنگی نکات ارزنده‌ای دارند که ما بخش‌هایی از فرمایش‌های ایشان را فهرست وار می‌آوریم.

ملت‌ها در رفت و آمدهایشان، آداب زندگی، خلیات، علم، لباس پوشیدن، آداب معاشرت، زبان، معارف را و دین را از یکدیگر فراگرفته‌اند. این، مهم‌ترین تبادل‌های ملت‌ها با هم بوده است؛ حتی مهم‌تر از تبادل اقتصادی و کالا.

بسیار اتفاق افتاده است که این تبادل فرهنگی، به تغییر مذهب یک کشور انجامیده است! مثلاً در شرق آسیا، بیشترین عاملی که اسلام را به این کشورها از جمله به کشور اندونزی، به کشور مالزی و حتی به قسمت‌های مهمی از شبه‌قاره برد، دعوت مبلغان نبود؛ بلکه رفت و آمد آحاد ملت ایران بود.

خود ملت ما هم، در طول زمان، خیلی چیزها از ملت‌های دیگر آموخته است، و این، یک روند ضروری برای تر و تازه ماندن معارف و حیات فرهنگی در سرتاسر عالم است. این، تبادل فرهنگی است و خوب است.

تهاجم فرهنگی این است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای مقاصد سیاسی خود و برای اسیر کردن یک ملت، به بنیان‌های فرهنگی آن ملت هجوم می‌برد. چنین مجموعه‌ای هم چیزهای تازه‌ای را وارد آن کشور و آن ملت می‌کند؛ اما به زور؛ اما به قصد جای‌گزین کردن آنها با فرهنگ و باورهای ملی. این، اسمش تهاجم است.

در تبادل فرهنگی، هدف، بارور کردن فرهنگ ملی و کامل کردن

آنهاست. اما در تهاجم فرهنگی، هدف، ریشه کن کردن فرهنگ ملی و از بین بردن آن است.

در تبادل فرهنگی، آن ملتی که از ملت‌های دیگر چیزی می‌گیرد، می‌گردد چیزهای مطبوع و دل‌نشین و خوب و مورد علاقه را می‌گیرد. فرض بفرمایید، دانش را از آنها تعلیم می‌گیرد. فرض کنید، ملت ایران به اروپا می‌رود و می‌بیند آنها مردمی اهل سخت‌کوشی و خطر کردن‌اند. اگر این را از آنها یاد بگیرد، خیلی خوب است. به اقصای شرق آسیا می‌رود و می‌بیند که آنها مردمی هستند دارای وجدان‌کار، علاقه‌مند به کار، مشتاق کار. اگر این را از آنها یاد بگیرد، خیلی خوب است. به فلان کشوری می‌رود و می‌بیند مردم آن کشور، وقت‌شناس، دارای نظم و انضباط، دارای محبت، دارای حس ادب و حس احترام‌اند. اگر یاد بگیرد، اینها چیزهای خوبی است.

در تبادل فرهنگی، قضیه چنین است: ملت فراگیرنده، می‌گردد نقاط درست و چیزهایی را که فرهنگ او را کامل می‌کند، از دیگران تعلیم می‌گیرد. درست مثل انسانی که ضعیف است و دنبال غذای مناسبی می‌گردد. دوا و غذای مناسب را مصرف می‌کند، تا سالم شود و نقصش از بین برود.

در تهاجم فرهنگی، چیزهایی که به ملت مورد تهاجم می‌دهند، چیزهای خوب نیست، بلکه چیزهای بد است. فرض بفرمایید اروپایی‌ها، وقتی تهاجم فرهنگی را در کشور ما شروع کردند، نیامدند روحیه وقت‌شناسی شان را، روحیه شجاعت و خطر کردند مسائل را، یا تجسس و کنجکاوی علمی را، در ملت ما منتشر کنند و با تبلیغات و تحقیقات، سعی کنند ملت ایران، ملتی دارای وجدان‌کاری یا وجدان علمی شود.

این کارها را که نمی‌کنند! مسئله لابلایی گری جنسی را وارد کشور ما می‌کردند. ملت ما، در طول هزاران سال، ملتی بود دارای مبالات جنسی؛ یعنی رعایت‌های مربوط به زن و مرد و این در تمام دوران اسلامی بوده است. نه اینکه کسی خطا و تخلف نمی‌کرده؛ خطا همیشه هست. در همه دوران‌ها و در همه زمینه‌ها، افراد بشر خطا می‌کنند. خطا هست؛ اما خطا غیر از این است که چیزی بشود عرف جامعه.

اگر در تبادل فرهنگی، ملتی که از فرهنگ بیگانه چیزی می‌گیرد، تشبیه به آدمی شود که در کوچه و بازار، غذا و دوا می‌مناسب می‌خرد که مصرف کند؛ در تهاجم فرهنگی، ملتی را که تحت تهاجم قرار گرفته است، باید به بیماری که افتاده و خودش کاری نمی‌تواند بکند، تشبیه کنیم. آن وقت دشمن، آمپولی به او تزریق می‌کند و معلوم است آمپولی که دشمن تزریق کند، چیست. این، فرق دارد با آن دارو و درمانی که خود شما بروید و آن را با میل انتخاب، و وارد بدنتان کنید. این، تهاجم فرهنگی است.

تبادل فرهنگی به انتخاب ماست؛ اما تهاجم فرهنگی به انتخاب دشمن است.

تبادل فرهنگی انجام می‌دهیم تا کامل شویم؛ یعنی فرهنگ خودی را کامل کنیم. اما تهاجم فرهنگی انجام می‌گیرد تا فرهنگ خودی را ریشه کن کند. (دغدغه‌های فرهنگی، ۱۳۹۰: ۱۱۴)

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری

توجه به تعمیق و آموزش وجدان کاری

توجه به ترویج وجدان کاری و تعمیق و نهادینه سازی آن، از آموزه‌های دیگری است که بارها رهبر انقلاب بر آن تأکید داشته‌اند. این موضوع در

سپهر اندیشه رهبر انقلاب آن چنان حائز اهمیت است که سالی را به نام «وجدان کاری و انضباط اجتماعی» نام نهادند. ایشان در مورد کارکردها و ضرورت های وجدان کاری می فرمایند:

شما اگر می خواهید درآمد کشور زیاد بشود، بایستی وجدان کار را در مردم بیدار کنید. بایستی روح اتقان گرایی در کار را به وجود بیاورید. کیفیت کار را خوب کنید، چرا ما می بینیم که کار ایرانی با اینکه الآن این همه روی کار ایرانی تکیه می شود، روی صادرات تکیه می شود، این همه می گویند و از اول انقلاب هم جهت کلی این بوده، در عین حال هنوز که هنوز است، کیفیت کار ایرانی در موارد بسیاری نمی گویم در همه جا از کیفیت مشابه خارجی پایین تر است. چرا این جوری باید باشد؟ همه اش مربوط به این است که ماشین آلات آنها مدرن تر است؟! من قبول ندارم که همیشه این جور باشد، بیشتر به خاطر این است که وجدان کار نیست. آن کفاشی که این نخ بخیه کفش را می کشد می تواند محکم تر بکشد و می تواند یک قدری سست تر بکشد. این دو جور کار به وجود خواهد آورد. این کفاش های قدیم را دیده بودم که نخ را مومی می کردند، کفاش می تواند این نخ را دوبار مومی کند و می تواند دوبار کمتر مومی کند. این در کیفیت کار فرق خواهد گذاشت. کیفیت کار یعنی اینکه این کفش اگر رفت خارج و یک نفری این را خرید، آیا دفعه بعد هم دنبالش خواهد آمد یا خواهد گفت: «نه آقا جنس ایرانی نه کفشش حتی جوراب و ژاکتش را هم دیگر نمی خرم.» ببینید چقدر تأثیر دارد. وجدان کار، اتفاق

ص: ۹۸

در کار، دنبال کار را گرفتن و کار را یک عبادت دانستن مهم است. (دغدغه های فرهنگی، ۱۳۹۰)

تلقی کار به منزله عبادت (افزایش کارایی) از توصیه ها و تأکیدات امام رحمه الله است. ایشان یکی از لوازم اصلی توسعه به مفهوم عام آن را، افزایش کارایی می داند. بنابر فرمایش های حضرت امام، در دیدگاه اسلامی، اگر کار برای خدا باشد، به منزله عبادت است. (صحیفه نور، ج ۶: ۲۵۱ و ۲۶۰، ج ۱۹: ۴ و ۲۵۳) هنگامی که انسان در این عبادت و کار انگیزه الهی داشت و هدفش جلب رضایت خدا بود، با تمام توان به آن خواهد پرداخت. در نتیجه کارایی بسیار زیادی خواهد داشت. چنین کاری که با حداکثر توان انجام می شود کارترین شیوه فعالیت است و قرین موفقیت خواهد بود. در این زمینه امام می فرمایند: «اگر این انگیزه شد، مسلماً دنبال این هستید که کار خوب باشد، وقتی انگیزه الهی شد... وقتی که انگیزه برای خدا شد، دنبال این است که این کار را انجام بدهد به طوری که خداپسند باشد. از این جهت در این کار موفق است». (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۵۴)

استقلال ملی

استقلال ملی

اگر بپذیریم حفظ استقلال همه جانبه ملی و رهایی از وابستگی به بیگانه و دولت های خارجی یکی از مهم ترین وظایف و رسالت های دولت اسلامی است، این وظیفه حاکمان و دولت مردان است که از طریق طراحی راهبردهای همه جانبه و اتخاذ اعمال سیاست های ویژه زمینه های تحقق آن را فراهم سازند. در این زمینه هرگونه فعالیت و سیاستی که اصل استقلال ملی را مخدوش و پایه های خودبندگی را

تضعیف و مبانی وابستگی به دولت‌های بیگانه مخصوصاً دولت‌های متخاصم را تشدید کند، موجب بسترسازی بروز بحران فرهنگی و هویتی و آسیب‌پذیری استقلال ملی خواهد شد. از این منظر در سپهر اندیشه و گفتمان رهبر انقلاب و امام‌رحمه‌الله هرگونه وابستگی به خارجیان و مداخله‌اجانب در تعیین سرنوشت کشور و ترسیم سیاست‌های ملی، خودباختگی و احساس ناتوانی، و ضعف عزت‌نفس و حقارت در برابر بیگانگان، عوامل بحران و آسیب فرهنگی (ناتوی فرهنگی) و بازدارنده از استقلال فرهنگی و خودکفایی اقتصادی شمرده می‌شود و مطرود است. امام خمینی رحمه‌الله در خصوص لزوم حفظ استقلال ملی می‌فرماید: «ما با هیچ‌کدام از ابرقدرت‌ها و قدرت‌ها سرسازش نداریم، نه تحت سلطه امریکا می‌رویم و نه زیر بار شوروی.» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۳۳۹) در جایی دیگر می‌فرماید: «بر هیچ‌یک از مردم و مسئولان پوشیده نیست که دوام و قوام جمهوری اسلامی ایران بر پایه سیاست نه شرقی و نه غربی استوار است و عدول از این سیاست، خیانت به اسلام و مسلمین و باعث زوال عزت و اعتبار و استقلال کشور و ملت قهرمان ایران خواهد بود.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۶) «شعار نه شرقی و نه غربی ما، شعار اصولی انقلاب اسلامی در جهان گرسنگان و مستضعفین بوده و ترسیم‌کننده سیاست واقعی عدم تعهد کشورهای اسلامی و کشورهایی است که در آینده نزدیک و به یاری خدا اسلام را به عنوان تنها نجات‌بخش بشریت می‌پذیرند و ذره‌ای هم از این سیاست عدول نخواهد شد و کسی گمان نکند که این شعار، شعار بشریت مقطعی است، که این سیاست ملاک عمل ابدی مردم ما و جمهوری اسلامی ما و همه مسلمانان سرتاسر عالم است.» (پیام امام به حجاج، ۱۳۶۶: ۱۴)

ص: ۱۰۰

از موضوعاتی که در اندیشه امام جایگاه ویژه ای دارد، حفظ استقلال سیاسی و اقتصادی و جلوگیری از مداخله بیگانگان در امور داخلی کشور است. ایشان در زمینه پای بندی به قراردادها و عرف بین المللی به شرط تأمین مصاح ملی، تضمین استقلال کشور، رعایت موازنه، عدالت و عدم تبعیض و تحدید مداخله بیگانگان در امور داخلی کشور می فرمایند: «ما کلیه قراردادهایی را که برخلاف مصلحت ملتمان باشد برایشان ارزش قائل نیستیم و اگر قراردادی باشد که انصاف داشته باشد و برای ما فایده ای داشته باشد آن قرارداد را تصویب می کنیم.» (صحیفه نور، ج ۳: ۷۳) ایشان در موضوع رابطه با سایر دولت ها در چارچوب عرف بین المللی معتقدند: «با احترام متقابل نسبت به کشورهای خارجی عمل می شود.» (صحیفه نور، ج ۲، ۲۵۵) «تمام کشورها اگر احترام ما را حفظ کنند ما هم احترام متقابل را حفظ خواهیم کرد و اگر کشورها و دولت ها بخواهند به ما تحمیلی بکنند، از آنها قبول نخواهیم کرد.» (صحیفه نور، ج ۳: ۳۱) «قطع رابطه با دولت ها برخلاف عقل و شرع است، ما باید با همه رابطه داشته باشیم. اما اینکه با هیچ دولتی نباید رابطه داشته باشیم هیچ عقل و هیچ انسانی آن را نمی پذیرد؛ چون معنایش شکست خوردن و فنا و مدفون شدن است تا آخر.» (صحیفه نور، ج ۱۹) «نقشه های قدرت های بزرگ که می خواهند مسلمین را زیرسلطه خود بیاورند و مخازن آنها را به غصب ببرند و اموال آنها را به چپاول ببرند، از سال هایی طولانی دنبال نقشه هایی بودند و...» (صحیفه نور، ۱۳: ۲۲۵)

از دیدگاه امام خمینی رحمه الله پذیرش آگاهانه و علاقه مندانه هزینه های استقلال طلبی ملی نتایج عمیق و دیرپایی همچون شکوفایی حس خودباوری ملی، عزت و اقتدار ملی و منزلت و اعتبار جهانی را به همراه

ص: ۱۰۱

خواهد آورد که همگی مصونیت فرهنگی کشور را در برابر آسیب‌ها و تهدیدات گوناگون تضمین می‌کند. از این رو امام رحمه الله همگان را بدون هیچ گونه مسامحه‌ای به استواری و ایستادگی برای استقبال از هزینه‌های استقلال طلبی و تعقیب آن به مثابه راهبرد همیشگی امت اسلامی و ملت ایران، و نه یک روشی مقطعی، فراخوانده، بیان داشتند: «باز سفارش می‌کنم که به خدا متکی باشید و برای همیشه زیر بار شرق و غرب نروید. مردم باید تصمیم خود را بگیرند یا رفاه و مصرف‌گرایی یا تحمل سختی و استقلال و این مسئله ممکن است چند سالی طول بکشد، ولی مردم یقیناً دومین راه را که استقلال و شرافت و کرامت است، انتخاب خواهند کرد.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۷۱) ایشان باز می‌فرمایند: «اگر بخواهید بر همه مشکلات پیروز شوید، باید همه محکم بایستید در مقابل قدرت‌ها و استقلال خودتان را... محکم نگهدارید.» (صحیفه نور، ج ۱۷: ۲۳۸)

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی

تأکید بر خلاقیت و نوآوری و مهارت زندگی

رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی در سیاست‌های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور» بر لزوم توسعه تفکر و خلاقیت در نظام آموزش و پرورش به عنوان مرکز تولید سرمایه اجتماعی تأکید نموده است. در سیاست‌های کلی مذکور در زمینه اهمیت ترویج فرهنگ تفکر و خلاقیت توسط وزارت آموزش و پرورش چنین آمده است: «بند ۲۴ توسعه فرهنگ تفکر، تحقیق، خلاقیت و نوآوری و بهره‌گیری از روش‌های یاددهی و یادگیری متنوع و مطلوب و ایجاد تفکر منطقی و منسجم برای تحلیل و بررسی موضوعی.» بندهای دیگری از سیاست‌های مذکور، جامعه‌پذیری، آموزش منافع ملی

ص: ۱۰۲

و مردم سالاری دینی، مهارت زندگی با هدف ارتقای توانایی حل مسائل زندگی را از دیگر وظایف نهاد آموزش و پرورش می‌شمارد و تصریح می‌دارد: «بند ۷۴ تقویت آداب و مهارت های زندگی و توانایی حل مسائل و عمل به آموخته ها برای بهبود زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان.» و بند «۳ ۵ ارتقاء تربیت عقلانی و رشد بینش دینی، سیاسی و اجتماعی دانش آموزان و اهتمام به جامعه پذیری برای تحکیم وحدت و همبستگی ملی، وطن دوستی و مقابله هوش مندانانه با تهاجم فرهنگی و پاس داشت استقلال، آزادی، مردم سالاری دینی و منافع ملی.» ()

(<http://www.asriran.com/fa/news/270170>)

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی

پایه گذاری هویت اسلامی ایرانی

احیای هویت ملی، هدف و آرمان متفکران و به ویژه اندیشوران مسلمان است برای ایجاد جنبشی اجتماعی و فرهنگی برای شکل دهی به هویت مقاومت در مقابل موج یکسان سازی که تجددگرایان در قالب غربی گرایی در این کشورها، تبلیغ و اجرا کرده اند. امام خمینی رحمه الله نیز از جمله متفکرانی است که بر هویت ملی به عنوان یک مفهوم مهم و کلیدی تأکید دارد و شناخت و تبیین دقیق آن را مهم ترین عامل شناخت اهداف و جهت گیری های هر نوع حرکت اصلاحی و نوسازی در کشورهای جهان سوم می‌داند. واژه «هویت» سه بار در سخنان و دست نوشته های امام خمینی و به صورت واژه هایی همچون هویت ایرانی اسلامی و هویت اسلامی به کار رفته است. (صحیفه نور، ج ۲۲) اما واژگانی که به معنای هویت هستند، به طور گسترده ای در سخنان ایشان به کار رفته است؛ مفاهیمی همچون «ما» (در مقابل دیگری) یا مفهوم «خود»،

ص: ۱۰۳

«خودی»، «ایرانی» و «اسلامی» (در مقابل غربی) یا «ملت ایران»، «مردم ایران» و «ایرانیان».

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی در سیاست های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور» که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، هم در بازنگری در محتوای متون درسی و هم در فضای کالبدی مدارس، بر ضرورت انطباق آن با هویت ایرانی و اسلامی تأکید نموده اند. در بند (۱۴) سیاست های کلی آمده است: «روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوی با پیشرفت های علمی و فن آوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی ایرانی.» همچنین در بند هفت سیاست ها بر بهینه سازی فضا، زیر ساخت های کالبدی و تجهیزات مدارس در مسیر تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت اسلامی با تأکید بر ضابطه مندسازی، بهسازی، زیباسازی، مقاوم سازی و مصون سازی مدارس با رعایت اصول معماری اسلامی ایرانی تصریح شده است.»

در بررسی سخنان امام درباره «خود» و «ما» به عنوان دو رکن هویت ملی، می توان به شاخص هایی اشاره کرد که از نظر ایشان عناصر سازنده هویت ملی اند. امام وی در سخنان خود بر اصطلاحاتی همچون «شخصیت ایرانی اسلامی»، «انسان اسلامی»، «موجود شرقی اسلامی»، «انسان ایرانی اسلامی» تأکید دارد و معتقد است که باید برای تحقق آنها به عنوان «خود واقعی» کوشید. به نظر ایشان این «شخصیت ایرانی، اسلامی، شرقی، انسانی» گم شده است و به جای آن «شخصیت غربی»،

ص: ۱۰۴

«انسان غربی» و «فکر غربی» نشسته است. ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «به جای یک موجود شرقی اسلامی، یک موجود غربی بر ما تحمیل شده که خودمان را گم کرده ایم. به جای مغز شرقی، مغز غربی نشسته است... حالا طوری شده ایم که دیگر خودمان هم نمی‌توانیم خود را بفهمیم. خودمان را گم کرده ایم به جای خودمان یک موجود غربی نشسته است.» (صحیفه نور، ج ۹: ۲۶، ۲۵) امام با نفی از خودبیگانگی، تمام تلاش خود را برای معرفی خود واقعی به کار می‌گیرد و در توصیف آن بر نشانیدن انسان ایرانی اسلامی را به جای انسان بیگانه با خود تأکید دارد.

اصلاح الگوی مصرف

اصلاح الگوی مصرف

یکی دیگر از محورهایی که مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای بر آن تأکید وافر دارند، توجه به اصلاح الگوی مصرف و برنامه ریزی برای ترویج و آموزش فرهنگ درست مصرف کردن و مصرف بهینه در جامعه است. از منظر جامعه‌شناسی اقتصادی اساساً یکی از شاخص‌هایی که از طریق آن می‌توان به سطح توسعه یافتگی فرهنگی و حتی اقتصادی یک کشور پی برد، نوع الگوی مصرف در آن جامعه است. فراتر از آن اگر کشوری بخواهد به توسعه اقتصادی برسد، یکی از گام‌های اساسی که باید بردارد، تلاش برای نهادینه سازی مصرف بهینه و جلوگیری از اتلاف انرژی است. بر همین اساس، در آموزه‌های اسلام و سیره ائمه اطهار علیهم السلام بر پرهیز از اسراف و تبذیر، بسیار تأکید و سفارش شده است. در اینجا لازم است به این نکته اشاره شود که مراد از اصلاح الگوی مصرف، مصرف هدف مند و بهینه کالا، خدمات و انرژی و مقابله با حرص، ولع، هوس و بد مصرف کردن و هدر دادن نعمت‌های خدادادی

ص: ۱۰۵

است و نه چیز دیگر. مقام معظم رهبری درباره ضرورت و شیوه های کار و تلاش فرهنگی برای اصلاح الگوی مصرف در جامعه و تأثیر آن بر جلوگیری از هدر رفتن نعمت های الهی و حل مشکلات اقتصادی جامعه می فرماید:

یکی از بخش های عمده کار را به صورت جداگانه بگذارید راجع به مسائل مربوط به فرهنگ عمومی و ابزارهایی که فرهنگ عمومی را تزریق می کنند. حالا این در مورد تولید بیشتر درباره مصرف کمتر، خوب شما چه کار می توانید بکنید که مصرف مردم کمتر بشود؟ این کار جز با تبلیغات و جز با شیوه های فرهنگی ممکن است؟ ممکن است؟ که الآن متأسفانه یک دست هایی از روی جهل یا از روی غرض عمداً دارند عکس آن عمل می کنند و به مردم دامن می زنند که بیشتر مصرف کنند. پس باید مصرف و تضييع مواد کم بشود. الآن شما ببینید چقدر مواد لازم در ایران هدر می رود. چند روز پیش رادیو می گفت که سی درصد از مواد غذایی ایران هدر می رود و به شکل نان یا زیادی غذا و به شکل های دیگر ضایع می شود و مردم دور می ریزند. بیشتر هم آدم های متنعم و متمکن این کارها را می کنند. سی درصد تضييع مواد شوخی است؟ این سی درصد را اگر به فقراى این مملکت بدهند دیگر فقری در این مملکت می ماند؟ ببینید مسئله مصرف، یک مسئله فرهنگی است. شما باید متصدی اش باشید، بنشینید برنامه ریزی کنید. یک قلم برنامه ریزی، کم کردن مصرف است. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

ص: ۱۰۶

ایشان در جایی دیگر می فرمایند:

الگوی مصرف و وسایل زندگی مهم است؛ فرش و پرده و چراغمان چه طوری باشد؛ اینها را نمی شود ندیده گرفت. اگر کسی توی بحر این کارها برود، می بیند چقدر سرمایه و فکر و همت و هنر دارد صرف اینها می شود که گاهی بسیاری از آنها بیهوده است. بالاخره جایی باید موضع خود را درباره اینها معین کند؛ حتی اگر بگوید من الآن وقت ندارم و اولویتم تعیین لباس ملی نیست... خیلی خوب، معلوم بشود که ما تا پنج سال یا ده سال این اولویت را نداریم و می خواهیم آن را کنار بگذاریم؛ لیکن بالاخره این انبار مجموعه فرهنگی صاحبی داشته باشد. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

ایشان درباره روش ها و شیوه های تبلیغ و آموزش فرهنگ مصرف بهینه ضمن تأکید بر همه مسئولان و متصدیان، در خطاب به نهادهای فرهنگی و رسانه ها می فرمایند:

اگر ما بخواهیم مصرف کم بشود نباید بنده یا یک مسئول دیگر برود بگوید مردم مصرف را کم کنید، این فوراً بار سیاسی پیدا می کند و در دنیا می گویند ایران ورشکسته شده، و در داخل هم ممکن است هیچ اثری نگذارند. این از مقوله اخلاق است، از مقوله علم نیست. «مصرف را کم کنید» علم نیست که یک بار که گفتی همه بدانند و کافی باشد. این از مقوله اخلاق است، از مقوله عادت است، بایست با شیوه های لازم و مفید این را گفت تا مصرف مردم کم بشود. حاصل اینکه اگر به فرهنگ عمومی به معنای تصحیح عادات و اخلاق ملکات و

ص: ۱۰۷

روش های زندگی مردم که اینها از بخش ها و از قلم های عمده فرهنگ یک کشور هست پردازیم، مشکل اقتصادیمان هم حل خواهد شد. هم مصرف کم خواهد شد، هم تولید ما زیاد خواهد شد و هم درآمد ما زیاد خواهد شد. چرا ما به این نمی پردازیم؟ ببینید، آقا این را که عرض می کنم یک مسئله اخلاق نیست که عرض می کنم، نصیحت نمی کنم، این یک چیزی است که توقع بنده و توقع نظام از شماست. (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

رهبر انقلاب خطاب اصلی خود را در زمینه اصلاح الگوی مصرف متوجه مسئولان می دانند که باید در درجه اول در حوزه مأموریتی خود، از اسراف و ریخت و پاش به جد پرهیز و در درجه بعد، این موضوع را در زندگی های شخصی خود رعایت کنند. ایشان با تأکید بر اینکه پای بندی مسئولان به پرهیز از ریخت و پاش، موجب سرایت این روحیه به جامعه خواهد شد، معتقدند: «منظور از اصلاح الگوی مصرف، سخت گیری و زندگی ریاضتی نیست، بلکه هدف، مصرف بر اساس الگویی عاقلانه، مدبرانه، صحیح و اسلامی است». (ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱)

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

۲. اقتصاد مقاومتی؛ شاخص ها و مؤلفه ها

یکی از موضوعات مهم در منظومه فکری مقام معظم رهبری، «اقتصاد مقاومتی»، تعریف، شاخص ها و نحوه اجرا و محقق سازی آن است. از منظر امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب هرچند اقتصاد برعکس رویکرد مارکسیستی روبنا محسوب می شود، توجه به معیشت مردم به ویژه طبقات محروم و مستضعف، مبارزه جدی و بی امان با فقر و

ص: ۱۰۸

عقب ماندگی اقتصادی، تلاش برای رونق اقتصادی، اشتغال، عدالت اجتماعی، استقلال و خودکفایی، توجه به خلاقیت‌ها و نیروهای بومی، فعال‌سازی ظرفیت‌های عظیم خدادادی در کشور، رهایی از اقتصاد تک محصولی و وابستگی به نفت، ترویج کشاورزی و صنعت و معدن و تجارت، توسعه همه‌جانبه و ملی به جای توسعه تک بعدی و در عین حال تعامل و تبادل اقتصادی با جهان از اولویت‌های مهم در عرصه اقتصادی محسوب می‌شود. مقام معظم رهبری پس از سال‌ها تلاش عملی و اندیشه‌ای و اخذ نظر نخبگان اقتصادی و اندیشوران کشور و به دلیل دغدغه‌های فراوانی که در این زمینه دارند، اندیشه اقتصادی خود را در قالب نظریه جامع و دقیقی با عنوان «گفتمان اقتصاد مقاومتی» طرح و نظریه پردازی و به مسئولان ذی ربط ابلاغ نمودند. تأملات عالمانه و متعهدانه و واکاوی اندیشه و منظومه فکری حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری در عرصه اقتصاد نیازمند تلاش گسترده و وسیع است که خوشبختانه تا حدود زیادی انجام شده و ما مخاطبان را به مطالعات انجام شده در این خصوص ارجاع می‌دهیم. در عین حال به دلیل اهمیت گفتمان اقتصاد مقاومتی به عنوان نقشه راه اقتصادی کشور در سال جاری و سال‌های آینده، در این مجموعه به اختصار مهم‌ترین ویژگی‌ها و شاخص‌های اقتصاد مقاومتی را با بهره‌گیری از مباحث ایشان بیان می‌کنیم:

بومی بودن گفتمان اقتصاد مقاومتی: الگوی اقتصاد مقاومتی الگویی بومی و علمی، برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی است و اتکا به معارف اسلامی، و پشتیبانی الهی و بهره‌گیری از تجربیات ۳۵ سال انقلاب دارد. به علاوه تکیه آن بر امکانات و ظرفیت‌های داخلی شامل ظرفیت‌های

گسترده علمی، انسانی، طبیعی، مالی، جغرافیایی و اقلیمی در کنار بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌ها و امکانات کشورهای دیگر است. این الگو به گونه‌ای طراحی و اندیشیده شده است که با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فراوان مادی و معنوی و عالی انسانی، سرمایه‌های معدنی، طبیعی و صنعتی و نیز موقعیت ممتاز جغرافیایی کشور قادر است مشکلات مزمن و اقتصادی دیرپایی همچون تورم، بیکاری، وابستگی به واردات بی‌رویه، معیوب بودن برخی ساختارهای اقتصادی، پایین بودن بهره‌وری و... را برطرف کند.

آینده‌نگری و برخورداری از چشم‌انداز بلندمدت: گفتمان اقتصاد مقاومتی صرفاً برای وضعیت امروز جامعه طراحی نشده؛ بلکه تدبیری بلندمدت برای فردای اقتصاد کشور و رسیدن به اهداف بلند اقتصادی نظام اسلامی است.

تعدد و تکثر اهداف: اقتصاد مقاومتی واجد اهداف متعددی است که از آن جمله می‌توان به قابلیت و ظرفیت همگرا سازی توان‌مندی‌های مادی و معنوی، ایجاد عزم ملی، هم‌دلی و هم‌فکری برای اجرای سیاست‌های اقتصادی، شتاب بخشیدن به پیشرفت کشور و حرکت در مسیر تحقق آرمان‌های بلند نظام اسلامی.

راهبردی و کلان‌نگر بودن گفتمان: اقتصاد مقاومتی راهبرد و نقشه‌راه و شاخص‌های لازم و صحیح برای پیمودن مسیر اقتصاد کشور را می‌نمایاند.

قابلیت تکمیل و انطباق آن با شرایط گوناگون: گفتمان اقتصاد مقاومتی از ویژگی‌هایی متعددی برخوردار است به نحوی که قابلیت انطباق‌پذیری و انعطاف‌پذیری اقتصادی در وضعیت‌های گوناگون و دوران‌های مختلف را فراهم می‌سازد.

ص: ۱۱۰

دقت و استحکام و مناسب بودن آن برای مقاوم سازی اقتصاد کشور و برطرف کردن حالت شکنندگی آن در شرایط مختلف و تهدید: الگوی اقتصادی مقاومتی قابلیت مقابله با سوءنیت ها و اخلال گری های قدرت های بزرگ در اقتصاد کشور، و توانایی مقاومت در برابر تکانه های اقتصادی دنیا، بلایای طبیعی، شرایط تحریمی و تخصمی را دارد.

پویایی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی: این الگو ظرفیت کافی برای ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور و بهبود شاخص های کلان اقتصادی، کمک به ارتقا و بهبود شاخص های رشد اقتصادی، تولید ملی، عدالت اجتماعی، ایجاد اشتغال، رفع تورم و رفاه عمومی و رونق اقتصادی را در خود دارد.

مقبولیت و وجاهت علمی و همگانی آن: اقتصاد مقاومتی الگویی است که همه قوا و دستگاه های مختلف و قاطبه نخبگان به ابعاد، اجزا و مؤلفه ها آن اجماع نظر دارند؛ زیرا این الگو با تلاش و هم فکری افراد صاحب نظر و بحث و بررسی در مجمع تشخیص مصلحت نظام که رؤسای سه قوه و مسئولان مختلف در آن حضور دارند تدوین شده است.

تعمیم پذیری این گفتمان برای سایر مناطق: گفتمان اقتصاد مقاومتی اختصاص صرف به ایران ندارد، بلکه با توجه به بحران اقتصادی جهانی بسیاری از کشورهای جهان گرایش به محقق سازی و بومی کردن آن دارند.

عدالت محوری: الگوی اقتصاد مقاومتی توجه و تمرکز بر عدالت اجتماعی به عنوان مهم ترین شاخص و توجه نکردن محض به رونق اقتصادی بدون در نظر گرفتن عدالت اجتماعی است و بر الگویی از

پیشرفت اقتصادی تکیه دارد که به بهبود وضع طبقات محروم به معنی واقعی کلمه بینجامد.

مردم محوری و مشارکت جویی: الگوی اقتصاد مقاومتی بر مردم و مشارکت ملی و عمومی و استفاده از ظرفیت‌ها و امکانات مردمی در اقتصاد کشور مبتنی است. از این رو برنامه محوری و لزوم برنامه ریزی و زمینه سازی دولت برای استفاده از توان نیروهای بی پایان مردمی اعم از فعالان اقتصادی، کارآفرینان، مبتکران، صاحبان سرمایه و افراد صاحب مهارت، از الزامات آن محسوب می شود.

جهت گیری تأمین امنیت اقتصادی: الگوی اقتصاد مقاومتی تأمین امنیت غذایی، اقلام راهبردی و اساسی به ویژه غذا و دارو و خودکفایی در این اقلام را رویکرد بنیادی خود قرار داده است.

کاهش وابستگی به درآمد فروش نفت و نجات کشور از اقتصاد تک محصولی: این گزینه نیز از اهداف اقتصاد مقاومتی است.

اصلاح الگوی مصرف: این گفتمان اصلاح الگوی مصرف در جامعه، به ویژه در زندگی شخصی و حوزه مأموریتی مسئولان و جلوگیری از اسراف و ریخت و پاش به دور از سخت گیری و زندگی ریاضتی از یک سو و مصرف بر اساس الگویی عاقلانه، مدبرانه، صحیح و اسلامی و افزایش سطح رفاه عامه مردم از دیگر سو را در دستور کار قرار دارد و به تحقق شاخص های مصرف بهینه می انجامد.

فسادستیزی و مبارزه با رانت خواری: اگر شفاف سازی اقتصادی را شرط اصلی مقابله با فساد اقتصادی، فسادستیزی را لازمه تأمین امنیت اقتصادی و تأمین امنیت اقتصادی را لازمه فعالیت سالم و پرتحرک اقتصادی و فرصت فعالیت نداشتن برای مفسدان اقتصادی و افراد

ص: ۱۱۲

قانون گریز و رانت خواران بدانیم، این الگو این ویژگی ها را در دورن خود دارد و می پروراند.

دانش محوری و دانش بنیادی: الگوی اقتصاد مقاومتی ابتدا و اتکایش علم و دانش با توجه به ظرفیت ها و اوضاع کنونی و پیشرفت های علمی کشور است؛ زیرا پایه گذاری اقتصاد دانش بنیان مهم ترین زیرساخت اقتصاد کشور و تکمیل چرخه علم و تولید ثروت محسوب می شود.

آنچه بیان شد رئوس و محورهای کلان و شاخص های کلی سیاست ابلاغی اقتصاد مقاومتی بود. اکنون این پرسش مطرح است که الزامات و ملزومات اجرا و تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی چیست؟ ذیلاً به اختصار به برخی از الزامات مذکور که از فرمایش های رهبر انقلاب در این زمینه برگرفته شده است، اشاره و تحلیل جامع آن به مجالی دیگر موکول می شود:

عزم و اراده ملی و ورود مسئولان به میدان عمل و نیز لزوم عزم ملی و جدی برای تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی و مسئولیت پذیری همه مسئولان اجرایی، قضایی و قوه مقننه در قبال این الگو؛

ایجاد فضای رقابتی سالم برای تحقق ثبات و امنیت، ابتکار و خلاقیت اقتصادی و پشتکار و عملیاتی شدن سیاست ها؛

برنامه ریزی، حرکت علمی، همت و مدیریت جهادی در اجرای این سیاست ها، پرهیز از حرکت عادی و بدون حساسیت، تبدیل سیاست ها به برنامه های زمان بندی شده اجرایی، اولویت بندی مسائل و برنامه ها؛

نظارت دقیق، جامع و مستمر و ارزیابی اقدامات در دست اجرا؛

رفع موانع حضور فعالان و مردم در عرصه اقتصادی؛

تعیین و مشخص سازی دقیق نقش، مسئولیت و سهم هر قوه و هر دستگاه در اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی؛

ص: ۱۱۳

تهیه و تدوین سازوکار هماهنگی، همکاری و هم دلی همه دستگاه ها و نیز نظارت در همه سطوح توسط سران قوا؛

برطرف کردن موانع قانونی، اجرایی، حقوقی و قضایی از سر راه اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی؛

رفع موانع مزاحم و بازسازی شرایط برای حضور و مشارکت فعالان اقتصادی، صاحبان سرمایه، کارآفرینان، مبتکران و دانشمندان برای ورود توأم با اعتماد و آرامش به این میدان؛

ضرورت گفتمان سازی و ارائه تصویری درست از اقتصاد مقاومتی توسط نهاد های فرهنگی و آموزشی از جمله صدا و سیما، رسانه ها، مسئولان، دلسوزان و صاحبان اندیشه برای تبیین این الگو و ایجاد مطالبه در جامعه نسبت به پیگیری و تحقق آن؛

پاسخ گویی به پرسش های دل سوزانه نخبگان، مردم و شهروندان در این باره؛

مقابله عالمانه و هدف مندانه با شبهه افکنی ها و اشکال تراشی بیگانگان و بدخواهان و دستگاه های تبلیغاتی مخالف پیشرفت ایران که به دنبال بی اهمیت جلوه دادن این سیاست ها هستند؛

تأسیس نهاد و مرکزی توان مند، قوی و بینا با هدف پایش مستمر و اطلاع رسانی دقیق و کامل در مورد کیفیت و نحوه اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی و ارزیابی فعالیت های ذی ربط، گردآوری و پردازش اطلاعات، استنتاج، تعیین شاخص برای هر بخش از سیاست های مذکور و اطلاع رسانی به مردم از پیشرفت کار و موانع موجود. (برگرفته از بیانات رهبر انقلاب در جمع مسئولان دستگاه های مختلف، فعالان اقتصادی و مدیران مراکز علمی، رسانه ای و نظارتی کشور، ۲۰/۱۳۹۲/۱۲)

ص: ۱۱۴

علاوه بر نکات مذکور که برگرفته از فرمایش های رهبر انقلاب است؛ ایشان در جرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی سند مربوط به سیاست های کلی «اقتصاد مقاومتی» را که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۹۲ برای اجرا ابلاغ نموده اند. در این قسمت برای تکمیل بحث، سند مذکور عیناً ارائه می شود:

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی و دست یابی به اهداف سند چشم انداز بیست ساله، سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف پذیر، فرصت ساز، مولد، درون زا، پیشرو و برون گرا ابلاغ می گردد:

۱. تأمین شرایط و فعال سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم درآمد و متوسط.

۲. پیشتازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و سامان دهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دست یابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.

۳. محور قرار دادن رشد بهره وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توان مهندسی نیروی کار، تقویت رقابت پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت

بین مناطق و استان ها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت های متنوع در جغرافیای مزیت های مناطق کشور.

۴. استفاده از ظرفیت اجرای هدف مند سازی یارانه ها در جهت افزایش تولید، اشتغال بهره وری، کاهش رشد انرژی و ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی.

۵. سهم بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آنها در ایجاد ارزش، به ویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.

۶. افزایش تولید داخلی نهاده ها و کالاهای اساسی (به ویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

۷. تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا)

۸. مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقا کیفیت و رقابت پذیری در تولید.

۹. اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخ گویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.

۱۰. حمایت همه جانبه هدف مند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

تسهیل مقررات و گسترش مشوق های لازم؛

ص: ۱۱۶

گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت های مورد نیاز؛

تشویق سرمایه گذاری خارجی برای صادرات؛

برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوند های اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه؛

استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز؛

ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.

۱۱. توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فن آوری های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.

۱۲. افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور از طریق:

توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به ویژه همسایگان؛

استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف های اقتصادی؛

استفاده از ظرفیت های سازمان های بین المللی و منطقه ای.

۱۳. مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:

انتخاب مشتریان راهبردی؛

ایجاد تنوع در روش های فروش؛

ص: ۱۱۷

مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش؛

افزایش صادرات گاز؛

افزایش صادرات برق؛

افزایش صادرات پتروشیمی؛

افزایش صادرات فرآورده های نفتی.

۱۴. افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت های تولید نفت و گاز، به ویژه در میادین مشترک.

۱۵. افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۱۶. صرفه جویی در هزینه های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی سازی اندازه دولت و حذف دستگاه های موازی و غیرضرور و هزینه های زاید.

۱۷. اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.

۱۸. افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.

۱۹. شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت ها و زمینه های فسادزا در حوزه های پولی، تجاری، ارزی و ...

۲۰. تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره وری، کارآفرینی، سرمایه گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.

ص: ۱۱۸

۲۱. تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن به ویژه در محیط های علمی، آموزشی و رسانه ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.

۲۲. دولت مکلف است برای تحقق سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگی سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:

شناسایی و به کارگیری ظرفیت های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب؛

رصد برنامه های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن؛

مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح های واکنش هوش مند، فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال های داخلی و خارجی.

۲۳. شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت گذاری و روزآمدسازی شیوه های نظارت بر بازار.

۲۴. افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن. (فارس نیوز؛ ۳۰/۱۳۹۲/۱۱ در:

<http://www.khabarpu.com/h.php>)

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

۳. مدیریت جهادی و شاخص های آن

مدیریت در علوم انسانی و اجتماعی، مفهومی دارای سابقه نسبتاً طولانی است. مدیریت، فراگردی است که در نتیجه کارکرد فردی و سازمانی و به وسیله افراد و گروه هایی در درون ساختاری به نام سازمان و برای تحقق اهداف خاص شکل می گیرد. بنابراین، مدیریت بدون وجود افراد و سازمانی با اهداف مشخص نمود عینی نمی یابد. به هر صورت، این فرآیند

نیازمند لوازمی است از جمله: وجود سازمانی با هدف مشخص، افراد یا گروه‌هایی که در خدمت سازمان اند و اشخاصی به نام «مدیر» که در جهت همگرا کردن اقدامات و وظایف کارکنان و امکانات در راستای اهداف سازمانی فعالیت دارند. البته لازم است میان دو نوع از مدیریت یکی «سرپرستی» و دیگری «هدایت» تفاوت قائل شد. در ادبیات این رشته، مدیریتی که در متن نهاد یا ساختاری به نام سازمان اجرا می‌شود «سرپرستی» و مدیریتی که دامنه نفوذ و حیطه عملکرد آن فراتر از ساختاری مشخص است به نام «رهبری و هدایت سازمان» شناخته شده است. این نوع مدیریت علاوه بر دانش‌ها و مهارت‌های فنی و عملی مدیریت، آن گونه که در ادبیات این حوزه مطرح شده است، باید از توانایی رهبری و آنچه اقتضائات و واقعیت‌های عینی ایجاب می‌کند، برخوردار باشند. ما در این نوشتار بنا نداریم به موضوع مدیریت به معنای مطلق آن و سایر مسائل حوزه مدیریت که ارتباط مفهومی و موضوعی با مطالب این بخش ندارد پردازیم، بلکه در اینجا هدف بررسی و تبیین مفهومی است که مقام معظم رهبری «مدیریت جهادی» نامیده‌اند و از منظر رهیافت مدیریتی و ارائه راهبردی و الزامات آن حائز اهمیت است. به عبارت دیگر، از میان انواع مدیریت و رهبری و اجزاء مدیریت سازمان و کارکنان، ویژگی‌های مدیران و مهارت‌ها و توانایی‌های آنها در امر مدیریت؛ بر آن نوع مدیریت که مبتنی اهداف کلان، راهبردی سازمانی به نام دولت جمهوری اسلامی ایران است، متمرکز شویم. به علاوه، از میان ویژگی‌های مدیران عالی، میانه و صف، بیشتر بر ویژگی‌ها و مهارت‌های راهبردی و توانایی در طراحی و اجرای الگوی مدیریتی مناسب در جهت پیشبرد اهداف دولت و نظام در هر سه سطح متمرکز شویم.

ص: ۱۲۰

در نظام مدیریتی، از جمله وظایف و مهارت‌های مدیران سطوح مختلف، به ویژه مدیران سطوح عالی، برخورداری از مهارت‌ها و توانایی لازم برای اجرای نقش‌های متعدد از جمله برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، کنترل ارتباط‌گیری، راهبری، تنظیم و کنترل، توزیع، سخنگویی، تصمیم‌گیری، کارآفرینی، حل مشکلات، تخصیص منابع و مذاکره است. این همان ویژگی‌هایی است که «گریفین» در الگویی نظری خود ارائه داده است. (نک: صالحی امیری، ۱۳۸۵: مدیریت منازعات قومی در ایران: ۲۷-۲۵)

یکی از مفاهیمی که در سال‌های اخیر مقام معظم رهبری به صورت علمی وارد ادبیات اجتماعی کرد، مفهوم «مدیریت جهادی» است. مدیریت جهادی هرچند اصطلاحی جدید در ادبیات انقلابی ما نیست، در سال‌های اخیر به صورت نظریه پرداز شده توسط رهبر انقلاب مطرح شد. جهاد سازندگی در سال‌های آغازین پیروزی انقلاب اسلامی و همچنین در طول دوران دفاع مقدس با رهبری امام خمینی رحمه الله توانست به خوبی کشور را اداره کند و کارآیی خود را به خوبی نشان دهد. به کارگیری واژه جهاد به عنوان قرین مفهوم مدیریت توسط رهبر انقلاب مؤید یک واقعیت مهم است که امروزه نوع دیگری از فشار بر این کشور و مردم تحمیل شده است که لازم است همچون دفاع مقدس با مدیریت جهادی به مقابله و برخورد با آن پرداخت.

اکنون این پرسش وجود دارد که با توجه به فرمایش‌های مقام معظم رهبری در مورد مدیریت جهادی و نهادینه کردن این مفهوم، آیا مدیریت جهادی را باید در بالا بردن هزینه‌ها و سخت‌تر نمودن سطح اصطهکاک و رویارویی با مشکلات و دشمنان تفسیر نمود یا اینکه آن را به معنای

ص: ۱۲۱

بهره‌گیری از عقل، تدبیر و دانش و نرمش قهرمانانه به همراه پایداری بر اصول انقلاب در صحنه مقابله و جنگ اقتصادی و فرهنگی با دشمنان انقلاب دانست؟ با دیدگاه مذکور می‌توان بخشی از تفسیر مدیریت جهادی را در محورهای ذیل خلاصه کرد:

۱. نگاه کارشناسانه و مدبرانه به مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم؛

۲. توجه به تولیدات داخلی و صادرات کالا؛

۳. شناسایی نیازهای ضروری و اساسی مردم در حوزه اقتصاد؛

۴. سوق دادن هدف مندی یارانه‌ها به سمت خدمات عمومی و ضروری مردم؛

۵. نگاه واقع‌گرایانه به اقتصاد جهانی و چگونگی تعامل با دنیای خارج و روابط کشورها؛

۶. شناسایی صحیح ظرفیت‌ها و توان مندی‌های موجود در کشور و سرعت عمل لازم در حل و فصل موضوعات و مشکلات؛

۷. پرهیز از هرگونه شتاب در تصمیمات کلان؛

۸. بهره‌گیری صحیح و به موقع از ظرفیت‌ها و امکانات و قابلیت‌های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی در داخل کشور؛

۹. بهره‌گیری صحیح و مناسب از منابع در داخل کشور (حامل‌های انرژی و..)

۱۰. متناسب کردن قیمت‌ها با درآمد مردم؛

۱۱. بالا بردن هزینه‌های کالاهای تجملاتی و وارداتی (خودروهای لوکس و..)

۱۲. توزیع عادلانه بر حسب نیاز در سطح کشور به منظور افزایش انگیزه در جهت حمایت از سیاست‌های اقتصادی؛

ص: ۱۲۲

۱۳. ایجاد فرصت‌های برابر برای تمام بنگاه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاران داخلی؛

۱۴. سوق دادن تمام ابزار فرهنگی کشور و رسانه‌ها داخلی در تبلیغ و تشویق مردم به مصرف صحیح محصولات و تولیدات داخلی؛

۱۵. بالا بردن ساعات بهره‌وری کار در سطح کشور (ادارات، کارخانه‌ها و...)

۱۶. کاهش تعطیلات رسمی؛

۱۷. بالا بردن سرعت گردش سرمایه در کشور و توزیع تسهیلات بدون هرگونه قرطاس بازی اضافه؛

۱۸. بالا بردن اشراف کامل دستگاه‌های نظارتی و کنترلی بر اقتصاد کشور؛

۱۹. ایجاد فضای کامل امنیت اقتصادی برای سرمایه‌گذاران در اقتصاد داخلی؛

۲۰. ایجاد روش‌های جدید با حفظ توان مندی و آمادگی قبلی در جهت حل معضلات و مشکلات پیش‌بینی نشده در موضوعات اقتصادی؛

۲۱. بالا بردن نقش بنگاه‌های خرد اقتصادی در داخل کشور در جهت افزایش تولید؛

۲۲. تصویب و تسهیل قوانین برای کارآفرینی و حمایت از تولیدات داخلی؛

۲۳. نگاه ویژه به مناطق محروم و کم‌برخوردار به منظور ایجاد و برقراری عدالت اجتماعی و بالا بردن انگیزه‌های حمایتی مردم؛ (

<http://alef.ir/vdcb9gb5arhb5zp.uiur.html?۲۲۰۷۹۴>)

۲۴. پرهیز از تجمل‌گرایی و زندگی اشرافی‌گری و لزوم ساده‌زیستی.

ص: ۱۲۳

مبارزه با اشرافی‌گری و پرکردن شکاف‌های طبقاتی در جامعه و هم سطح‌سازی نحوه زیست و معیشت مسئولان و زمامداران حکومت با آحاد ملت و توده‌ها، از آرمان‌های اصلی بانیان انقلاب اسلامی و از آموزه‌های اسلام و سیره معصومان علیهم‌السلام است که متضمن دوام و بقای نظام و تحقق استقلال ملی است. امام خمینی رحمه‌الله در زمینه اهمیت ساده‌زیستی مسئولان و پرهیز آنان از تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری می‌فرماید: «مردان بزرگ برای ملت‌های خود کرده‌اند اکثر ساده‌زیست و بی‌علاقه به زخارف دنیا بوده‌اند». (صحیفه نور، ج ۱۸: ۴۷۱)

ساده‌زیستی مسئولان و کارگزاران نظام اسلامی موجب حذف و تقلیل فاصله اجتماعی و طبقاتی در جامعه می‌شود و اعتماد میان آنان و توده مردم را افزایش می‌دهد. از این منظر ساده‌زیستی مسئولان و مدیران نظام سیاسی، واجد کارکردهای چندوجهی از قبیل کارکرد سیاسی مشارکت‌زایی، کارکرد اجتماعی اعتمادسازی، کارکرد فرهنگی تجمل‌گریزی و کارکرد اقتصادی تولید روحیه قناعت و مناعت طبع در جامعه می‌گردد.

۲۵. وابسته نبودن کارگزاران به بیگانگان و قدرت‌های بزرگ

هر کشور و جامعه‌ای برای نیل به استقلال کامل ملی و پایه‌گذاری فرهنگ و هویت اصیل نیازمند کاستن از وابستگی و اتکای محض و یک‌طرفه نظام اجرایی و مدیریت کلان آن به بیگانگان است. در ساختار ناعادلانه نظام بین‌المللی که اخلاق‌پذیری، هنجارمندی و ارزش‌گرایی در پرتو زورگویی، قدرت محوری و اصالت منفعت ملی رنگ می‌بازد، اتکا به حمایت‌های قدرت‌های بزرگ و بیگانگان برای صیانت از استقلال، آزادی و فرهنگ و هویت اصیل ملی اقدامی نسنجیده، غیر منطقی و غیر

ص: ۱۲۴

عقلانی محسوب می‌شود که هیچ‌گاه نمی‌توان امید رویش و به ثمر نشستن محصولی به نام استقلال فرهنگی را از آن داشت. امام خمینی رحمه الله در زمینه آسیب‌های فاصله‌گیری مسئولان و کارگزاران نظام از مردم و نیروهای بومی و وابستگی آنان به بیگانگان می‌فرماید: «این یک اشتباهی از حکومت‌ها بوده است که خیال می‌کردند که اگر قدرت‌های بزرگ را به دست بیاورند بهتر از این است که قدرت ملت خودشان را به دست بیاورند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۳۲) ایشان در جایی دیگر درباره لزوم درون‌گرایی دولت‌ها و اتکایشان به مردم خود می‌فرماید: «قدرت شما باید از خود مردم باشد. آنها نمی‌توانند به شما قدرت بدهند. شما باید خودتان قدرت مند بشوید. اگر آنها می‌توانستند محمدرضا را حفظش می‌کردند، همه می‌خواستند حفظ بکنند نتوانستند حفظ بکنند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۲۳۶)

بر اساس همین اصل است که در منظومه اندیشه امام و رهبری گرایش به نیروهای بومی و ملی، درون‌گرایی و ملت‌باوری اصیل‌ترین رویکرد، مطمئن‌ترین منبع قدرت و کلیدی‌ترین سازوکار برای استقلال فرهنگی و پایه‌گذاری فرهنگ و هویت اصیل اسلامی و ایرانی محسوب می‌شود.

۲۶. توجه به نیروهای اصیل و مدافع نظام

سرمایه انسانی هوش مند، مسئولیت‌شناس، مشارکت‌جو، توان مند و وفادار به مبانی نظام سیاسی و دولت از ارکان مهم امنیت ملی به شمار می‌رود که هر نظام و دولتی با اتکا به آن می‌تواند با پشت سر گذاشتن تهدیدات جدی و تنگناهای سخت امنیتی به امنیت دست یابد. از منظر امام رحمه الله نیز حاضران در صحنه انقلاب، مشارکت‌کنندگان در میدان‌های جنگ

تحمیلی، مقابله کنندگان با مخاطرات فراروی انقلاب و نظام به مثابه نیروهای مؤمن و وفادار به آرمان‌ها و مبانی آن، سرمایه انسانی امنیت‌ساز و ضامن حفظ انقلاب، کشور و نظام شمرده می‌شوند که تداوم امنیت ملی اقتضا می‌کند مسئولان و کارگزاران نظام همواره عنایت به آنان را در کانون توجه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های خویش قرار دهند. از نظر ایشان چنین نیروهایی هم عامل ایجاد انقلاب (علت موجه) و هم ضامن بقا و دوام آن (علت مبنی) محسوب می‌شوند. هستی و امنیت نظام انقلابی به ارج‌گذاری این نیروها از سوی همگان و به ویژه دولت مردان و سیاست‌گذاران نظام اسلامی بستگی دارد. البته ضرورت اهتمام و حرمت‌گذاری به این نیروها به معنی شکل‌گیری هسته‌های اولیگارشیک و چرخه بسته‌ای از صاحبان قدرت در درون نظام اسلامی نیست که به منافع ملت و دولت بی‌توجه باشند، بلکه قرار گرفتن آنان در کانون‌های اصلی خدمت‌رسانی به توده‌ها و صیانت از نظام در برابر اقدامات خصمانه دشمنان و بدخواهان نظام است تا رضایت‌مندی فزاینده آنان را فراهم آورد. بدین طریق نظام و انقلاب اسلامی از آسیب‌نارضایتی توده‌ها و تهدیدات خارجی مصون می‌ماند. ایشان در همین باره بیان داشتند: «به مسئولان محترم جمهوری اسلامی ایران برای چندمین بار سفارش می‌کنم و این نصیحت و سفارش همیشگی است که قدر این نعمت‌های بزرگ الهی را بدانند و در شرایط کنونی و آینده‌های دور، اولویت را به این عزیزان و کسانی بدهند که در راه اسلام خون داده‌اند و مبارزه کرده‌اند.» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۹۷) همچنین در جایی دیگر می‌فرمایند: «اگر انقلاب مال یک حزبی بود یا مال یک گروهی بود و مردم حاضر نبودند در صحنه، آن انقلاب دوام نداشت و همیشه باید با سرنیزه حفظش می‌کردند. آنهایی که انقلاب کردند در جاهایی یا شورش کردند بعدش حفظ

ص: ۱۲۶

انقلاب را باید با سرنیزه بکنند. ایران حفظ انقلاب را به افراد مؤمن کرد و الآن هم به دست افراد مؤمن این انقلاب پیش می‌رود». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۱۹)

۲۷. پایداری و استقامت نیروهای انقلابی و متدین

اگرچه از نظر امام رحمه الله حکومت وظیفه دار اهتمام به امور انقلابی‌های اصیل، مشارکت جویان همیشگی و ایثارگران واقعی است آنان نیز باید در مقایسه با مردم عادی به رسالت و مسئولیت خطیر خود مبنی بر پایداری و استقامت در دفاع از آرمان‌های انقلاب و انتقال و نهادینه سازی این آرمان‌ها به نسل‌های بعد وقوف داشته باشند و بدان ملتزم بمانند و به صرف مواجهه با دشواری یا نارضایتی و حتی کم‌توجهی دولت مردان از بار مسئولیت خود شانه خالی نکنند، در چنین اوضاعی انقلاب و نظام از نیروهایی فداکار، همیشه حاضر، واقف و عامل به رسالت خویش تشکیل می‌شود که با وقف خود برای اهداف و آرمان‌های انقلاب و نظام، امنیت و موجودیت آن را در برابر هر گزند و تهدیدی مصون نگه می‌دارند. (کریمی و بابایی، ۱۳۸۹) حضرت امام در زمینه ضرورت پایداری نیروهای انقلابی و مدیران می‌فرمایند: «آنان که کمر برای حفظ اسلام بسته اند باید اگر همه هم رفتند آنها بمانند». (صحیفه نور، ج ۱۸: ۳۴۸) در جای دیگری می‌فرمایند: «ما با هیچ قیمتی این متاعی را که به دست آوردیم از دست نخواهیم داد». (صحیفه نور، ج ۱۴: ۸۳)

۲۸. کارمحوری و شعارگریزی

از جمله مسائلی که به انباشت سرمایه اجتماعی و اعتمادسازی فراینده بین مردم و مسئولان می‌انجامد، معتبر ساختن برنامه‌ها، وعده‌ها و شعارها با فعالیت‌ها و اقدامات عملی به منظور پاسخ‌گویی به مطالبات و تقاضاهای مردم است که در نهایت با بهبود ظرفیت پاسخ‌گویی نظام از

ص: ۱۲۷

راه افزایش اعتماد، رضایت و مشارکت مردم به ارتقای ضریب امنیت ملی منجر می‌شود و متقابلاً استمرار شعارگرایی بدون برخوردارسازی آن به پشتوانه اقدامات عملی به اعتمادسوزی مردم و امنیت‌زدایی از نظام می‌انجامد. با عنایت به این مهم امام خمینی رحمه الله کارگزاران نظام را به اجتناب از شعارگرایی و متقابلاً التزام به عمل‌گرایی و کارمحوری به مثابه یکی از سازوکارهای امنیت‌افزایی فراخوانده، بیان داشتند: «مردم به جای برنامه دادن، عمل می‌خواهند». (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰؛ به نقل از: صحیفه نور، ج ۱۵: ۱۲۰)

۲۹. محروم‌مداری و محروم‌محوری

حضور حمایت‌آمیز اکثریت شهروندان جامعه در دفاع از حکومت، ضامن ثبات و پایداری آن و بقا و ماندگاری دولت است که خود معلول عوامل مختلف است که از جمله مهم‌ترین آن، محوریت منافع، دیدگاه‌ها و تقاضای اکثریت مردم می‌باشد. ایران نیز نه تنها از این قاعده مستثنی نیست بلکه به دلیل ابتدای انقلاب بر حضور، نقش‌آفرینی و پایداری طبقات فقیر و کوخ‌نشینان جامعه، ضرورت محروم‌مداری و عنایت همه‌جانبه حکومت به آنان در صدر تأکیدات امام خمینی رحمه الله قرار داشت. از نظر امام رحمه الله محرومان و مستضعفان جامعه، به دلیل یکسان‌انگاری خویش با حکومت، خود را وقف صیانت از آرمان‌های انقلاب و دفاع از کیان نظام کرده در این راه از چیزی فروگذار ننموده‌اند و همین مشارکت آگاهانه و رضایت‌مندانه موجب تثبیت انقلاب، و استحکام و تداوم امنیت نظام جمهوری اسلامی گردید. حکومت نیز در اقدامی متقابل باید محروم‌نوازی و محرومیت‌زدایی از زندگی آنان را در صدر اولویت‌های کاری خود قرار دهد که در غیر این صورت، با رویگردانی محرومان به

ص: ۱۲۸

مشابه یاوران اصلی، نظام و انقلاب با سست شدن ارکان حمایتی و تضعیف بنیاد امنیت ملی خود مواجه خواهند شد. با عنایت به چنین نکته ای است که امام خمینی رحمه الله فروتنی، محروم نوازی و تواضع کارگزاران نظام در قبال آنان و ولی انگاری محرومان را گوشزد کرده، فرمودند: «آنی که آن قدر زحمت دارد می کشد برای حفظ کشورش و برای حفظ اسلام، همین قشر هستند [قشر محروم] اینها آقای ما هستند، اینها به ما منت دارند، با اینها با کمال تواضع رفتار کنید». (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰؛ به نقل از: صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۵۹)

۳۰. لزوم حفظ وحدت و همگرایی میان مسئولان فرهنگی

از جمله عوامل مهم و ضروری برای نیل به اهداف فرهنگی در هر جامعه، همگرایی، وحدت و اجماع نظر بین نخبگان فرهنگی و نیز انسجام و هماهنگی عملی بین کارگزاران فرهنگی نظام با هدف پیشگیری از اتلاف سرمایه ها، انباشت توان فکری و اجرایی، و استفاده از ظرفیت ها و قابلیت های عمومی جامعه در مسیر توسعه فرهنگی و تعالی جامعه است. بدیهی است شکاف بین مسئولان و نخبگان عالی رتبه نظام و تفرق و چندپارچگی آنان، موجب اختلاف، تشتت، دسته بندی و صف آرای مردم می شود. البته تضارب آرا و تفاوت سلیقه ها و گوناگونی دیدگاه ها بین نخبگان امری مطلوب و موجب پویایی و شکوفایی نظام فرهنگی می گردد، اما اگر اختلاف سلیقه به اختلاف عقیده کشیده شود، تضییع نیروها و اتلاف منابع را به دنبال دارد. رهبر انقلاب ضمن تأکید بر ضرورت همگرایی میان کارگزاران، اختلافات میان مسئولان نظام را بسیار مضر و خطرناک می خوانند و آن را عامل پسرفت کشور معرفی می کنند:

ص: ۱۲۹

اختلافات مضر است. هم اختلافات بین مسئولان مضر است؛ هم بدتر از آن، کشاندن اختلاف میان مردم مضر است... اختلافات را به میان مردم نکشانند، چیزهای جزئی را مایه جنجال و هیاهو و استفاده تبلیغاتی دشمن و خوراک تبلیغاتی رادیوهای بیگانه و تلویزیون‌های بیگانه نکنند... اختلاف نظر نباید به اختلاف در عمل و اختلاف در برخوردهای گوناگون، به اختلاف علنی، به گریبان‌گیری، به میج‌گیری در مقابل چشم مردم منتهی شود... اختلافات را نباید علنی کرد؛ اختلافات را نباید به مردم کشاند؛ احساسات مردم را نباید در جهت ایجاد اختلاف تحریک کرد. (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۰/۸/۹۱)

رهبر انقلاب یکی از آفت‌های تفرقه در میان مسئولان و کارگزاران نظام را عدم رعایت اخلاق سیاسی می‌داند و می‌فرماید:

سیاست اخلاقی کمال است و سیاست بی‌اخلاق آفت، تقوای سیاسی یعنی رفتار صادقانه و دلسوزانه... سیاست اگر از اخلاق سرچشمه بگیرد، از معنویت سیراب بشود، برای مردمی که مواجه با آن سیاست‌اند، وسیله کمال است، راه بهشت است؛ اما اگر سیاست از اخلاق جدا شد، از معنویت جدا شد، آن وقت سیاست ورزی می‌شود؛ یک وسیله‌ای برای کسب قدرت، به هر قیمت؛ برای کسب ثروت، برای پیش‌بردن کار خود در دنیا. این سیاست می‌شود آفت؛ برای خود سیاست‌ورز هم آفت است، برای مردمی هم که در عرصه زندگی آنها این سیاست ورزیده می‌شود هم آفت است. (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۰/۰۶/۱۳۸۸)

ص: ۱۳۰

ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند:

تقوای سیاسی یعنی هر کس که در کار سیاست است، سعی کند با مسائل سیاسی صادقانه و دردمندانه و از روی دلسوزی برخورد کند. سیاست به معنای پشت هم اندازی و فریب و دروغ گفتن به افکار عمومی مردم، مطلوب اسلام نیست. سیاست یعنی اداره درست جامعه؛ این جزو دین است. تقوای سیاسی، یعنی انسان در میدان سیاست، صادقانه عمل کند. (بیانات در دیدار اعضای ستادهای نماز جمعه، ۱۳۸۱/۰۵/۰۵)

۳۱. عدم تعهد به شرق و غرب

تجربه سیاست ورزی کشورها در ادوار مختلف تاریخ نشان می‌دهد یکی از عواملی که به طور زیربنایی و ساختاری امنیت ملی آنها را تضعیف یا تهدید می‌کند، وابستگی سیاسی همه جانبه کشور به نیروها و دولت‌های بیگانه است؛ زیرا وابستگی موجب ضعف نفس، خودناباوری، ناتوانی در تأمین نیازمندی‌های اساسی کشور به ویژه در اوضاع بحرانی و حاد مثل جنگ و عقب ماندگی همه جانبه می‌شود، در نتیجه چه بسا کشورها ناگزیر شوند به سبب وابستگی به بازیگران خارجی از منافع، اعتبار و حیثیت، تمامیت سرزمینی و خلاصه امنیت خود چشم پوشی نمایند. در نقطه مقابل، استقلال هیچ‌گاه به معنی فقدان و نفی ارتباط با دیگران یا قطع آن نیست، بلکه بدین معنی است که کشور با ملاحظه مقدمات و قابلیت‌های داخلی، مطابق مصالح و مقتضیات ملی و بر اساس خواست و اراده مردم و نخبگان سیاسی خود رفتار کند؛ از این رو ضامن امنیت و ثبات جامعه خواهد بود. امام خمینی رحمه الله که تجربه تلخ وابستگی تمام عیار حکومت‌های گذشته به بیگانگان و در نتیجه

ص: ۱۳۱

پی آمدهای زیان بار آن را برای منفعت، حیثیت و امنیت ملی طی دو سده اخیر با عمق جان حس کرده بود، بارها منافع سیاست ناوابستگی به قدرت های بزرگ و رابطه معنادار منطقی و تاریخی بین استقلال و امنیت ملی را یادآور شدند. از منظر امام رحمه الله نیل به استقلال و تداوم آن، راه غلبه بر مشکلات و گذار از تنگناها، راز زیست عزت مند و رمز بالندگی و پویایی ملی و تحقق امنیت پایدار است. (کریمی و بابایی، ۱۳۹۰) امام خمینی رحمه الله در خصوص ضرورت حفظ استقلال و عدم گرایش به شرق و غرب می فرماید: «سیاست نه شرقی و نه غربی را در تمام زمینه های داخلی و روابط خارجی حفظ کنید.» (صحیفه نور، ج ۱۲: ۳۶۳) در جایی دیگر می فرماید: «اگر بخواهید بر همه مشکلات پیروز شوید، باید همه محکم بایستید در مقابل قداست و استقلال خود، آن را... محکم نگه دارید. (صحیفه نور، ج ۱۷: ۲۳۸) «... باز سفارش می کنم که به خدا متکی باشید و برای همیشه زیر بار شرق و غرب نروید.» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۷۱)

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

۴. تهدیدها و آسیب های فرهنگی

شناخت تهدیدها و آسیب های فرهنگی، از نگاه امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب چشم انداز روشن و درستی از وضعیت موجود و روند آینده جامعه به دست می دهد و این امکان و فرصت را در اختیار برنامه ریزان و مدیران ذی ربط در رسانه ملی قرار می دهد تا بتوانند با شناخت و درک عمیق تر مسائل، بر اساس واقعیات و شرایط جاری حرکت کنند و سیاست های خود را مبتنی بر نیازها و الزامات موجود تدوین و تنظیم نمایند. لذا در این قسمت تلاش شده است مبتنی بر فرمایش های این دو بزرگوار برخی از مهم ترین آسیب ها و تهدیدات فرهنگی شمارش و ارائه شود:

ص: ۱۳۲

۱. تهدیدها و آسیب های فرهنگی از نظر مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری در طول سال های گذشته همواره در سخنرانی های خود با ظرافت خاصی بسیاری از تهدیدها، آسیب ها و آفات انقلاب و توسعه فرهنگ دینی را برشمرده اند. اینک به اختصار کلیدواژه هایی را که از نظر مقام معظم رهبری ناظر بر تهدیدها، آسیب ها و آفات انقلاب است می آوریم:

تحجر؛

بحران ارزش ها؛

روشن فکران مرتجع؛

تربیت های طاغوتی و فاسد (تربیت های غیرالهی)؛

غافل سازی از شخصیت اسلامی و ملی؛

وابسته سازی؛

ایجاد خوف و ارعاب؛

ایجاد احساس پوچی و ناتوانی؛

ایجاد یأس؛

تفرقه اندازی بین قشرهای جامعه خاصه روحانی و دانشگاهی؛

پرده پوشی اصل دین (اسلام ناب)، وارونه سازی معنای دین و تضعیف آن؛

سرکوب دین داران و دین خواهان؛

اشاعه فحشا و فساد؛

تبلیغ ترقیاب غرب؛

ایجاد ناامنی فرهنگی؛

تبلیغ جدایی دین و سیاست و دین و دانش؛

ص: ۱۳۳

ایجاد خودباختگی؛

اسلامی نبودن دانشگاه‌ها؛

غفلت از تهاجم فرهنگی؛

میکروب ارتجاع؛

متحول نشدن مراکز علمی و دینی همچون حوزه‌های علمیه با تغییرات زمان؛

ناآگاهی نسل جوان؛

انفعال؛

ظهور طبقه نوکیسه؛

نبود وجدان کاری؛

بی انضباطی اقتصادی؛

اشرافی‌گری؛

فقر؛

نزاع بین جناح‌های سیاسی؛

انحراف خواص؛

قبیله‌گرایی؛

دست کم گرفتن توطئه‌های دشمن؛

ترویج جدایی دین از سیاست؛

جدایی مردم و مسئولان؛

خلاف و انزوای نیروهای حزب‌اللهی و بسیجی؛

بی‌نظمی اجتماعی؛

تحقق نیافتن عدالت؛

شکاف در وحدت؛

ص: ۱۳۴

قانون گریزی؛

مد و مد گرایی.

۲. تهدیدات و آسیب های فرهنگی از نظر امام خمینی رحمه الله

حضرت امام رحمه الله نیز همواره در سخنرانی ها و دیدارهای خود با مردم و مسئولان به صورت حکیمانه تهدیدات، آسیب ها و آفات توسعه فرهنگ دینی را بر می شمردند. در زیر به اختصار کلیدواژه هایی را می آوریم که از نظر ایشان ناظر بر تهدیدات و آسیب ها فرهنگی انقلاب اسلامی است:

بی تقوایی متصدیان امور مملکت (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۲۳)؛

جدایی دین و حکومت از مردم (صحیفه امام، ج ۲۹ ص ۱۴۴)؛

کناره گیری از مسئولیت (صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۵۲)؛

عدول از سیاست نه شرقی و نه غربی (صحیفه امام، ج ۱۸: ۲۴۲)؛

ظلم و تعدی به افراد به اسم انقلاب و انقلابی بودن (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۴۲)؛

تبلیغ گرایش به امریکا (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۳۷)؛

قدرت طلبی و مال طلبی مسئولان مملکتی (صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۲۳)؛

تأویل غلط از خواسته های مردم (صحیفه امام، ج ۱۱: ۱۹۸)؛

ضعف مدیریت و تصدی امور به دست افراد نالایق (صحیفه امام، ج ۱۹: ۱۵۷)؛

بی عدالتی حکومت نسبت به مردم (صحیفه امام، ج ۸، ص ۵۲۵)؛

سرگرم شدن به درگیری های سیاسی و غفلت از مشکلات مردم (صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۲۰۲)؛

باندبازی و گزینش های رابطه ای در انتخاب دولت مردان (صحیفه امام، ج ۱۹: ۱۵۷)؛

ص: ۱۳۵

- دخالت قوا در کار یکدیگر (صحیفه امام، ج ۱۳: ۱۱۷)؛
- اختلاف در سران مملکت و ناهماهنگی آنها (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۲۳ و ۴۴۲)؛
- تضعیف و تخریب قوای سه گانه توسط یکدیگر (صحیفه امام، ج ۱۲: ۳۴۷)؛
- سستی در خدمت به مردم (صحیفه امام، ج ۱۳: ۳۸۲)؛
- برخورد استبدادی مسئولان و طاغوتی شدن (صحیفه امام، ج ۱۸: ۷۹)؛
- خطر قاضیان ناصالح و بی دقتی در قضاوت (صحیفه امام، ج ۱۴)؛
- ناماهنگی در نهادها و دستگاه‌ها (صحیفه امام، ج ۱۲: ۴۱۲)؛
- مشوه کردن چهره نهاد های انقلابی از جانب خودی ها و غیرخودی ها (صحیفه امام، ج ۱۱: ۳۱۳)؛
- مساجد بدون نتیجه و اثرگذاری (صحیفه امام، ج ۱۷: ۱۱۱)؛
- منحرف ساختن انجمن های اسلامی (صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۱۱۱)؛
- دخالت انجمن های اسلامی در اموری که مربوط به آنها نیست (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۷۱)؛
- انحراف در برنامه های اسلامی دانشگاه‌ها (صحیفه امام، ج ۲۱: ۴۱۸)؛
- تبدیل دانشگاه به مکانی صرفاً سیاسی (صحیفه امام، ج ۱۳: ۲)؛
- نفوذ اشخاص منحرف و غیراسلامی در دانشگاه‌ها (صحیفه امام، ج ۱۶: ۴۴۷)؛
- استادان و معلمان منحرف (صحیفه امام، ج ۲۱: ۹۶)؛
- ایرادها و کمبودهای تبلیغی نهادها در گذشته و حال (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۱ و ۲۵۷)؛
- بی نظمی امور به علت بی توجهی به برنامه ریزی (صحیفه امام، ج ۱۶: ۴۶)؛
- اختلاف در سازمان روحانیت (صحیفه امام، ج ۱۸: ۱۶)؛

ص: ۱۳۶

- دنیاطلبی روحانیت و دوری از ذی‌طلبگی (صحیفه امام، ج ۱۹: ۳۱۷)؛
- تشریفات گسترده حوزه‌های روحانیت (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۴)؛
- فاصله بین اعمال و گفتار روحانیان (صحیفه امام، ج ۱۷: ۴۵۲ و ۴۹۳)؛
- حاضر نشدن در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی (صحیفه امام، ج ۱۷: ۴۹۳)؛
- ساده‌لوحی برخی از علما (صحیفه امام، ج ۱۴: ۲۵۴)؛
- اشتباه و خطای روحانیان را به اسلام نسبت دادن (صحیفه امام، ج ۹: ۱۵۰)؛
- دخالت غیر قانونی علما و روحانیت و اظهار نظر در اموری که صلاحیت آن را ندارند (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۳)؛
- خطر متحجرانه و مقدس‌نمایان (صحیفه امام، ج ۲۱: ۲۷۸)؛
- خطر روحانیان وابسته (صحیفه امام، ج ۱۴: ۷۵)؛
- نداشتن نظارت و جلوگیری نکردن از برنامه‌ها و فیلم‌های منحرف در صدا و سیما (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۲۰)؛
- کوچک شمردن خدمات و بزرگ کردن معایب در رسانه‌های گروهی به ویژه مطبوعات؛
- تهمت و افترا در رسانه‌های گروهی به انقلاب و افراد (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۵۸)؛
- ایرادها و کمبودهای تبلیغی رسانه‌ها (صحیفه امام، ج ۱۴: ۲۵۷)؛
- تبلیغ گرایش به امریکا (صحیفه امام، ج ۱۴: ۴۳۷)؛
- ترویج و تبلیغ جدایی دین از سیاست (صحیفه امام، ج ۶: ۲۰۲)؛
- روشن فکران مغرض و غرب زده (صحیفه امام، ج ۱۱: ۶۸، ج ۹: ۳۴۲)؛
- نویسندگان منحرف و روشن فکرانهای اهل قلم (صحیفه امام، ج ۹: ۲۱۱)؛
- کناره‌گیری نخبگان و حاضر نشدن نخبگان و روشن فکران دینی در عرصه‌های مختلف به ویژه سیاست؛

ص: ۱۳۷

روشن فکران دینی منافق (صحیفه امام، ج ۱۱: ۲۳۴)؛

فشارهای اقتصادی بر مردم (صحیفه امام، ج ۱۷: ۲۵۰، ج ۱۹: ۴۴)؛

فقدان مراقبت مردم از رفتار مسئولان (صحیفه امام، ج ۱۶: ۲۴)؛

سستی حضور مردم در صحنه (صحیفه امام، ج ۱۸: ۳۹)؛

تفرقه و اختلاف بین قشرهای مختلف مردم (صحیفه امام، ج ۱۲: ۴۰۶)؛

ایجاد و دامن زدن به اختلافات قومی و قبیله‌ای و شیعه و سنی (صحیفه امام، ج ۷: ۳۴۵)؛

منزوی کردن، کوبیدن و بدنام کردن اسلام و جمهوری اسلامی ایران به وسیله استعمارگران و قدرت‌های بزرگ (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۱۳)؛

شایعه پراکنی، تحریف اخبار وقایع و نشر اکاذیب توسط قدرت‌های بزرگ (صحیفه امام، ج ۱۷: ۲۰۳)؛

ارائه نشدن چهره واقعی اسلام (صحیفه امام، ج ۱۱: ۳۶، ۳۷)؛

قطع رابطه با دولت‌ها و کشورها و سیاست غیرفعال (صحیفه امام، ج ۱۹: ۴۱۳).

برخی دیگر از آسیب‌های فرهنگی که هم در لابه لای فرمایش‌های امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب آمده و هم علما و اندیشوران حوزه‌های علمیه، و نخبگان و کارشناسان دانشگاهی و صاحب نظران مطرح شده، از این قرار است:

نفوذ اندیشه‌های بیگانه که این نفوذ ممکن است از طریق دشمنان یا دوستانی که مجذوب آرای دیگران شده اند، صورت پذیرد؛

تغییر جهت دادن اندیشه‌های اصیل دینی و فرهنگی: حضرت امام رحمه الله در وصیت نامه خود، فراموش کردن فرهنگ قیام ملت و مکتب الهی اسلام، به انزوا کشاندن روحانیت، غرب زدگی و شرق زدگی و سلطه بیگانگان بر

ص: ۱۳۸

مقدرات مراکز تعلیم و تربیت را از آفات فرهنگی انقلاب معرفی کرده اند؛

تجددگرایی افراطی: در مقابل تمسک به اسلام ناب، تجددگرایی افراطی یا التقاط و زهدگرایی منفی قرار دارد. تجددگرایی افراطی تلفیق اسلام با اندیشه‌های غیر اسلامی برای زیبا جلوه دادن آن است؛

دنیاطلبی و اشتغال به زینت‌های دنیوی بالأخص بین قشرهای انقلابی؛

. حاکم شدن روحیه ریا و تملق به جای اخلاص و ایثار، دگرگونی مجدد ارزش‌های جامعه و فرآیند تبدیل ثروت به ارزش و نابرابری اجتماعی؛

اثر پذیری از جنگ روانی و تهاجم فرهنگی و تبلیغاتی دشمن؛

بحران هویت ملی به ویژه بین نوجوانان و جوانان نسل دوم و سوم انقلاب و گرایش به الگوهای غربی؛

فرار مغزها؛ نداشتن برنامه‌ای همه‌جانبه برای جلوگیری از مهاجرت تحصیل‌کردگان و متخصصان و نبود تمایز مرزهای «تعهد» و «تخصص» و ظهور پدیده فرار مغزها به کشورهای دیگر جهان؛

دوگانگی رفتار و گفتار برخی از مسئولان (فاصله بین گفتار و کردار آنها و سخن‌گویی به جای عمل و سیاسی‌کاری به جای خلاقیت‌های مدیریتی)؛

بازیچه شدن دین در دست برخی از سیاست‌داران برای منافع شخصی یا گروهی (جناحی)؛

درگیری و اختلافات سیاسی (سرگرم شدن به درگیری‌های سیاسی و غفلت از مشکلات مردم)؛

ص: ۱۳۹

نبود تحمل سیاسی و نداشتن روحیه انتقادپذیری؛

ضعف مدیریت و تصدی امور فرهنگی به دست افراد نالایق کم توان و به دور از آگاهی و بینش قوی (هرچند دل سوز و با حسن نیت)؛

نبودن عدالت اجتماعی در توزیع قدرت، ثروت و دنیاگرایی و عافیت طلبی مردم؛

افزایش روحیه ریاکاری و تظاهر به دین؛

ضعف و به حاشیه رفتن مشارکت عمومی در تصمیم سازی، نظارت، اجرا و پشتیبانی و اداره مادی و معنوی نهادها و فعالیت های دینی؛

بی توجهی به آموزه های اسلام در تولید ارزش های مشترک جهانی؛

. تهاجم برنامه ریزی شده دشمنان خارجی برای منحرف کردن نسل جوان؛

. فقدان نظام مشورت گیری از نخبگان و روشن فکران دینی و به حاشیه رفتن نقش آنها در فرآیند تولید و عرضه کالاها و خدمات فرهنگی؛

. وفاق ذهنی نداشتن نخبگان کشور در حل مسائل فرهنگی و معنوی؛

تقابل روشن فکران و نخبگان فرهنگی با سنت گرایان؛

تداخل وظایف و فعالیت های موازی نهادهای دینی به علت نبود برنامه ریزی جامع در مورد تقسیم وظایف؛

. گسترش ظاهرنگری، سطحی نگری، جزم اندیشی و عوام زدگی در فعالیت های نهادهای دینی و فرهنگی؛

ص: ۱۴۰

فقدان نظام برنامه ریزی صحیح فرهنگی برای نسل جوان به علت نبود مدیریت واحد فرهنگی؛

نبود برنامه ریزی صحیح و اصولی فرهنگی و دینی برای نسل جوان توسط حوزه های علمیه و روحانیت؛

ارائه تصویری عوامانه از دین، ناهمگون با مقتضیات زمان و متضاد با مبانی فکری نسل جوان توسط برخی از روحانیان و علمای دینی؛

ارائه ندادن چهره دل نشین از اسلام توسط روحانیت و دین شناسان؛

نبودن پاسخ کافی، جامع و مستدل برای شبهات جدید و انحراف در گفتار و کردار. (

، چهارشنبه ۲۸ بهمن ماه سال ۱۳۸۸)

ص: ۱۴۱

فصل سوم

فصل سوم

زیر فصل ها

موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای**اشاره**

موضوعات راهبردی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای

زیر فصل ها

مقدمه

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

۳. چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

۵. توصیه های روشی برای تهیه و اجرای سیاست ها و برنامه های رسانه ای

ص: ۱۴۳

مقدمه

مقدمه

تدوین و ارائه محورهای فرهنگی در مجموعه حاضر مبتنی بر دیدگاه های فقهی، سیاسی، اقتصادی، اخلاق، معناگرا، ارزش گرا، کارکردگرا و سازمان یافته امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب است که با هدف مهندسی هوش مندانانه، هدف مندانانه و کارآمد وضعیت فرهنگی کشور استخراج و تدوین گردیده و کوشش شده مبانی و موضوعات کاربردی برای استحکام، تثبیت و نهادینه سازی نظام فرهنگی و هویتی کشور بر پایه اسلام و ارزش های ملی ارائه گردد. از دیگر سو با توجه به اینکه مهندسی فرهنگ و پایه گذاری فرهنگ اصیل در بستر و دامن جهان بینی و نظام معنایی اسلام و نیز آموزه های اصیل ملی و ایرانی تحقق می پذیرد، در فرآیندی نظام یافته تدوین موضوعات، علاوه بر مبانی دینی در اندیشه امام و رهبر انقلاب؛ ارزش های فرهنگی ملی و ایرانی و ملاحظات اساسی و جاری کشور و تحولات درونی و بیرونی و نیازهای جامعه مد نظر قرار گرفته اند. مطالب این فصل در چهار حوزه شامل اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه فکری امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب، ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه؛ چارچوب کلی سیاست گذاری و برنامه ریزی های رسانه ای و روش ها و شیوه های اجرای برنامه ها و موضوعات پیشنهادی است.

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

۱. اهداف و آرمان های فرهنگی در منظومه اندیشه ای امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب

با عنایت اهمیت و لزوم شناخت و آشنایی مخاطبان با اهداف و آرمان های فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری و نقشی که این شناخت می تواند در جامع نگری و غنا بخشیدن به محتوای سیاست گذاری های رسانه ای و برنامه سازی ایفا کند، در این قسمت تلاش شده است با استناد به مجموعه پیام ها، سخنرانی ها و بیانیه های حضرت امام رحمه الله که در کتاب تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی جمع آوری و ضبط شده است و فرمایش های رهبر انقلاب، رئوس کلی اهداف و آرمان های فرهنگی ایشان دسته بندی و آورده شود:

انسجام اسلامی: حفظ و تقویت وحدت ملی و انسجام اسلامی؛

فرهنگ اسلامی و ایرانی: تقویت فرهنگ اسلامی و ایرانی و تحقق الگوی هویت اسلامی و ایرانی؛

مسئولیت پذیری: تقویت اعتماد عمومی و احساس تعهد، مسئولیت پذیری در جامعه؛

صیانت فرهنگی: صیانت از استقلال فرهنگی و اقتصادی کشور در قبال برنامه ریزی و دست اندازی بیگانگان؛

مقابله با شیخون و ناتوی فرهنگی: پیشگیری از بروز بحران و آسیب های فرهنگی و هویتی در کشور با اولویت بخشی به اقدامات پیشگیرانه و نرم افزارانه در عرصه فرهنگی؛

نهادینه سازی فرآیند فرهنگ سازی و فرهنگ پذیری در جامعه؛

آگاه سازی ملت: ملت ها را آگاه سازید؛

افشای نقشه دشمنان: نقشه های شوم و خانمان سوز استعمارگران را برملا نمایید؛

ص: ۱۴۵

تلاش برای معرفی اسلام: در شناسایی اسلام بیشتر جدیت کنید؛

آموزش و کاربرست تعالیم الهی: تعالیم مقدس قرآن را بیاموزید و به کار ببندید؛

تبلیغ و معرفی اسلام به جهانیان: با کمال اخلاص در نشر و تبلیغ و معرفی اسلام به ملل دیگر بکوشید؛

اصلاح مراکز آموزشی و تربیتی خاصه رادیو و تلویزیون و به ویژه حوزه و دانشگاه: اهمیت این مراکز به سبب ایفای نقش های اساسی از جمله تبلیغی، تربیتی و آدم سازی است؛

ریشه کن سازی فساد: همه عوامل فساد و مهم تر اینکه همه انگیزه های فساد در زمینه های اجتماعی و اقتصادی ریشه کن شود. مبارزه با فساد می کنیم، فحشا را قطع می کنیم؛

مقابله با فرهنگ غربی: از بین بردن آثار و مفاصد فرهنگ غربی جزو اهداف انقلاب است؛

ترویج اسلام: محتوای اسلام در همه عرصه های جامعه ظاهر شود. هر کجا قدم گذاشته شود اسلام باشد؛

پایه گذاری نهضت الهی در ایران: نهضت ایران نهضت الهی بود؛

بسیج مردمی: مردم به عنوان اسلام و به عنوان احکام اسلام به خیابان ها ریختند؛

اسلامی سازی دانشگاه ها: ما می خواهیم جمعیتی نورانی پیدا کنیم. دانشگاه ما علمش، اخلاقش، عملش نورانی باشد.

انسان سازی: انقلاب مقدمه ای است برای اینکه یک ملت انسان پیدا شود. به دنبال ملتی هستیم که روح انسانیت در آن است پیدا شود. باید انسان ها درست بشوند. اگر انسان درست شد همه چیز درست می شود؛

ص: ۱۴۶

عمل به احکام الهی: با رأی به جمهوری اسلامی آرمان های اسلام تحقق پیدا نمی کند. دنبال این رأی باید عمل شود. احکام شرع در دادگستری، بازار، فرهنگ، مدارس و تحقیق پیدا کند؛

اجرای قوانین الهی: همه قوانین اسلام باید تحقق پیدا کند ان شاء الله؛

تحول جامعه بر مدار دین: همه باید جویری بشود که وقتی یک کسی وارد شد ببیند که در مملکت اسلامی وارد شده است؛

قانون گرایی و ترویج اخلاق: به گونه ای باید عمل شود که نه گران فروشی و اجحاف باشد نه دروغ، نه تقلب، نه کاغذبازی و... .
قانون اساسی محترم و شاخص محوری نظارت و ارزیابی است؛

تحول فرهنگی: باید فرم غربی به فرم اسلامی برگردد؛

خودباوری و بازگشت به خویشتن: باید توجه داشته باشیم که ما خودمان کی هستیم و چی هستیم و مملکت ما احتیاج به چی و کی دارد؟ افراد باور دارند که خواستن، توانستن است، امیدوارند و یأس به خود راه نمی دهند. افراد باور دارند که باید خودشان و قدرت خودشان را بشناسند، به خودشان تکیه کنند، به مفاخر خودشان رجوع کنند و نسبت به موفقیت امید داشته باشند؛

تغییر از درون: ما باید خودمان را تغییر بدهیم تا بتوانیم سرپای خود بایستیم؛

ترویج معنویت: اعتلا به این نیست که شکم ما پر باشد، اعتلا به این است که ما مسلمانان را و مکتبمان را به پیش ببریم؛

امید به آینده: ما رو به اعتلا هستیم و بشر را رو به اعتلا خواهیم برد. افراد دارای استقلال فکری و روحی هستند، نمی ترسند، خود را نمی بازند؛

بازسازی فرهنگی (انقلاب فرهنگی): مقصد ما این است که این کشور آفت زده، غرب زده و سلطنت زده را به اسلام برگردانیم.

مقاصد

ص: ۱۴۷

ملت شریف ایران در رأس آن روحانیت معظم برای چیزی جز دفع مفسد دوران شاهنشاهی ستم پیشه و اجرای احکام اسلام و رواج فرهنگ غنی اسلامی در جمیع نهادها نبوده و نخواهد بود؛

توسعه دین اسلام: ما بر سر شهر و مملکت با کسی دعوا نداریم، ما تصمیم داریم پرچم «لا اله الا الله» را بر قلل رفیع کرامت و بزرگواری به اهتزاز درآوریم. همه مقدمه بوده، مقصد اسلام است. منشأ ارزش های اصیل و الگوها و قواعد رفتار فردی و اجتماعی، اسلام و قرآن است. احکام اسلام در آن جاری می شود و هنجارهای دینی در آن رعایت می گردد؛

عدالت گرایی: مقصد اعلامی ما این است که حکومت عدلی مبتنی بر قوانین اسلامی حاصل شود؛

ترویج احکام الهی: سهم همه ما، همه شما و همه ملت و همه علمای اسلام این است که اسلام بر همه ابعاد تحقق پیدا کند؛

توجه به آزادی انسان: انسان محترم و آزاد است و حدود آزادی قوانین الهی است. آزادی به عنوان یکی از ارزش مندترین ارزش ها، نعمت بزرگ الهی، امانت الهی و بزرگ ترین موهبت الهی تلقی می شود؛

رعایت حقوق بشر: حقوق اولیه بشر از جمله استقلال، آزادی عقیده، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، و آزادی رادیو و تلویزیون در جامعه متمدن تأمین و رعایت می شود؛

ارتقای جایگاه زن: زن دارای احترام، جایگاه و توانایی برابر با مرد است.

ترویج دین گرایی: دین نه تنها افیون ملت ها نیست بلکه مایه وحدت جامعه، حرکت و قیام مردم در برابر ظالمان و به زیر کشاندن قدرت منداها و سبب احیای محرومان است؛

خدمت به مردم: خدمت به ملت و مملکت خدمت به خدا تلقی می شود؛

ص: ۱۴۸

تزکیه جامعه: افراد مُزنگی و تربیت شده هستند. اگر افراد یک ملت تزکیه و تربیت شده باشند آن ملت پیشرو است؛

بصیرت و آگاهی: اشخاص بیدار و آگاه اند و از خود و شخصیت خود غافل نیستند؛

تواضع و فروتنی: تواضع صفت افراد است و اشخاص نسبت به یکدیگر احساس فخر و برتری نمی کنند. (تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی؛ دفتر سی و ششم، دفتر نشر و تنظیم آثار: ۱۷۷ و ۱۵۱؛ دغدغه های فرهنگی، ۱۳۹۰)

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

اشاره

۲. ملاحظات راهبردی در تدوین سیاست های رسانه ای در حوزه فرهنگی

در این قسمت تلاش می شود با مد نظر قرار دادن فرمایش های رهبر معظم انقلاب و امام خمینی رحمه الله و اقتضائات و شرایط زمانی و مکانی، برخی ملاحظات و الزاماتی که در تدوین سیاست ها، برنامه ریزی ها، برنامه سازی و تولید رسانه ای در حوزه فرهنگی باید مد نظر مدیران، مسئولان و تولیدکنندگان صدا و سیمای جمهوری اسلامی قرار گیرد، به اختصار ارائه شوند:

الف) توجه جدی به مبانی اسلامی برای سیاست گذاری رسانه ای و برنامه سازی ها

الف) توجه جدی به مبانی اسلامی برای سیاست گذاری رسانه ای و برنامه سازی ها

رسانه ملی برای تدوین سیاست های رسانه ای خود در سال جاری در راستای تحقق شعار سال که به نام «اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام گرفته است، به ویژه در حوزه فرهنگی باید جهت گیری اساسی خود را بر پایه فرهنگ غنی و آرمانی اسلام بنا نهد. سیاست های رسانه ای باید فرهنگ متعالی اسلام و ملی را نمایندگی کند به نحوی که به

ص: ۱۴۹

تقویت فرهنگ و ارزش‌های اسلامی بینجامد؛ زیرا فرهنگ و ارزش‌های اسلامی و آموزه‌های دین مبین اسلام واجد اهرم‌های قوی معنوی، متکی به قدرت، حرکت آفرین، هویت بخش، بسیج‌گر، امنیت‌زا، چراغ راهنمای جامعه، معیار رفتار و کردار فردی و اجتماعی و ملاک سنجش عملکرد مردم و مسئولان، تضمین‌کننده سلامت اخلاقی افراد، گروه‌ها و جامعه، الهام بخش حرکت مردمی، اعتقاد محور، آخرت‌نگر، نگهدارنده انقلاب و نظام اسلامی، منشأ تحول و انقلاب درونی انسان‌ها، نجات بخش و مایه رستگاری انسان، و استبدادستیز است. با توجه به چنین نقش‌هایی از نظر امام رحمه الله تحقق و استواری هویت فرهنگی و دینی، مرهون اسلام ناب و حقیقی و دین‌داری و معنویت‌گرایی و حاکمیت فرهنگ و ارزش‌های اسلامی در عرصه عمومی و متقابلاً تضعیف و تهدیدات فرهنگی منبث از دور افتادگی، فاصله‌گیری یا انحراف مردم و دولت مردان از هسته و اصالت آموزه‌های دینی است.

از سوی دیگر رسانه ملی در تدوین برنامه‌های خود این اصل را باید رعایت نماید که نمی‌توان سیاست‌گذاری رسانه‌ای را از فرهنگ غنی و آرمانی اسلام اتخاذ نمود ولی برنامه‌ها به لحاظ محتوا و صورت با اهداف و سیاست در تعارض قرار گیرد یا برنامه ریزی رسانه‌ای از مبانی غیر دینی و ملی متابعت کند و یا بدون قواعد خاصی به توسعه کمی، کم ارزش، محتوای ضعیف و فاقد جامعیت برنامه‌سازی اقدام نماید. در این صورت، سیاست‌ها و برنامه‌ها در ذات خود دچار تناقض و ناسازگاری درونی خواهد شد و فاقد کارکرد و اثربخشی لازم خواهد بود. البته این نباید به معنای بهره‌نگرفتن از تولیدات فرهنگی سایر کشورهای از جمله کشورهای مسلمان و هم‌سنخ شمرده شود.

ب) نفی از خودبیگانگی و تقویت خودباوری ملی

ب) نفی از خودبیگانگی و تقویت خودباوری ملی

نخستین و مهم ترین راهکار برای حفظ و تقویت فرهنگ و هویت اصیل، نفی «خود کاذب» و گام نخست برای اقدام، شناخت «خود واقعی» است. گفته شد از دیدگاه امام و رهبری، فرهنگ غرب و شرق به جای فرهنگ واقعی و اصیل اسلامی، انسانی و ملی ما نشسته و هویت کاذبی را برای ما به وجود آورده است. لذا گام اول برای دست یابی به هویتی اصیل، روی آوردن به فرهنگ اسلامی انسانی است. به علاوه، آشنایی با معارف دینی و تبلیغ فرهنگ خودی و توانایی های بومی از جمله راهکارهای دیگری است که می تواند به رهایی از بروز بحران فرهنگی کمک کند. به نظر امام رحمه الله آگاهی به اینکه شرق خودش فرهنگ غنی دارد، به طوری که فرهنگ او صادر شده و غربی ها از آن استفاده کرده اند، می تواند از اهمیت خاصی برخوردار باشد. صدا و سیما می تواند از طریق تولید برنامه های مختلف و معرفی مآثر شرق، طب، فلسفه، دانشمندان و بزرگان شرق و (متفکران مسلمان و تولیدات و آثار درخشان و خدماتی که آنها در حوزه علم و معرفت به پیشرفت بشر کرده اند) گام مؤثری در خودشناسی و روی آوردن به خویشتن بردارد. (صحیفه نور، ج ۹: ۱۲ و ۲۵)

ج) مقابله با چالش ها و آسیب های برنامه ریزی فرهنگی و رسانه ای

ج) مقابله با چالش ها و آسیب های برنامه ریزی فرهنگی و رسانه ای

از جمله آسیب های برنامه ریزی فرهنگی به این موارد می توان اشاره کرد: وجود مراکز متعدد برنامه ریزی و سیاست گذاری فرهنگی، تعیین نکردن اولویت ها و سلسله مراتب برنامه های فرهنگی، ارتباط نداشتن برنامه ریزی فرهنگی با برنامه ریزی های سایر حوزه های اقتصادی و سیاسی و اجتماعی، نبودن یک پارچگی در خصوص رسالت ها و دیدمان ها و فقدان نظام دقیق

ص: ۱۵۱

ارزیابی عملکرد و تعیین شاخص ها و معیارها در حوزه فرهنگ (صالحی امیری و همکاران، ۱۳۸۷)، انفعالی بودن، سطحی نگری، عوام زدگی، مقطعی بودن، گذشته نگری، سیاست زدگی (گودرزی، ۱۳۸۵) رویکرد ابزارانگارانه به فرهنگ، برداشت متفاوت برنامه ریزان از فرهنگ و برنامه ریزی فرهنگی، بی توجهی به خصوصیات فرهنگ، بی توجهی به نیازهای فرهنگی، تعارض میان حوزه های نظری فقهی فرهنگی و نظام های اجرایی، ناکارآمدی صنعت فرهنگی، انعطاف ناپذیر بودن چارچوب های فرهنگ، نبودن شفافیت در هدف و تقاضاهای فرهنگی، ناتوانی در ارائه الگوهای کارآمد مبتنی با ارزش ها اعتقادات و رویکردهای ایرانی اسلامی و التقاط حوزه های فرهنگ ملی، اسلامی با فرهنگ غرب. (یادگارزاده و دیگران، ۱۳۸۵) از این رو مدیریت رسانه ملی باید برای عبور موفقیت آمیز از این مشکلات ها و انطباق سیاست های رسانه ای خود با شعار سال و برنامه سازی در راستای تحقق آن، تدابیر و برنامه ریزی های لازم را به عمل آورد.

د) توجه به جایگاه مردم در سیاست گذاری های رسانه ای

د) توجه به جایگاه مردم در سیاست گذاری های رسانه ای

در رویکرد فرهنگی امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری، مردم از جایگاه والا- و کانونی برخوردار بوده و اساساً در منظومه فکری آنان توسعه فرهنگی بدون حضور، مشارکت و پشتیبانی مردم و تأمین رضایت آنان ممکن نیست؛ مردمی که با بصیرت، ناظر و همیشه حاضر در صحنه، متحد و یکپارچه اند و از روحیه انفعالی، بی شکل و محدوداندیشی و تحجر فاصله دارند. به علاوه امام خمینی رحمه الله با ترکیب و معرفی الگوی بدیع جمهوری اسلامی، بر نقش جمهوریت در کنار اسلامیت برای تکوین نظام آرمانی خود صحنه نهادند و آن را متمایز از نظام های لیبرال و سکولار و اشکال مختلف حکومت

ص: ۱۵۲

استبدادی و فاشیستی منهای مردم معرفی کردند. حکومت مورد نظر امام بر دو پایه الهی و مردمی استوار است و تنها زمانی مشروعیت دارد که مبتنی بر قوانین، احکام و تعالیم اسلام از یک سو، و متکی به آرای مردم از سوی دیگر باشد. (کریمی و بابایی؛ ۱۳۹۰)

ه) مبارزه و مقابله با غرب زدگی

ه) مبارزه و مقابله با غرب زدگی

گفته شد در رویکرد فرهنگی امام و رهبر انقلاب غرب زدگی بُعد دیگری از «خود کاذب» است که باعث خودباختگی و ازخودبیگانگی می شود و لذا نفی آن را برای احیای فرهنگ و هویت واقعی و اصیل ضروری می سازد. غرب زدگی از دیدگاه آنان نوعی خودباختگی و نوعی «شست و شوی مغزی» است که فرد خود را از یاد می برد، یا هیچ می انگارد و همه چیز را در غرب می بیند. (صحیفه نور: ج ۸: ۱۲۲ و ج ۱: ۱۶۶) شخص غرب زده خودش نیست و نمی تواند ادراک کند که خودش هم فرهنگی یا توانایی هایی دارد. (صحیفه نور: ج ۹: ۱۶۶) بنابراین، سیاست گذاری های رسانه ای باید به گونه ای تدوین و محقق گردد که موجب تحقق تحول در انسان ها و زدایش فرهنگ غرب و احیای فرهنگ اصیل اسلامی و ایرانی شود.

و) تقویت و نهادینه سازی بصیرت و بیداری در جامعه

و) تقویت و نهادینه سازی بصیرت و بیداری در جامعه

برنامه های رسانه ملی باید به گونه ای تدوین و اجرا گردد که موجب آگاهی و بیداری مردم نسبت به مسائل و مشکلات خود، جامعه و جهان و راهبردهای چندوجهی و شگردهای پیچیده دشمنان، و بدخواهان ملت شود. همچنین ضمن تقویت بینش و معرفت دینی و ملی، روحیه مقاومت و پایداری ملی در برابر اقدامات و نقشه های دشمنان ملت را

ص: ۱۵۳

ارتقا دهد و به مشارکت و ایستادگی همه جانبه مردم برای حل مشکلات و گذار از تنگناها و نیل به مقاصد و منافع ملی کمک کند؛ همان رسالتی که امام و رهبر انقلاب بر دوش نهاد های فرهنگی و رسانه ها نهاده اند. «اگر بخواهید و بخواهند و دانشمندا بخواهند و علمای همه بلاد اسلامی و دانشگاه های همه بلاد اسلامی بخواهند مشکل اسلام و ممالک اسلامی حل بشود، باید مردم را بیدار کنند.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۸۵) رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی در سیاست های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور» بصیرت افزایی را از وظایف اصلی نظام آموزش و پرورش دانسته اند. در سیاست های کلی مذکور در زمینه اهمیت ترویج و ارتقای معرفت و بصیرت دینی توسط وزارت آموزش و پرورش چنین آمده است: «۱۵ ارتقاء معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش آموزان و تلاش برای ارتقا معنوی خانواده ها.» همچنین در بند یک سیاست های مذکور تصریح شده است: «بند ۱. تحول در نظام آموزش و پرورش مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی در جهت رسیدن به حیات طیبه (زندگی فردی و اجتماعی مطلوب اسلامی) و رشد و شکوفایی استعداد های فطری و ارتقاء کیفی در حوزه های بینش، دانش، مهارت، تربیت و سلامت روحی و جسمی دانش آموزان با تأکید بر ریشه کن کردن بی سوادی و تربیت انسان های مؤمن، پرهیزکار، متخلق به اخلاق اسلامی، بلندهمت، امیدوار، خیرخواه، بانشاط، حقیقت جو، آزادمنش، مسئولیت پذیر، قانون گرا، عدالت خواه، خردورز، خلاق، وطن دوست، ظلم ستیز، جمع گرا، خودباور و ایثارگر.» (سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ابلاغ شده توسط رهبر انقلاب)

ص: ۱۵۴

(ز) ترویج امر به معروف و نهی از منکر

(ز) ترویج امر به معروف و نهی از منکر

برنامه های صدا و سیما باید مروج و نهادینه ساز امر به معروف و نهی از منکر در جامعه باشد. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرماید: «ما همه امروز وظیفه داریم. امر به معروف و نهی از منکر بر همه مسلمین واجب است. جلوگیری از منکرات بر همه مسلمین واجب است.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۴۷۰) «اگر یک وقت مثلاً یک جمعیتی یا یک فردی یک حکومتی پایش را کج گذاشت، همه اعتراض کنند و نگذارند که واقع بشود.» (صحیفه نور: ج ۱۳: ۱۴)

(ح) تأمین رضایت اجتماعی

(ح) تأمین رضایت اجتماعی

سیاست ها و برنامه های رسانه ملی باید رضایت عموم را در پی داشته باشد، به نحوی که ضمن تقویت گرایش شهروندان به استفاده از رسانه های داخلی و بیزاری از رسانه های بیگانه و جذب مخاطب، بتواند اهداف خود را محقق سازد. امام خمینی رحمه الله تأمین رضایت مندی شهروندان را هدف اساسی و بنیادین نظام و دولت مردان می داند و می فرماید: «با مردم که شما سروکار دارید این مردم را باید رضایتشان را به دست بیاورید. همین مردم کوچه و بازار و کشاورزهای بسیار عزیز و کارمندان و کسانی که در کارخانه ها زحمت می کشند اینها هستند که مایه افتخار یک ملت و مایه پیروزی یک ملت است. پیروزی را برای ما و شما اینها به دست آوردند و اینها ولی نعمت ما هستند.» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۲۸۰) در جایی دیگر می فرمایند: «... همه مان و شما آقایان همه و آنهایی که در اختیار شما هستند همه باید کوشش بکنید که رضایت مردم را جلب بکنید در همه امور.» (صحیفه نور: ج ۱۸: ۳۷۸)

ط) تولید امیدواری ملی (مبارزه با ناامیدی و تقویت ایمان و امید به آینده)

ط) تولید امیدواری ملی (مبارزه با ناامیدی و تقویت ایمان و امید به آینده)

در نظریه های اجتماعی این گزاره تأیید شده است که میان رضایت مردم از عملکرد حکومت و امیدواری به آینده و میل به مشارکت عمومی رابطه ای دیالکتیکی و هم فراخوان وجود دارد؛ بدین معنی که رضایت مندی، به بازتولید امیدواری می انجامد و امیدواری به آینده، انگیزه مشارکت و حمایت را تقویت می کند. شهروندان امیدوار، واجد انگیزه مشارکت، پویایی حضور و حمایت بانشاط می شوند و این خصیصه روحی و روانی ملی بدین طریق سهم مهمی در تحقق و استمرار عزم و اراده ملی ایفا می کند. بدیهی است ملتی که امیدواری را به عنوان منش ملی و سرمایه اجتماعی در ذات خود داشته باشد، در قبال شرایط تهدید و تنگناهای منفعل ساز و کسالت آور مقاومت می کند و نشاط و پویایی را جانشین رخوت و یأس می سازد. از این زاویه نقش دستگاه های فرهنگی و فکری و کارگزاران و مجرا های جامعه پذیری و روحیه سازی ملی مانند رسانه های جمعی و صدا و سیما در تولید، ایجاد، گسترش و تعمیم روحیه امیدواری حائز اهمیت بسیار می شود. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرمایند: «آنهايي که در مطبوعات چیز می نویسند در رادیو و تلویزیون صحبت می کنند حیف است که اینها توجه به این معنا نداشته باشند که باید این ملت را امیدوار کرد و باید مطمئن کرد ملت را.» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۵۳۷) امام در جایی دیگر می فرمایند: «ما امروز احتیاج به این داریم که این ملت را امیدوار کنیم و دلگرم. ما هرچه داریم از این ملت هست از این توده های عظیم انسان است.» (صحیفه نور: ج ۱۴: ۱۶) مقام معظم رهبری نیز ناامیدی را بزرگ ترین دشمن انسان می دانند و می فرمایند:

یأس، بزرگ ترین دشمن انسانی است که می خواهد آرزو یا

ص: ۱۵۶

آرامانی را دنبال کند. اگر بگوییم این چه فایده دارد؟ ما که نمی‌توانیم، چرا بی‌خود تلاش کنیم؟ یقین بدانید که آن کار، نخواهد شد. لذا در اسلام، یأس، از عوامل منفی است و بعضی از یأس‌ها، گناه کبیره است؛ مثلاً «یأس من روح الله» مأیوس شدن از لطف و تفضل الهی و توجه خاص خدا. انسان از این اگر مأیوس شد، گناه کبیره مرتکب شده است. حق نداریم مأیوس شویم. یأس از رحمت خدا، از گناهان کبیره است. کسی حق ندارد از رحمت خدا مأیوس شود؛ ولو موانع آن رحمت را هم زیاد ببیند. (بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از آزادگان با ایشان؛ ۲۶/۰۵/۱۳۷۱)

ی) حفظ استقلال به عنوان نهادی فرهنگ ساز

ی) حفظ استقلال به عنوان نهادی فرهنگ ساز

رسانه ملی از نهاد هایی است که محل تجلی اراده ملی، حفظ بی‌طرفی و عام‌گرایی است و رسالت‌ها و کارکردهای آن در تولید، تأمین و تقویت فرهنگ ملی، استقلال فکری و فرهنگی، احساس تعهد و تکلیف ملی و ترویج منافع و مصالح جمعی و عام به طور مستقیم و غیر مستقیم مؤثر است؛ لذا باید حفظ استقلال را سرلوحه فعالیت‌ها و سیاست‌گذاری‌های خود قرار دهد و فرصت حضور و بهره‌گیری از این ظرفیت را در اختیار همه علائق و سلائیق سازنده قرار دهد. امام خمینی رحمه الله در خصوص اهمیت استقلال رسانه‌ها می‌فرماید: «نقش نشریات در هر کشوری از همه چیزها بالاتر است. روزنامه‌ها و مجلات می‌توانند یک کشوری را رشد بدهند و هدایت بدهند به راهی که صلاح کشور است و می‌توانند که به عکس عمل بکنند.» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۸۳) همچنین می‌فرماید: «مطبوعات باید یک مدرسه سیار باشند»

ص: ۱۵۷

تا مردم را از همه مسائل به خصوص روز آگاه نمایند و به صورتی شایسته از انحرافات جلوگیری کنند و اگر کسی انحرافی دید با آرامش در رفع آن بکوشد. به طور کلی مطبوعات باید یک بنگاه هدایت باشد». (صحیفه نور: ج ۱۸: ۶۱)

ک) تقویت روحیه استقامت و پایداری در جامعه

ک) تقویت روحیه استقامت و پایداری در جامعه

روحیه استقامت، ایستادگی و تسلیم ناپذیری ملی در مواقع سختی ها و بحران ها و متقابلاً اصرار و مداومت بر سر آرمان ها و منافع جامعه از جمله عوامل مهم و ارزش مند قدرت و پشتوانه مستحکم امنیت ملی هر کشوری است. این روحیه به ویژه اگر برآمده از آموزه های دینی و متکی به قدرت زوال ناپذیر الهی باشد و وعده بهره مندی از اجرت اخروی در قبال تحمل شداید دنیوی را به معتقدینش بدهد، انگیزه و توان بسیج مضاعفی را در اختیار دولت مردان قرار می دهد تا بدون واهمه وادادگی، عقب نشینی، امتیازدهی، سازش و تسلیم در برابر فشارها، باج ستانی ها و تهدیدات با سرفرازی و عزت مندی برای نیل به اهداف و منافع خود ایستادگی کنند و در شرایط امنیت اطمینان بخش و پایدار به حیات نظام و جامعه اسلامی تداوم بخشند. امام خمینی رحمه الله در این خصوص می فرمایند: «ملتی که بین ذلت و شهادت دومی را انتخاب نموده است، شکست پذیر نیست و ملت های مظلوم جهان چاره ای جز این ندارد». (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۰۳) همچنین می فرمایند: «ملتی که بخواهد شرافت خودش را حفظ کند، اسلام را که مبدأ همه شرافت هاست بخواهد حفظ کند، این ملت باید علاوه بر جهاد، استقامت در جهاد داشته باشد». (صحیفه نور: ج ۱۳: ۴۶۳) «... باید مقاومت کنیم تا اسلام استقرار پیدا کند و عدالت برقرار شود و دست ظالم ها کوتاه گردد». (صحیفه نور: ج ۱۹: ۵۸) «... مردم باید محکم و استوار برای آزادی و استقلال بایستند». (صحیفه نور: ج ۱۹: ۵۸)

ص: ۱۵۸

با عنایت به دیدگاه‌ها و آرای امام رحمه الله می‌توان دریافت که استقلال فکری و فرهنگی و عزت ملی، از کارکرد روزآمد، دانش پایه، دین محور و ملت باور مراکز آموزشی و فرهنگی رسمی و غیر رسمی مانند حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مراکز پیش دبستانی، دبستان‌ها، مدارس و دبیرستان‌ها از یک سو، و کارکرد تخصصی و متعهدانه دستگاه‌های اطلاع رسانی و تبلیغی مثل مطبوعات و رسانه‌های ارتباط جمعی از سوی دیگر به دست خواهد آمد. (نک: کریمی، ۱۳۹۰)

۳. چارچوب کلی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های رسانه‌ای

اشاره

۳. چارچوب کلی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های رسانه‌ای

از آنجا که چارچوب کلی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های رسانه‌ای باید تبیین‌کننده و بسترساز تحقق اهداف فرهنگی نظام جمهوری اسلامی باشد، در این قسمت به احصا و معرفی مؤلفه‌ها و موضوعات راهبردی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌سازی فرهنگی می‌پردازیم. چنانکه پیش از این بیان شد، رویکرد نرم‌افزاری نقطه‌کانونی منظومه فرهنگی امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب را تشکیل می‌دهد. در یک ارزیابی اجمالی، دسته‌بندی و برشماری کمی و کیفی مؤلفه‌های فرهنگی و تهدیدات و آسیب‌های فراروی آن از نگاه امام رحمه الله و رهبری انقلاب اهمیت حوزه فرهنگ و تعلق و تقدم نظر آنان به رویکرد نرم‌افزاری را در این حوزه به خوبی نشان می‌دهد. این بدان دلیل است که در منظومه فکری آن دو بزرگوار خاستگاه انقلاب اسلامی خاستگاه فرهنگی دینی و آرمان‌ها و اهداف آن نیز واجد نشانگاهی دینی است. در نتیجه همان‌گونه که مهم‌ترین تهدیدات و جدی‌ترین آسیب‌هایی که از دیدگاه امام رحمه الله و رهبر انقلاب متوجه انقلاب، کشور، نظام و مردم است، تهدیدات فرهنگی است، در نقطه مقابل اساسی‌ترین، کلیدی‌ترین و

ص: ۱۵۹

اولویت دارترین مؤلفه های تضمین سلامت و پویایی جامعه نیز صبغه فرهنگی دارند. لذا برنامه ها و سیاست گذاری ها باید به گونه ای تدوین و اجرا شوند که ایجاد، تداوم و تحکیم فرهنگی دینی، اسلامی و ملی را تضمین کنند. دلالت ها و آرای امام رحمه الله و رهبر معظم انقلاب مؤید این واقعیت است که موجودیت و بقای کشور و نظام جمهوری اسلامی با استحکام و استقلال فرهنگی آن ارتباط تنگاتنگ دارد و متقابلاً اضمحلال، فروپاشی، زوال، فساد و حقارت کشور در ضعف، نابسامانی، بی هدفی، سوء تدبیر، فساد و وابستگی فرهنگی ریشه دارد. با عنایت به چنین باوری، مؤلفه ها و موضوعات کلان، راهبردی و بنیادی فرهنگی زیر برای سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای برای مدیران سطوح مختلف صدا و سیما جمهوری اسلامی، تولیدکنندگان، کارگردانان، فیلم نامه نویسان، برنامه سازان، نویسندگان و دیگر عوامل فعال در رسانه ملی ارائه می گردد. این موضوعات و محورهای مبتنی بر فرمایش های امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب تدوین شده است، در عین حال یافته ها و تجربیات پژوهشی نگارنده و نیز ایده برداری از شاخص های فرهنگی که دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۸۹ ارائه کرده، منابع مکمل بوده است.

الف) هویت اسلامی و ایرانی

اشاره

الف) هویت اسلامی و ایرانی

زیر فصل ها

یک. ترویج دین مداری

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

سه. روحیه عدالت اجتماعی

چهار. تاریخ اسلام و ایران

پنج. زبان و ادبیات فارسی

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

یک. ترویج دین مداری

یک. ترویج دین مداری

ترویج و آموزش اخلاص در عمل و توکل به خدا؛

احیا، تقویت و نهادینه سازی فرهنگ صحیح و تحریف نشده جشن ها، اعیاد و عزاداری امام معصوم علیهم السلام خاصه احیای

عزای سیدالشهدا؛

نهادینه سازی فرهنگ مبنا قرار گرفتن قرآن برای ملت؛

ص: ۱۶۰

تقویت و ترویج باور به تقدم اصلاح و تهذيب خود و بعد ديگران؛

ترغيب و تشويق جامعه، به ويژه جوانان به همراه سازي دانش و تعليم با تزكيه و پرورش؛

نهادينه سازي فرهنگ جهاد و استقامت در راه حق و نداشتن هراس، سستی و عقب نشینی در مشکلات؛

دعوت و ترغيب متكفلان جامعه به اهميت بخشي به تقوا، دعوت مردم به تقوا و آموزش تقوا توسط آنها؛

نهادينه سازي فرهنگ تزكيه و تهذيب نفس؛

توجه دادن مسئولان به اهميت بخشي به جوانان به عنوان ذخاير انساني؛

تلاش براي معرفي اصل اسلام (اسلام ناب) به جامعه با همكاري و بهره گيري از ظرفيت علما، دانشگاهيان، نخبگان و متخصصان؛

جريان شناسي فرهنگي، لزوم آشنائي با جريان هاي فكري براي مديران فرهنگي و اهل تبليغ و آموزش حكمت هاي ناب براي مجاهدت فرهنگي؛

آموزش، ترويج و نهادينه سازي اصول و احكام ديني در بعد اعتقادي و رفتاري به ويژه در بين نوجوانان و جوانان از جمله تقويت و تحكيم اعتقاد به وحدانيت خداوند متعال پرهيز از شرک به خداوند تبارک و تعالی، اعتقاد به قرآن به عنوان معجزه جاويد و غير قابل تحريف، قادريت و قدرت مطلق خداوند متعال، به اينکه تدبير همه امور در دست اوست، اصل توکل و توسل، عدالت خداوند در آفرينش خلقت و هستي، وحی، نبوت، امامت، معاد، اصل ظهور و عصمت، حیات جاويد پس از مرگ، بهشت و دوزخ و...؛

نهادينه سازي نگرش و اعتقاد شهروندان به ويژه جوانان و نوجوانان به لزوم و ضرورت بهره مندي از سنت و سيره معصومان عليهم السلام و آثار و برکات آن در زندگي؛

ص: ۱۶۱

آموزش و نهادینه سازی نگرش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به روحیه امیدواری و پرهیز از ناامیدی؛

تقویت تمایل و گرایش شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حضور و شرکت در مناسک و شعائر دینی و مذهبی؛

نهادینه سازی نگرش و تقویت گرایش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به التزام عملی به احکام شرعی مانند حجاب، زکات، خمس، پرهیز از غیبت و مال حرام و...؛

نهادینه سازی نگرش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به احکام اجتماعی دینی و شرعی مانند رعایت قانون، پرهیز از تجاوز به حقوق دیگران، رعایت نظم و مقررات اجتماعی، پرداخت مالیات، پرهیز از تهمت و...؛

ترویج و نهادینه سازی پای بندی مردم به اخلاق به ویژه اخلاق عملی در مناسبات اجتماعی و رفتاری؛

تقویت ایمان، باور و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به توان مندی شایستگی و کفایت آن در اداره امور جامعه خود؛

تقویت احساس غرور و افتخار و رضایت شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان از اینکه مسلمان اند؛

نهادینه سازی نگرش و تقویت گرایش و اعتقاد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به ضرورت حمایت از مسلمانان و مظلومان در جهان؛

تقویت احساس غرور و تعلق خاطر شهروندان به میراث فرهنگی کشور؛

نهادینه سازی نگرش مثبت و تقویت احساس غرور و تعلق خاطر شهروندان به نمادهای اسلامی و دینی؛

ص: ۱۶۲

تقویت احساس غرور و تعلق خاطر شهروندان به فرهنگ و روش و سبک زندگی دینی و اسلامی؛

نهادینه سازی و تقویت شناخت و آگاهی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به رخدادها، و تاریخ اسلام و شخصیت های دینی؛

نهادینه سازی و تقویت شناخت و آگاهی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام .

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

دو. نهادینه سازی و تقویت هویت انقلابی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان

تقویت روحیه استکبارستیزی در جامعه، به ویژه در جوانان و نوجوانان؛

تقویت گرایش شهروندان به مبارزه با تحجر و التقاط؛

تقویت گرایش شهروندان به حمایت از مستضعفان و محرومان؛

تقویت احساس تکلیف و تعهد شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به حفظ نظام جمهوری اسلامی و دست آوردهای انقلاب؛

تقویت گرایش شهروندان به نفی سلطه گری و سلطه پذیری؛

تقویت و نهادینه سازی فرهنگ ایثار و شهادت طلبی و احترام به شهدای انقلاب اسلامی در میان شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تقویت و نهادینه سازی اعتقاد و علاقه شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری.

سه. روحیه عدالت اجتماعی

سه. روحیه عدالت اجتماعی

توجه به ترویج و نهادینه سازی مقوله عدالت، جوان مردی و شجاعت به عنوان خصلت بارز و عنصر مهم هویت دینی و شخصیت پایه ایرانیان. یکی

ص: ۱۶۳

از مؤلفه‌ها و خصوصیات روحی و روانی ایرانیان که برگرفته از آموزه‌های دینی و مذهب تشیع و خصلت مردم کهن ایران محسوب و در قالب جلوه‌های فرهنگی و رفتاری نمود یافته و به عنصر هویتی تبدیل شده، «روحیه عدالت خواهی و جوان مردی» است. این ویژگی از دیرباز در ایران و در میان ایرانیان وجود داشته و عنصر مرکزی باورهای اسلامی و شیعی را نیز تشکیل می‌دهد تا جایی که رهبران و شخصیت‌های دینی و سیاسی و نخبگان دینی از جمله امام خمینی رحمه الله، عدالت خواهی را سرلوحه برنامه و عمل تشکیل حکومت جمهوری اسلامی ایران قرار دادند. امام در این باره می‌فرماید: «حکومتی مبتنی بر عدل و انصاف نسبت به اقشار وطن خواهیم ساخت.» (صحیفه نور، ج ۵: ۱۳۳) ایشان اساس تشکیل جمهوری اسلامی را عدالت اجتماعی دانسته، اظهار می‌دارد: «مبنای جمهوری اسلامی بر عدالت اجتماعی است و حسن روابط با همه کشورها، با احترام متقابل.» (صحیفه نور، ج ۹: ۷۱) رهبر انقلاب نیز به پیروی از امام خمینی رحمه الله، اصلی و فوری‌ترین هدف انقلاب اسلامی و تشکیل نظام اسلامی را استقرار عدالت اجتماعی و قسط اسلامی می‌شمارند و قیام پیامبران خدا و نزول کتاب و میزان الهی را برای این می‌دانند که مردم از فشار ظلم و تبعیض و تحمیل نجات یابند و در سایه قسط و عدل زندگی کنند.» (۱۰/۳/۶۹)

چهار. تاریخ اسلام و ایران

چهار. تاریخ اسلام و ایران

اگر وظیفه رسانه جمعی تبیین خودآگاهی تاریخی و یادآوری این اصل به مخاطبان خود باشد که بدانند که چه بوده اند و که و چه باید باشند، لازم است متناسب با این هدف در تولیدات رسانه ملی مفاخر فرهنگی، شخصیت‌های ادبی، دانشمندان، نخبگاه علمی و سیاسی، چهره‌های

ص: ۱۶۴

تاریخ ساز دینی و ملی، گذشته تاریخی، معماری ایرانی، و موسیقی اصیل بازتاب بیشتری داشته باشد؛

تاریخ دوران معاصر به ویژه از اسلام به بعد جایگاه برجسته تری را در هویت ملت ایران یافته است، اما از آنجا که بخشی از حافظه تاریخی و آداب و رسوم و فرهنگ ما از دوره باستان برخاسته است، جا دارد که برای خودآگاهی ملی به آن دوره نیز پرداخته شود؛

تقویت و ترویج دانش، شناخت و خودآگاهی تاریخی شهروندان ایرانی و تعمیق آگاهی آنان از وقایع و شخصیت های تاریخی اسلامی و ایرانی؛

تقویت شناخت و احساس تعلق خاطر تاریخی شهروندان ایرانی و ارتقای احساس عاطفه آنان نسبت به حوادث و شخصیت های تاریخی.

پنج. زبان و ادبیات فارسی

پنج. زبان و ادبیات فارسی

آموزش و ترویج زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبان اصیل ایرانی و عامل پیوند میان همه اقوام و آحاد ملت ایران؛

تقویت آشنایی و شناخت شهروندان نسبت به حکما و دانشمندان ایران و چهره های ادبی، فرهنگی و فرهیختگان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت و رعایت زبان فارسی به عنوان زبان معیار در گفتار.

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

شش. ترویج و نهادینه سازی علاقه و گرایش شهروندان به وطن، سرزمین، ارزش ها و نمادهای ملی

برجسته سازی آن دسته از عناصر و خصوصیات است که به حوزه قلمرو سرزمینی، جغرافیایی و میهنی قرار می گیرد. تمام سرزمین ایران از قبیل

ص: ۱۶۵

کوه ها، دشت ها، کویر، دریاها، صحراها و جنگل های ایران مانند خلیج فارس، البرز، زاگرس، کویر لوط، دماوند، دریای مازنداران و... این ظرفیت را دارد که کانون توجه مخاطبان و برنامه سازان قرار گیرد. امام خمینی رحمه الله، در خصوص اهمیت سرزمین، آحاد ملت را نسبت به سرزمین و خاک کشور دارای مسئولیت ملی و دفاع از سرزمین را یک وظیفه ملی می دانند. ایشان می فرمایند: «شما امروز یک وظیفه ملی دارید نسبت به کشورتان، یک وظیفه اسلامی دارید نسبت به حفظ اسلام... امروز همه دنیا متوجه ایران اند که این ملت چه می خواهند بکنند.» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۵۹) «حب وطن و حب اهل وطن و حفظ و حدود کشور، مسئله ای است که در آن حرفی نیست.» (صحیفه نور: ج ۱۳، ۱۸) «حتی یک وجب از زمین خودمان را به دیگران نخواهیم داد؛ نه ظلم می کنیم به آنها و نه تحت ظلم واقع می شویم.» (صحیفه نور: ج ۱۴: ۸۳)

مقام معظم رهبری نیز تعلق به سرزمین ایران را مورد تأکید قرار داده اند. ایشان می فرمایند: «این مملکت، مملکت شماس است. مملکت عظیم، بابرکت و ثروتمندی است. خیلی ثروت در این خاک نهفته است که همه اش متعلق به شما و نسل های آینده این کشور است. ثروت معنوی زیادی در این کشور وجود دارد و همه اش متعلق به شماست.» (۱۳/۲/۷۴)

ترویج علاقه و افتخار به وطن و مرزوبوم ایران در میان شهروندان؛

تقویت علاقه و تمایل شهروندان ایرانی به دفاع از میهن در برابر تجاوز بیگانگان؛

تقویت علاقه و ادای احترام به پرچم و سرود جمهوری اسلامی ایران و قبور شهدا و سایر نمادهای ملی و دینی در جامعه؛

آشناسازی شهروندان با قهرمانان ملی و ایرانی و تقویت احساس تعلق خاطر شهروندان به آنها؛

ص: ۱۶۶

تبلیغ، ترویج و آشنا سازی شهروندان با فرهنگ و روش زندگی ایرانی و تقویت احساس تعلق آنان نسبت به این سبک و روش زندگی؛

آگاه سازی و تبیین نقش تاریخی و رسالت جهانی ایران در گذشته، حال و آینده در میان شهروندان ایرانی؛

آموزش و نهادینه سازی احترام به نمادها، الگوها و قهرمانان ایرانی اسلامی به ویژه در میان جوانان و نوجوانان؛

تبلیغ، ترویج و آموزش نحوه بزرگ داشت میراث فرهنگی؛

آموزش و توجیه جامعه و شهروندان به ضرورت استفاده صحیح از آثار تاریخی، باستانی و اسلامی و همکاری و مشارکت با مسئولان در حفظ، مرمت و نگهداری و جلوگیری از تخریب و نابودی آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف از ظرفیت های فرهنگی، اماکن مذهبی، باستانی و تاریخی و سایر ظرفیت فرهنگی و گردشگری ایران با هدف معرفی این ظرفیت ها و جذب گردشگر؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف ترویج ایران گردی و ارتقای شناخت و آگاهی شهروندان ایرانی و اقوام نسبت به سرزمین و وطن خود؛

برنامه سازی در جهت مقابله با یأس و سرخوردگی از یک سو و تقویت امید به آینده از دیگر سو در میان آحاد ملت به ویژه نسل جوان و نوجوان کشور؛

تقویت احساس تعلق و علاقه شهروندان به مردم ایران؛

تقویت و ترویج تلقی مثبت شهروندان از صفات مردم ایران؛

تقویت و ترویج تلقی مثبت و افتخار شهروندان از ملیت و ایرانی بودن خود؛

ص: ۱۶۷

تقویت و ارتقای احساس هم دلی، انسجام و همبستگی در میان شهروندان ایرانی و اقوام و گروه های مختلف؛

تقویت و ترویج تلقی و نگرش مثبت شهروندان نسبت به شرایط زندگی در ایران؛

تقویت نگرش و تلقی مثبت شهروندان از اثرگذاری ایران در منطقه و جهان؛

تقویت و ترویج تلقی و نگرش مثبت شهروندان نسبت به استقلال فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور؛

تقویت احساس غرور و افتخار از ایرانی بودن در میان شهروندان؛

تقویت احساس تعلق، تکلیف و تعهد شهروندان نسبت میهن و منافع ملی؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به تاریخ انقلاب؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان به قانون اساسی؛

تقویت شناخت، آگاهی و آشنایی شهروندان، به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به تاریخ انقلاب اسلامی؛

تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت اصلاح معماری در شهر سازی و پرهیز از ترویج سبک معماری غیر بومی و غیر ایرانی و اسلامی در کشور به ویژه در شهر سازی های جدید.

ب) اخلاق اجتماعی

ب) اخلاق اجتماعی

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف ترویج و نهادینه سازی فرهنگ «امر به معروف و نهی از منکر» در جامعه؛

ص: ۱۶۸

تبیین، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ اهمیت و جایگاه خانواده در جامعه به ویژه در بین نسل نوجوان و جوان؛

تبیین، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ احترام به جایگاه زن در خانواده؛

تبیین، ترویج و تقویت پیوند و ارتباطات خانوادگی و نهادینه سازی فرهنگ توجه به صله ارحام؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ نیکی، احسان و احترام به والدین و بزرگان خانواده؛

تبیین و تقویت پیوند و نهادینه سازی فرهنگ علاقه جوانان و نوجوانان به خانواده؛

تأکید بر لزوم پیروی جوانان و نوجوانان از ارزش های اخلاقی خانواده و والدین و تبیین آن؛

تبیین و توجه دادن والدین به انتخاب نام نیکو برای فرزندان به عنوان مسئولیت و وظیفه دینی والدین؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ روابط اجتماعی سالم میان اعضای خانواده، والدین و خویشاوندان و پرهیز از هرج و مرج در روابط

زن و مرد در بین خویشاوندان و در جامعه به ویژه در بین جوانان و نوجوانان؛

تبیین، نهادینه سازی، ترویج و تبلیغ حسن معاشرت بین افراد و اعضای خانواده؛

تبیین و نهادینه سازی فرهنگ نوع دوستی و دعوت به خیر عام و جمعی؛

تبیین، نهادینه سازی و آموزش فرهنگ احترام به جامعه بزرگ سالان به ویژه در میان نسل جوان؛

ص: ۱۶۹

نهادینه سازی و آموزش فرهنگ رعایت الگوهای دینی، اسلامی و ملی در پوشش، ظاهر، رفتار و گفتار؛

آموزش و ترویج فرهنگ مسئولیت پذیری و احساس مسئولیت اجتماعی در جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی فرهنگ رعایت و احترام به حقوق دیگران در مناسبات، روابط و رفتار اجتماعی؛

آموزش و تبلیغ فرهنگ عفاف و پاک دامنی و اجتناب از آنچه به اخلاق فردی و جمعی آسیب می زند؛

ترویج و نهادینه سازی منش، خصایل و فضایل اخلاقی فردی و جمعی مبتنی بر فرهنگی اصیل دینی و ملی مانند: هم دلی، شجاعت، فداکاری، صبر، بردباری، تحمل پذیری، توجه به خودسازی، رواج ندادن ظاهرگرایی و مقدس مآبی، پرهیز از ریاکاری و نفاق، تملق و چاپلوسی، پرهیز از زهد ناصواب و ترک دنیا به ویژه در نسل جوان و نوجوان؛

آموزش و تبلیغ فرهنگ ایمانی با رویکرد مرجح دانستن ارزش های الهی و انسانی بر مادی گرایی افراطی و ارزش های مادی و توجه بر منافع عمومی و رضایت الهی در فعالیت های اقتصادی؛

ترویج فرهنگ اجتناب از رفاه طلبی و مصرف زدگی در جامعه و در بین خانواده ها؛

ترویج، احیا و نهادینه سازی منش، خصایل و فضایل دینی و اعتقادی شامل فرهنگ انفاق، وقف، حمایت از محرومان و مستمندان، پرداخت خمس و زکات، مالیات، رعایت حرام و حلال، روحیه سخاوت و گشاده دستی، و عزت نفس در جامعه به ویژه در نسل جوان و نوجوان و تبیین تأثیر آن بر تحقق توسعه و عدالت اجتماعی؛

ص: ۱۷۰

تقییح منش، خصائل، روحیات و رفتار های ناپسند از قبیل رشوه، ربا، اختلاس، جعل، کلاهبرداری، احتکار و گران فروشی و خوردن مال حرام، تکدی گری، اجیر کردن دیگران، انواع قاچاق و... در بین اعضای جامعه.

افزایش بصیرت، بینش و آگاهی عمومی در جامعه به ویژه در بین نسل جوان، ارتقای سطح فهم و درک درست و عمیق آحاد ملت از امور و مسائل و هدایت جامعه به پرهیز از جمود و تحجر فکری و متقابلاً نفی روشنفکر مآبی در جامعه؛

ترویج و تقویت روحیه و منش آزاداندیشی در جامعه به ویژه در بین نسل جوان؛

آموزش و آگاه سازی جامعه و تعمیق فرهنگ حقیقت گرایی و حقیقت پذیری و معیار بودن حق، نه اشخاص؛

تقییح استفاده از پوشش نامناسب و نامتعارف و نامتناسب با فرهنگ دینی و ملی، تقلید از الگوهای غربی، گرایش به فحشا و بزهکاری، جرم روابط نامشروع، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی و... .

تشویق، ترغیب و دعوت تولید کنندگان، مؤلفان، مصنفان، نویسندگان و اصحاب قلم، هنرمندان، کارگردانان، هنرپیشه گان و متصدیان صنعت چاپ به تولید محتوا، کالاها و خدمات فرهنگی و کتاب متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های مکتوب اعم از کتب غیر درسی، نشریات و مطبوعات و نویسندگان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های غیر مکتوب دیداری و

شنیداری (رادیو، تلویزیون، اینترنت، مراکز فرهنگی و...) و فعالان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت هنرمندان و تولیدکنندگان عرصه های مختلف هنر، فیلم، نمایش، تئاتر، سینما، موسیقی، عکس، هنرهای تجسمی، شعر و ادبیات فارسی به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری.

ج) تقویت و ترویج «تعاملات و روابط فرهنگی» در سطح داخلی و بین المللی

ج) تقویت و ترویج «تعاملات و روابط فرهنگی» در سطح داخلی و بین المللی

تبیین ضرورت تقویت تعاملات و ارتباطات بین فرهنگی و علمی در سطح جهان به ویژه با اولویت کشورهای همسایه و مسلمان و مستقل با هدف تبادل تجارت فرهنگی و علمی در سطح جهان و منطقه؛

تبیین فرهنگ ایران گردی و تعاملات و ارتباطات درون فرهنگی در قالب شیوه ها و روش های مختلف از جمله سفرهای علمی، زیارتی و تفریحی در داخل کشور با هدف تقویت همگرایی و روابط میان فرهنگ ها؛

تبیین ضرورت تقویت تعاملات و ارتباطات با سازمان های بین المللی در عرصه های فرهنگی و علمی و مراکز علمی و فرهنگی خارج از کشور؛

تبیین ضرورت تأسیس واحد ها و شعبات مراکز علمی و فرهنگی خارجی در کشور به صورت هدف مند و مدیریت شده با اولویت کشورهای مسلمان و همسایه و مستقل؛

تبیین ضرورت برقراری و تقویت ارتباط و تعامل مدیریت شده و

ص: ۱۷۲

هدف مند با شخصیت های علمی، فرهنگی و هنری بین المللی و بهره گیری از تجارب، دانش و توان مندی های آنان در تولید علم، فرهنگ و هنر؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت ترویج و تقویت صنعت گردشگری در کشور با هدف معرفی ایران به جهان و جذب سرمایه؛

تبیین ضرورت حضور قدرت مند و مقتدر فرهنگی ایران در سایر کشورها به صورت هدف مند و مدیریت شده؛

تبیین ضرورت برقراری و توسعه ارتباطات رسانه ای با سایر کشورهای جهان با اولویت کشورهای مسلمان و مستقل؛

تبیین ضرورت تولید گسترده کمی و کیفی کالاها و خدمات فرهنگی، علمی و رسانه ای، محصولات مکتوب فرهنگی، هنری، دیجیتالی و... به صورت مدیریت شده و هدف مند و عرضه آن به جهان؛

تولید و عرضه گسترده محصولات فرهنگی، علمی، هنری و... در فضای مجازی و سایر شبکه های ماهواره ای.

د) استقلال و خودباوری ملی

د) استقلال و خودباوری ملی

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین، تقویت انگیزه و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت تلاش جهادی برای نهادهای ساز و تحقق فرهنگ بهره وری در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت محقق سازی و عمل به فرهنگ و الگوی زندگی مبتنی بر «صرفه جویی در مصرف، ساده زیستی، قناعت» و...؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت «اصلاح الگوی مصرف» در جامعه؛

ص: ۱۷۳

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت اصلاح «سبک زندگی» در جامعه و پرهیز از ترویج سبک زندگی غیر بومی و غیر ایرانی و اسلامی در کشور به ویژه در میان قشر جوان و نوجوان؛

تبیین و توجه دادن شهروندان به ضرورت گرایش به مصرف کالاهای داخلی و بومی؛

تبیین و توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت حفظ، مرمت و نگهداری از آثار تاریخی، باستانی و اسلامی و جلوگیری از تخریب و نابودی آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین «دفاع مقدس» و زنده نگه داشتن ایثارگری ها، یاد و خاطره و رشادت های شهدا، جانبازان و آزادگان به عنوان نمودها و تجسم واقعی اسلام خواهی و وطن دوستی در میان نسل های گذشته و تداوم این فرهنگ برای نسل موجود و نسل های آینده؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و احیای روحیه جهادی در میان مسئولان و مدیران در امر سازندگی کشور، «امیدواری به آینده» کشور و توسعه همه جانبه ملی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و احیای روحیه جهادی در میان مسئولان و مدیران در جهت اتکا و اعتماد به توان نیروهای خودی و بومی و زمینه سازی برای تقویت، ارتقا و بهره گیری از آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به حمایت از کارآفرینان و صنعت گران مولد؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به تحقق الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی در کشور؛

ص: ۱۷۴

آموزش و تبیین لزوم عزم و اراده ملی برای اهتمام به تحقق فرهنگ دینی در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت مقاومت و ایستادگی در مقابل سلطه گران و زیاده خواهان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن مدیران، مسئولان و مردم به ضرورت مقابله با تهاجم فرهنگی و ایستادگی در برابر ناتوی فرهنگی؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به تلاش و کار جهادی در جهت خودبسندگی در صنعت و کشاورزی و سایر فعالیت های اقتصادی و تولیدی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن آحاد ملت و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پای بندی به ارزش ها و سنت های دینی و ملی؛

ترویج و نهادینه سازی فرهنگ کار و تلاش، فعالیت و کوشش، تولید، خلاقیت، فعال گرایی، تعهد وجدان کاری، کیفیت گرایی، مسئولیت پذیری و رعایت اخلاق حرفه ای در حوزه فعالیت ها، مسئولیت ها و کسب و کار و توجه دادن شهروندان، مولدان و به ویژه جوانان به تلاش و کار جهادی و مشارکت گسترده در جهت استقلال، عمران و آبادانی کشور و متقابلاً تقبیح روحیات ناپسند مانند تنبلی، تن پروری، عافیت طلبی و انفعال گرایی؛

ترویج و نهادینه سازی فرهنگ احترام به طبیعت، حفظ محیط زیست، پرهیز از تجاوز و تخریب منابع خدادادی و آموزش شیوه های بهره گیری صحیح از آنها با هدف استفاده بهینه از منابع، ظرفیت ها، فرصت ها و امکانات و همه داشته ها؛

ص: ۱۷۵

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین، ترویج و نهادینه سازی و احیای فرهنگ تولید روزی و کسب و کار حلال به عنوان یک ارزش اجتماعی در جامعه؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین، نهادینه سازی و احیای فرهنگ و روحیه مشارکت، همکاری و تعاون در همه عرصه ها به ویژه تحقق توسعه ملی؛

. تهیه و تولید برنامه های مختلف در جهت تبیین، نهادینه سازی و احیای فرهنگ و روحیه خودباوری، اعتقاد به توان خودی در توسعه علمی، صنعتی و اقتصادی کشور (ما می توانیم) و تقویت اعتماد به نفس در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تقویت و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ میل به کمال گرای و تعالی در آحاد جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد، پای بندی و احترام به آداب و سنت های اسلامی ایرانی؛

آموزش و نهادینه سازی نگرش و اعتقاد و التزام شهروندان به لزوم نفی و نپذیرفتن الگوهای بیگانگان در مناسبات اجتماعی و الگوی مصرف و لزوم توجه به الگوی اسلامی و ایرانی و بومی؛

ترویج، آموزش و تقویت انگیزه میل به پیشرفت، ترقی و توسعه همه جانبه در میان شهروندان، به ویژه در بین نسل جوان جامعه؛

ترویج، آموزش و تقویت انگیزه میل به استفاده از محصولات تولیدی بومی و داخلی و ترجیح تولیدات و مصنوعات داخلی بر تولیدات و مصنوعات خارجی و غیر بومی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و نهادینه سازی فرهنگ بهره وری در جامعه؛

ص: ۱۷۶

تیین و نهادینه سازی فرهنگ و الگوی ساده زیستی، قناعت و... در جامعه و ترغیب شهروندان به ضرورت محقق سازی و عمل به آن در زندگی خود؛

ترویج و تقویت روحیه و منش استقامت و خودنباختگی و مرعوب نشدن در مقابل دشمن و فرهنگ و تمدن بیگانه.

ه) تقویت و نهادینه سازی فرآیند جامعه پذیری و فرهنگ پذیری

ه) تقویت و نهادینه سازی فرآیند جامعه پذیری و فرهنگ پذیری

ترویج و تعمیق فرهنگ عبرت آموزی و پند و اندرزگیری در زندگی و مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش، ترویج و تعمیق فرهنگ تفکر، تأمل گرایی، تعقل، عقلانیت، تدبر و اندیشه و خرد جمعی و پرهیز از رفتارهای احساسی؛ هیجانی، غیر عقلانی و غیر منطقی قبل از تصمیم و اقدام در جامعه خاصه در بین نسل نوجوان و جوان؛

آموزش، ترویج و تعمیق فرهنگ نقد و نقادی در جامعه خاصه در بین نسل نوجوان و جوان اعم از نگاه نقادانه در درجه اول به خود (نقدپذیری)، افزایش ظرفیت و آمادگی برای پذیرش انتقاد از دیگران، رعایت عدالت و انصاف در نقد دیگران به دور از هیاهو و هوچی گری، نگاه نقادانه به پدیده ها و امور و مسائل حوزه پیرامون؛

تقیح تعصب، جزم گرایی، پیش داوری های غیر منطقی و غیر اخلاقی و قضاوت های نادرست و ناعادلانه و تخریبی در جامعه؛

آموزش علم باوری و ترویج و تعمیق جایگاه دانش خاصه در بین نسل جوان و لزوم بهره گیری و کاربست آن در همه امور به ویژه زندگی فردی و اجتماعی، سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت و عرصه اجرا

ص: ۱۷۷

و عمل و اتخاذ رویکرد علمی و نگرش نظام مند و برنامه ای در حل مسائل (ایجاد پیوند میان علم و عمل؛ اندیشه و اجرا)؛

تلاش رسانه ملی برای حفظ شأن و جایگاه تحقیق و پژوهش در نظام سیاست گذاری و برنامه ریزی رسانه ای، تلاش برای بهره گیری و استفاده از تجارب و دست آوردهای علمی و پژوهشی در تولید محتوا و برنامه، مدیریت و اجرا؛

برنامه ریزی رسانه ملی برای به کارگیری و حمایت از نخبگان، افراد صاحب ابتکار و خلاقیت، فرهیختگان، دانشمندان و اصحاب قلم و فکر و اندیشه در عرصه برنامه سازی و همچنین ترویج فرهنگ نخبه گرایی، جذب نخبگان و مبتکران و جلوگیری از فرار و مهاجرت مغزها و نخبگان به خارج از کشور؛

آموزش، ترویج و تقویت روحیه ابتکار، نوآوری و دانستن (در برابر جهل و ناآگاهی) در جامعه و نسل جوان کشور و تلاش برای تبدیل آن به ارزش اجتماعی و توجه دادن مسئولان، نهاد های فرهنگی و مردم به تلاش برای فراهم سازی زمینه های لازم برای شکوفایی استعدادها و خلاقیت ها؛

نفی فرهنگ افراط و تفریط و متقابلاً ترویج منش و روحیه رعایت اعتدال در مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش، ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و روحیه عدالت جویی، عدالت خواهی، عدالت گرایی و عمل و رفتار عادلانه در جامعه در همه عرصه ها؛

آموزش و نهادینه سازی فرهنگ قانون گرایی، حاکمیت قانون برای همه، توجه به ضوابط، قوانین و مقررات به جای روابط و اجرای عادلانه قوانین و مقررات در جامعه؛

ص: ۱۷۸

توجه دادن جامعه به واقع گرایی، واقع بینی و شرایط موجود؛

آشناسازی شهروندان به ویژه کودکان و نوجوانان و جوانان با ارزش های فرهنگی خانواده و اجتماع؛

آشنایی و نهادینه سازی هنجارهای مشترک اجتماعی در میان شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان؛

آشنا ساختن شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان با نقش، جایگاه، حقوق و مسئولیت های خانوادگی و اجتماعی؛

آشنا ساختن شهروندان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان با قوانین و مقررات جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حاکمیت قانون و ضوابط بر روابط؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به عمل به قانون و تعهدات قانونی در حوزه روابط فردی و اجتماعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت حقوق و مالکیت مادی و معنوی، فردی و جمعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پاس داشت و رعایت حقوق شهروندی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ترویج ورزش و اخلاق گرایی در ورزش؛

آموزش و نهادینه سازی وجدان کاری در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

ص: ۱۷۹

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان؛ به ویژه جوانان و نوجوانان به پای بندی به سنن دینی، اعتقادی و سنت های اجتماعی و خانوادگی سالم و صحیح؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به نداشتن تجسس و سوء ظن در مناسبات فردی و اجتماعی؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و التزام شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به رعایت ارزش ها و هنجارهای اجتماعی به هنگام حضور در جامعه (حفظ حجاب، پوشش، آرایش و ظاهر و..)

آموزش و نهادینه سازی مسئولیت پذیری در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد، التزام و تعهد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به هنجارهای و ارزش های دینی و ملی مشترک.

(و) آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی

(و) آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای سطح آگاهی و معلومات عمومی و اجتماعی شهروندان؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای آگاهی شهروندان و به ویژه جوانان از حقوق و مسئولیت اجتماعی خود؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و قدرت شهروندان و به ویژه جوانان و نوجوانان در حل مسئله و تصمیم گیری؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و تبیین ضرورت مشورت پذیری در میان شهروندان و نتایج و آثار مثبت آن؛

ص: ۱۸۰

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش، آگاهی و تبیین ضرورت ترجیح راه حل های فرهنگی، نرم و ایجابی در برخورد با پدیده ها و مسائل؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای ارتقای دانش و آگاهی آحاد ملت و تبیین ضرورت هم نوایی، هم دلی و ارتباط میان فردی در جامعه، ارتباط با اقوام و اعضای خانواده با یکدیگر؛

آموزش روش ها و شیوه های انباشت همه توان ها و استعدادها توسط همه دستداران اسلام و ملت در جهت اصلاح و پیشرفت جامعه.

(ز) نهاد اوقات فراغت

(ز) نهاد اوقات فراغت

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین ضرورت و روش ها و نحوه پر کردن اوقات فراغت با روش های صحیح از جمله ترویج استفاده از طبیعت، فضاها و مراکز فرهنگی و تفریحی، گذران اوقات فراغت با خانواده، دوستان و بستگان و...؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین ضرورت رو آوردن جامعه به مطالعه و کتاب خوانی و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ کتاب خوانی؛

تقیح استفاده از پوشش نامناسب و نامتعارف و نامتجانس با فرهنگ دینی و ملی، تقلید از الگوهای غربی، گرایش به فحشا و بزهکاری، و بیان جرم روابط نامشروع، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی و...؛

تشویق، ترغیب و دعوت تولیدکنندگان، مؤلفان، مصنفان، نویسندگان و اصحاب قلم، هنرمندان، کارگردانان، هنرپیشگان و متصدیان صنعت

چاپ به تولید محتوا، کالاها و خدمات فرهنگی و کتاب متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های مکتوب اعم از کتب غیر درسی، نشریات و مطبوعات و نویسندگان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت رسانه های غیر مکتوب دیداری و شنیداری (رادیو، تلویزیون، اینترنت، مراکز فرهنگی و...) و فعالان این عرصه به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

تشویق، ترغیب و دعوت هنرمندان و تولیدکنندگان عرصه های مختلف هنر، فیلم، نمایش، تئاتر، سینما، موسیقی، عکس، هنرهای تجسمی، شعر و ادبیات به تولید کالاها و محتواهای فاخر متناسب با شئون دینی، فرهنگی و ملی ملت ایران و رعایت اخلاق حرفه ای و امانت داری؛

ترویج و تشویق شهروندان در بهره گیری از میراث فرهنگی، موزه ها، آثار باستانی و گردشگری اماکن طبیعی، زیارتی، باستانی، علمی، و فضاهای فرهنگی کشور مانند، سینماها تالارهای نمایش و تئاتر، تالارها، نمایشگاه های فرهنگی و هنری، کتابخانه ها و شرکت در ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و حرفه ای، استفاده از طبیعت، پارک ها و باغ ها، و اماکن ورزشی و...؛

ح) تبیین جایگاه نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج

ح) تبیین جایگاه نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج

برنامه سازی در جهت تقویت و برجسته سازی نقش و کارکرد تربیتی و آموزشی خانواده ایرانی و آموزش مهارت های اجتماعی و زندگی؛

ص: ۱۸۲

تولید برنامه های آموزشی برای تشویق و ترغیب خانواده ها به اهتمام به فراگیری علوم و فنون؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش نهاد خانواده در فرآیند جامعه پذیری و انتقال و نهادینه سازی ارزش ها، باورها و آداب و رسوم دینی و ملی و شکل گیری شخصیت اجتماعی و منش ملی جوانان و نوجوانان؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش نهاد خانواده در پرورش اخلاقی، روحی، بهداشت روانی و آرامش اعضای خانواده؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش مادری به عنوان کانون مهرورزی، محبت، عطوفت، گرمی و صفا بخشی به خانواده؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش پدری به عنوان تکیه گاه اعضا و آرامش بخشی و اطمینان خاطر آوری برای اعضای خانواده؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و نقش مرد و زن و همسری در تداوم پیوند نهاد خانواده و تربیت فرزندان؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین تعلق خاطر و احساس وظیفه و تکلیف اعضای خانواده نسبت به یکدیگر و نقش حمایتی و عاطفی اعضا نسبت به هم؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین جایگاه و منزلت والدین در خانواده و لزوم اطاعت پذیری فرزندان از آنان؛

تولید برنامه های مختلف آموزشی برای تبیین نقش و مسئولیت

ص: ۱۸۳

متقابل اعضا در خانواده و لزوم رعایت احترام و ادب متقابل در خانواده؛

تبیین و تشریح جایگاه و اهمیت مشورت و رایزنی در خانواده و وظیفه فرزندان در جهت لزوم مشورت پذیری و جلب رضایت والدین هنگام تصمیم‌گیری‌های مهم و سرنوشت‌ساز به ویژه در زمان ازدواج و تشکیل خانواده و نقش مشورتی اعضای خانواده برای یکدیگر؛

تبیین و تشریح جایگاه، اهمیت و شیوه‌های همسریابی و همسرگزینی در خانواده مبتنی بر الگوهای دینی و ایرانی؛

تولید برنامه‌های مختلف آموزشی برای تبیین نقش و مسئولیت دینی و اجتماعی، پشتیبانی، حمایت و دستگیری فرزندان از والدین هنگام نیاز؛

تولید برنامه‌های مختلف آموزشی برای تبیین نقش، اهمیت و لزوم احساس مسئولیت والدین نسبت به فرزندان به هنگام ازدواج و تشکیل خانواده؛

تبیین و تشریح جایگاه نقش مدیریتی، هدایتی و سرپرستی مرد در خانواده بر اساس آموزه‌های دینی و ملی؛

تولید برنامه‌های مختلف آموزشی برای تبیین و آشنا سازی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان نسبت به نقش انسجام بخشی و وحدت آفرینی والدین در خانواده؛

ط) سرمایه فرهنگی و اجتماعی

ط) سرمایه فرهنگی و اجتماعی

تقویت و نهادینه سازی اعتقاد و علاقه شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حضور در همه عرصه‌ها و مشارکت در انتخابات، راهپیمایی‌ها، احزاب و نهاد های سیاسی و اجتماعی و انجمن‌ها و

ص: ۱۸۴

تشکل های داوطلبانه شبکه های روابط اجتماعی و سایر فراشدهای سیاسی و اجتماعی؛

نهادینه سازی رفتار سیاسی و کار جمعی در جامعه؛

ارتقا و نهادینه سازی فرهنگ سیاسی به جای فرهنگ قبیله ای و عشیره ای در کنش های سیاسی؛

ارتقای سطح بینش و آگاهی های سیاسی شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

. تقویت و نهادینه سازی اعتماد اجتماعی تعمیم یافته شامل اعتماد بین فردی، اعتماد میان قشرهای اجتماعی، اعتماد به مسئولان، اعتماد نهادی و...؛

تقویت و ارتقای رضایت عمومی میان شهروندان شامل رضایت فردی و خانوادگی، رضایت شغلی، رضایت اجتماعی و سیاسی.

ی) آموزش و نهادینه سازی قانون گرایی و نظم اجتماعی

ی) آموزش و نهادینه سازی قانون گرایی و نظم اجتماعی

قانون مداری، قانون گرایی، تعهد، پای بندی به ارزش ها و هنجارهای مشترک، امنیت اجتماعی و مسئولیت پذیری.

ک) وحدت، انسجام ملی و تقویت همگرایی

ک) وحدت، انسجام ملی و تقویت همگرایی

ترویج لزوم تقریب و همگرایی بین مذاهب و ادیان مختلف در جامعه در تولیدات فرهنگی و برنامه سازی ها؛

ترویج نمادهای دینی مشترک در تولیدات فرهنگی و برنامه سازی مانند قرآن، قبله، پیامبر صلی الله علیه و آله ، حج و...؛

ترویج ارزش های مشترک فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در میان

ص: ۱۸۵

شهروندان و گروه‌های مختلف سیاسی، اقوام و مذاهب در برنامه‌سازی‌ها؛

آموزش و نهادینه‌سازی اعتقاد، التزام و تعهد شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به حاکمیت ضوابط و قواعد در تولیدات رسانه‌ای؛

آموزش و تعمیق نفی خودباختگی و مرعوب شدن در برابر بیگانگان و دشمنان در برنامه‌سازی‌ها؛

نهادینه‌سازی فرهنگ، ارزش‌ها و هنجاری‌های اسلامی و ایرانی و ملی در میان شهروندان و تقییح از خودبیگانگی و احساس حقارت در مقابل فرهنگ و تمدن غرب و بیگانه؛

تقویت و نهادینه‌سازی احساس تعلق و دلبستگی شهروندان به نمادهای ملی مشترک مانند سرزمین، سنت‌های دینی و ملی، استقلال کشور، تاریخ کشور، و پرچم؛

تبلیغ و آموزش و نهادینه‌سازی روحیه تعاون، همکاری و دیگریاری در جامعه در قالب برنامه‌های مختلف؛

آموزش، ترویج و نهادینه‌سازی روحیه تحمل‌پذیری و مدارا با هدف ارتقای آستانه تحمل جامعه؛

آموزش و ترویج حقوق، تکالیف و مسئولیت‌های مدنی و احترام به حقوق شهروندی؛

آموزش و ترویج لزوم احترام و به رسمیت شناختن تمایزهای فرهنگی، زبانی، قومی و مذهبی در عین حال ضرورت تقویت تعاملات بین فرهنگی و پذیرش همانند‌گردی فرهنگی و آمیزش بین فرهنگی؛

آموزش و نهادینه‌سازی احساس تعهد، تعلق و وفاداری اقوام و خرده فرهنگ‌ها به هویت ملی و دینی؛

ص: ۱۸۶

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقبیح و نفی قوم گرایی، قوم مداری و تعلقات افراطی محلی گرایی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف آموزش شیوه حل منازعات و اختلافات اجتماعی و بین قومی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت پیوند و روابط فرهنگی میان قشرها و گروه های مختلف اجتماعی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت پیوند و روابط اجتماعی، دوستی، معاشرت و خویشاوندی در جامعه و خانواده ها؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تقویت احساس افتخار و عزت مندی و اقتدار ملی در میان شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه در میان شهروندان و به ویژه جوانان و نوجوانان برای حفظ تمامیت ارضی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه و توجه دادن آحاد ملت به ضرورت تلاش همگانی برای بقا و تداوم نظام جمهوری اسلامی ایران؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین ضرورت حفظ استقلال سیاسی کشور در جامعه و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان و آسیب هایی که از ناحیه دخالت بیگانگان متوجه ملت ایران و عقب ماندگی کشور شده است؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف ارتقای سطح بینش و آگاهی سیاسی آحاد جامعه و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف توجه دادن آحاد ملت و شهروندان به ویژه جوانان و نوجوانان به پرهیز از غرب زدگی و خودباختگی در برابر بیگانگان؛

ل) تبیین مدیریت جهادی و ترویج اخلاق در میان مدیران و کارگزاران نظام

ل) تبیین مدیریت جهادی و ترویج اخلاق در میان مدیران و کارگزاران نظام

ترویج و نهادینه سازی روحیه خودنباختگی، ایستادگی و مقاومت در میان مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام در سطوح مختلف؛

ترویج و نهادینه سازی روحیه پرهیز از دنیاطلبی، رفاه طلبی، عافیت طلبی، رفاه زدگی و فاصله گیری از مردم در میان سطوح مختلف مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام؛

تبیین و نهادینه سازی راهبرد جدا نبودن دین و اخلاق از سیاست؛

تبیین و نهادینه سازی راهبرد روحیه حمایت از مستضعفان و محرومان در مدیران و مسئولان و کارگزاران نظام؛

ترویج و تقویت احساس مسئولیت، تعهد و تکلیف به ارزش های دینی و اعتقادی و انقلابی در مدیران، مسئولان و کارگزاران نظام؛

ترویج و تقویت روحیه عدم پرده دری، حرمت شکنی، و جوسازی و نیز لزوم رعایت اخلاق در فعالیت های سیاسی و مدیریت اجرایی؛

تبیین و نهادینه سازی روحیه قانون گرایی، قانون مداری و حفظ حرمت قانون در میان حاکمان و مسئولان؛

آموزش و نهادینه سازی اعتقاد و پای بندی و تعهد حاکمان و مسئولان به رعایت حقوق مردم در اداره جامعه؛

آموزش و نهادینه سازی وجدان کاری در میان حاکمان، مدیران و مسئولان؛

آموزش و نهادینه سازی روحیه مسئولیت پذیری در میان مسئولان و مدیران اجرایی؛

ترویج و تقویت روحیه توجه به امنیت جان، مال، ناموس و حریم خصوصی افراد جامعه؛

ترویج و تقویت روحیه تأمین آزادی های مشروع و قانونی شهروندان و آحاد ملت؛

آموزش شیوه های پیشگیری از بروز اختلاف و تنش و یا کاهش اختلافات میان مسئولان نظام؛

آموزش شیوه های وحدت عمل در «مقابله با دشمن، تهدیدات و آسیب های فرهنگی» در تولیدات رسانه ای؛

آموزش شیوه های اتحاد و همبستگی در مقابله با شیخون و ناتوی فرهنگی دشمن؛

ترویج و تشویق مدیران و افکار عمومی نسبت به اهتمام و تلاش جهادی در جهت اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز تعلیم و تربیت و آموزشی و پرورشی؛

ترویج و تشویق مدیران نسبت به اهتمام و تلاش جهادی در جهت نكوداشت، احترام و توجه مضاعف به اندیشه، دانش و دانشوران و نیز شناسایی و پرورش استعداد های درخشان؛

تشویق مدیران در جهت اهتمام و تلاش جهادی در زمینه تحقق اندیشه وحدت حوزه و دانشگاه؛

تشویق مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف و جهادی در جهت توجه به «تولید علم و جنبش نرم افزاری» در کشور؛

تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف و

جهادی برای توجه به توسعه و حمایت از تحقیقات کاربردی و عدم تبعیت محض از علوم ترجمه ای؛

تولید برنامه برای تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران به ترویج و تشکیل «کرسی های نظریه پردازی و آزاداندیشی» در مراکز آموزشی و دانشگاهی؛

تولید برنامه برای تشویق و ترغیب مسئولان و مدیران در جهت گسترش روحیه «تحقیق، پژوهش و ابتکار و خلاقیت» در جامعه به ویژه در میان قشر جوان کشور؛

ترغیب مسئولان و مدیران به شناسایی و حمایت از «نخبگان علمی، فرهیختگان و اصحاب علم، قلم و اندیشه» در کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای حفظ و ارتقای بهره برداری صحیح از منابع حیاتی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای دفاع از منافع ملی در عرصه ملی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت «عزم ملی» در میان مدیران و مسئولان نظام؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف آموزش، تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای تحکیم «وحدت قوا» از یک سو و وحدت میان دولت و مجموعه قوه مجریه و ملت از دیگر سو؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و تعیین جهت گیری

ص: ۱۹۰

مدیران و مسئولان نظام به ضرورت حضور و مشارکت آحاد مردم به ویژه جوانان و نوجوانان در عرصه های فرهنگی و اقتصادی؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای تحقق سند چشم انداز به ویژه در حوزه فرهنگی؛

تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت تلاش جهادی برای «فراهم سازی بستر و شرایط لازم برای حضور و مشارکت آحاد مردم به ویژه جوانان و نوجوانان در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و کارآفرینی و تحقق حماسه فرهنگی و اقتصادی»؛

تبیین محوریت و «حفظ منافع نظام و منافع ملی» در فعالیت های فرهنگ و اجرایی؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی با هدف تبیین و تقویت انگیزه و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت تلاش جهادی برای بقا و حفظ نظام جمهوری اسلامی ایران به عنوان اوجب واجبات؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت خودباوری مسئولان و مدیران و پرهیز دادن آنان از غرب زدگی و خودباختگی در برابر بیگانگان؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تقویت خودباوری مسئولان و مدیران به ایستادگی در مقابل سلطه، تجاوز و زیاده طلبی بیگانگان.

تبیین ضرورت وحدت رویه و هماهنگی در میان دستگاه های سیاسی در اجرای سیاست خارجی؛

توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت به کارگیری و «احیای فرهنگ جهادی و بسیجی» در نظام اجرایی کشور؛

ص: ۱۹۱

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت ترویج و گسترش «نهضت دینی» به ویژه بین جوانان و نوجوانان؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان به ضرورت حفظ ذخایر ملی و سرمایه های فرهنگی و اجتماعی در کشور؛

تهیه و تولید برنامه های آموزشی مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان نظام به ضرورت اهتمام به «تربیت نیروی انسانی با ایمان و پرانگیزه» و نگهداری از آنها؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان فرهنگی کشور به ضرورت بهره گیری از «هنر متعهدانه» به منظور تحقق اهداف فرهنگی کشور؛

تهیه و تولید برنامه های مختلف با هدف تبیین و توجه دادن مدیران و مسئولان فرهنگی کشور به ضرورت جلب مشارکت عمومی در حوزه فرهنگ؛

تبیین اصل شایسته سالاری و ترجیح دادن ملاک های محقق و اکتسابی در واگذاری مسئولیت ها به جای ملاک های محول، انتسابی و روابطی؛

ترویج عام گرایی، منافع ملی و جمع گرایی تعمیم یافته بر منافع فردی، گروهی و جناحی؛

آموزش شیوه های اتحاد، هماهنگی و هم سوئی و وحدت عمل میان مسئولان در عرصه فرهنگ و اجرای سیاست ها و برنامه های فرهنگی؛

تشویق مدیران به اهتمام و تلاش مضاعف در جهت کشف

ص: ۱۹۲

استعدادها و خلاقیت‌ها و تربیت نیروی انسانی و بهره‌گیری از آنها در جهت تحقق توسعه و پیشرفت و جلوگیری از مهاجرت نخبگان؛

نهادینه سازی فرهنگ تکیه بر مردم؛

آموزش فرهنگ پذیرش مسئولیت امور جامعه توسط مدیران متقی (مزکی) و متخصص.

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

۴. جمع بندی و نتیجه گیری

محتوای تولیدات و برنامه‌های رسانه ملی باید با درایت و مدیریت خردمندانه، علمی و همه‌جانبه به گونه‌ای طراحی، تدوین و تهیه گردد که فرمایش‌های امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب و سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز در حوزه فرهنگی و اجتماعی که در پیوند عمیق با فرهنگ و هویت اسلامی و ایرانی قرار دارند، تحقق یابند؛ خواسته‌ها و موضوعاتی مانند: رشد و اعتلای فرهنگ و هنر ایران و اسلام به عنوان عناصر فرهنگ و هویت ملی، ترویج و نهادینه سازی مؤلفه‌هایی مانند عدالت، قناعت، انفاق، کار و تلاش، قانون‌گرایی، عام‌گرایی، صداقت، عفاف، مشارکت، نقدپذیری، تحمل‌پذیری، رفتار علوی، افزایش مهارت‌های مربوط به سبک زندگی ایرانی و اسلامی، اهتمام به محیط زیست، پرهیز از تبلیغ اسراف و تبذیر خصوصاً در سریال‌ها و آگهی‌های تجاری، رعایت معیارهای فرهنگ اسلامی در مناسبات اجتماعی به عنوان عناصر فرهنگ ایرانی و اسلامی در برنامه‌ها و تولیدات رسانه‌ای، تقویت روحیه ایمان و ایثار و عنصر فداکاری به عنوان عامل اصلی اقتدار ملی، تبیین مبانی ارزشی و تقویت خودباوری ملی، تقویت نهاد خانواده، پیشبرد راهبرد

ص: ۱۹۳

گفت و گوی تمدن‌ها و فرهنگ‌ها در سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، گسترش و تعمیق رویکرد خلاقیت و نوآوری، تحقق عدالت اجتماعی، تضمین حقوق مدنی و انسانی شهروندان و آگاه‌سازی آنان به حقوق و تکالیف شهروندی و مسئولیت‌های مدنی، تأمین حقوق قانونی اقوام و اقلیت‌ها مصرح در قانون اساسی در چارچوب همگرایی و تقویت وفاق ملی، تقویت مبانی جامعه مدنی، مشارکت همگانی، اخلاق و روحیه کارگروهی و سازگاری رقابت‌پذیری در کلیه روابط اجتماعی و سیاسی، تحقق توسعه پایدار مبتنی بر دانایی در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، شناخت عناصر سازنده فرهنگ، هنر، دانش و تمدن اسلامی و ایرانی، به‌عنوان عناصر هویت ملی، اعتدال و عمق بخشی به معرفت و بصیرت دینی بر پایه قرآن و مکتب اهل بیت، برنامه‌ریزی و برنامه‌سازی در جهت استقرار ارزش‌های انقلاب اسلامی، دینی و ملی در اندیشه و عمل، کمک به اجرا، نهادینه‌سازی و تقویت فضایل اخلاقی و ایمان و امید به آینده، ساخت و تولید برنامه‌هایی که موجب اصلاح و بهبود رفتارها و کنش‌های فردی و اجتماعی مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی می‌شود، زنده و نمایان نگاه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی رحمه الله، تقویت وجدان‌کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درست‌کاری قناعت، تقویت وحدت و هویت ملی ارتقای سطح شناخت و خودآگاهی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی، تأمین منافع ملی، ترویج روحیه عدالت‌خواهی، اعتدال‌جویی و ظلم‌ستیزی، رشد آگاهی‌ها و فضایل اخلاقی و تلاش برای تبیین و استحکام مبانی

ص: ۱۹۴

مردم سالاری دینی و نهادینه کردن آزادی های مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانون مند کردن و هویت بخشی به سیمای شهر و روستا و بازآفرینی و روزآمدسازی معماری ایرانی اسلامی تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع جهانی و سازمان های فرهنگی بین المللی، تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان، و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی.

در پایان و به عنوان حسن ختام مباحث را با رهنمود ها امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری به پایان می بریم: «برنامه های رسانه ملی باید استقلال فکری و عملی ملت ایران... [را] با ارائه فرهنگ و اندیشه و هنر خودی و اصیل و غنی، ترویج و تحکیم کند و بعد از تعیین اولویت فرهنگی و پیدا کردن مصرف فرهنگی در این زمینه به سراغ محتوایش برود.» (مقام معظم رهبری) امام رحمه الله نیز فرموده اند: «رادیو و تلویزیون یکی از مراکز آموزشی است برای همه، آموزش برای همه طبقات، دستگاهی است که باید همه ملت را آموزش بدهد.» «رادیو و تلویزیون باید وسیله ای باشد برای پرورش یک ملت. با رادیو و تلویزیون از همه چیز بهتر می شود مملکت را پرورش داد.» «این دستگاه [رادیو و تلویزیون]... یک دانشگاه عمومی است یعنی دانشگاهی است که در تمام سطح کشور گسترده است... باید این دستگاه، دستگاهی باشد که بعد از چند سال تمام قشر ملت را روشن کند. تمام را مبارز بار بیاورد. تمام را متفکر بار بیاورد. تمام اینها را مستقل بار بیاورد، آزادمنش بار بیاورد. از غرب زدگی بیرون کند... رادیو و تلویزیون وظیفه دارد که با مردم حکم معلم و شاگرد داشته باشد.» (رزاقی، ۱۳۷۷: ۲۶ و ۲۷)

۵. توصیه‌های روشی برای تهیه و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های رسانه‌ای

۵. توصیه‌های روشی برای تهیه و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های رسانه‌ای

در پایان کتاب سی توصیه روشی و کاربردی که در درجه نخست مدیریت کلان و مدیران میانی و صفی سازمان صدا و سیما و در درجه بعد کارگردانان، تولیدکنندگان، برنامه‌ریزان و سیاست‌ورزان آن سازمان باید مد نظر قرار دهند، به اختصار بیان می‌شود:

۱. با توجه به ترکیبی بودن فرهنگ و هویت ملی (ایرانی، اسلامی، مدنی) تأکید صدا و سیما به عنوان رسانه ملی باید بر همه مؤلفه‌ها فرهنگی و هویتی باشد و تلاش شود در تولیدات، تناسب میان ابعاد فرهنگ و هویت ملی با در نظر گرفتن شان و منزلت هر یک از عناصر و تأثیرات آنها برقرار گردد. به عبارت دیگر، سیاست‌گذاری در رسانه ملی باید به گونه‌ای باشد که در عین رعایت شأن هر عنصر و رکن فرهنگی و هویتی، بین همه مؤلفه‌های فرهنگی ضمن ایجاد پیوند، تعادل و تناسب نسبی برقرار شود. این در حالی است که در صورت رعایت نکردن اصل توازن نسبی، برجسته شدن یک مؤلفه ممکن است پی آمدهای منفی از جمله مقاومت و تقابل یا قرائت‌های متفاوتی از متن پیام رسانه شکل گیرد.

۲. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری هدف‌مندانه، هوش‌مندانه، همه‌جانبه و چندوجهی به نحوی که همه علایق و سلايق را در بر بگیرد و میان تمدن‌ها، فرهنگ‌ها و اقوام گوناگون کشورمان هم‌زیستی برقرار نماید. این کار در سایه تنوع بخشی به تولیدات و محصولاتی که در حوزه‌های فرهنگی، دینی، و اجتماعی در قالب فیلم، سریال، نمایش، میزگرد، گفت‌وگو، مناظره و... پخش می‌شود، امکان‌پذیر است.

۳. همه برنامه‌ها و محتواهای رسانه ملی تأثیر یکسانی بر مخاطبان ندارند و به یک میزان نمی‌توانند علائق و نگرش آنان را به ویژه از منظر فرهنگی متأثر از خود سازند. برنامه‌هایی که در قالب فیلم، سریال، اوقات فراغت، نشست‌ها و میزگردها با رعایت جنبه‌های هنری و زیبایی‌شناختی ارائه می‌شود، دست‌آوردهای بیشتری برای مخاطبان خود در قیاس با سایر برنامه‌ها دارد و لازم است در تهیه برنامه‌ها به این نکته توجه شود.

۴. در بازنمایی حوادث و وقایع تاریخی باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که میراث دینی، فرهنگی و سیاسی به درستی روایت شود و همه شخصیت‌های دینی، علمی، سیاسی، ادبی، فرهنگی و تاریخی که نقش سازنده و ارزنده‌ای در تداوم و حفظ و تثبیت فرهنگ انقلاب و هویت ملی ایفا کرده‌اند، مطرح شوند.

۵. در امر برنامه‌سازی توجه به مضمون و محتوای ساخته‌های تاریخی ضروری است. البته فراز و نشیب‌های وقایع تاریخی و پیروزی‌ها و آلام و شکست‌ها نقش برجسته‌ای در هویت ملی می‌توانند داشته‌باشد، اما توصیه می‌شود علاوه بر گزارش حوادث تلخ و شیرین تاریخی، در برنامه‌سازی‌ها به پیروزی‌ها و حوادث خوشایند و دست‌آوردهای علمی توجه و تمرکز بیشتری صورت گیرد.

۶. الگو‌سازی از مهم‌ترین کارکردهای رسانه‌های جمعی به حساب می‌آید. الگوها به تناسب محتوا، شکل، ظاهر، ابعاد و نحوه ارائه آثار متفاوتی در مخاطبان خواهند گذاشت. تأملی موشکافانه در آرمان و اندیشه امام رحمه الله که عقیده داشت «تلویزیون باید یک دانشگاه باشد» این راهبرد را گوشزد می‌کند که رسانه‌ها نباید اسیر نظریه «رسانه سرگرمی» شوند و کارکرد یک بعدی پیدا کنند.

ص: ۱۹۷

۷. تقویت صدا و سیما در مناطق مرزی و حاشیه‌ای کشور و استان‌هایی که با تنوع فرهنگی مواجه‌اند، در دستور کار قرار گیرد.

۸. باید از تلقی و نگاه غلط، نادرست و غیر کارشناسانه به خرده فرهنگ‌ها اجتناب شود.

۹. در تعریف منابع هویت ملی و استفاده از مخرج مشترک‌های هویت‌های دینی، ملی، قومی و مدنی در تولید برنامه‌ها باید بازنگری شود.

۱۰. تغییر در کانون هویت و وفاداری ایرانیان از ابتدا بر هویت‌های خرد و مادون ملی مانند وفاداری‌های قومی و قبیله‌ای و ایلی، به اسلامیت و فرهنگ اصیل ملی به عنوان محور عام وفاداری ایرانیان از طریق تقویت علائق و منافع مشترک فراقومی و کاشت این علائق و منافع در ذهن شهروندان و کنشگر ایرانی ضروری است.

۱۱. محترم شمردن خرده فرهنگ‌ها و هویت قومی در رسانه ملی و محلی از طریق نشر محصولات فرهنگی آنان در صدا و سیما و آشنا کردن مردم با داشته‌ها و میراث قومی‌شان و بالیدن به این رنگین کمان قومی می‌تواند با اتخاذ سیاست‌های راهبردی تبلور یابد.

۱۲. حساسیت‌زدایی و از بین بردن پیش‌ساخت‌ها و پیش‌داوری‌ها در ذهن عامه مردم نسبت به یکدیگر و ارائه چهره واقعی و مثبت از اقوام توسط رسانه‌های ملی و استانی بایسته است.

۱۳. سیاست‌گذاری و بسیج امکانات و منابع رسانه ملی برای اصلاح نگرش جریان‌های قومی و فرهنگی نسبت به فرهنگ و هویت ملی نیز لازم است.

۱۴. باید از عقل جمعی و ظرفیت صاحب‌نظران و استادان دانشگاهی

و علمای دینی از طریق تشکیل اتاق های فکر در تهیه و تدوین برنامه های تولیدی در رسانه ملی و محلی بهره گیری شود.

۱۵. تشکیل سیستم بازخوراند، ترمیم و اصلاح در ستاد و صف در ساختار رسانه ملی با هدف ارزیابی مستمر و مداوم برنامه ها برای شناخت اشکالات و کاستی های کمی و کیفی، شکلی و محتوایی و اقدام عاجل برای رفع آنها توصیه می شود.

۱۶. ایجاد تحول در سازمان صدا و سیما از طریق ارتقای سطح کیفی و کمی شبکه های محلی و استانی و بین المللی و ترویج پیام های آموزشی، تربیتی و اعتقادی که دارای بار و محتوای برخاسته از الگوی فرهنگ و هویت اسلامی و ایرانی است، به صورت ظریف و حکیمانه، از دیگر موارد بایسته است.

۱۷. در نگاه امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری رسانه ملی را دانشگاه عمومی و مهم ترین وسیله و کارگزار جامعه پذیری و ایفاگر نقش در تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور محسوب می شود. همچنین ابتدای برنامه ها و سیاست های رسانه ای بر قانون اساسی به عنوان سند میثاق ملی، سایر قوانین موضوعه و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای فرهنگ عمومی لازم است. شورای عالی انقلاب فرهنگی جهت گیری و خطوط نظری خود در مورد رسانه ملی را به شرح زیر اعلام نموده است:

اجتناب و پرهیز از تولید و پخش سریال ها، برنامه ها و طرح مباحثی که موجب سست شدن گرایش به دین در جامعه به ویژه نسل جوان و ترویج خرافه گرایی می شود؛

اجتناب از نمایش فضاهایی که به کم رنگ کردن ارزش های ایرانی و

اسلامی و جای‌گزین‌سازی ارزش‌های نامأنوس و غربی منجر خواهد شد. این وضعیت زمانی برجسته و نمایان می‌گردد که غسل و شکاف‌گفتمانی و رویکردی میان‌مدیریت‌کلان و بخشی‌سازمان و بدنه آن ایجاد و تعمیق گردد؛

برنامه‌ریزی‌ها و برنامه‌سازی‌های رسانه ملی باید مبتنی بر نتایج مطالعات و تحقیقات باشد. تشویق تحقیقات برون‌سازمانی برای ارتقای کیفیت تولید و پخش برنامه‌های صدا و سیما ضروری است؛

انجام دادن مطالعات مخاطب‌شناسی در رسانه ملی به صورت علمی و مستمر تولید برنامه‌ها بر اساس ذائقه و سلايق مخاطبان، گرایش‌ها و نیازهای آنان در چارچوب سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی کشور؛

آگاهی مسئولان از پی‌آمدهای انتشار اطلاعات کاذب و آثار متعاقب آن بر روی فرهنگ و هویت ملی افراد؛

توجه به مطالعه، تحقیق و پژوهش با هدف بررسی و ارزیابی میزان اثرگذاری و اثربخشی نتایج برنامه‌ها و اقدام رسانه ملی در سطح محلی (استانی)، ملی و بین‌المللی، شناخت ذائقه قشرهای مختلف و نیازهای مخاطبان و شهروندان ایرانی و تولید محصولات و برنامه‌ها متناسب با این نیازها؛

۱۸. رویکرد و جهت‌گیری تولید برنامه‌های صدا و سیما در برخی مواقع رویکردی مدرن و غیر ایرانی است. به علاوه، گرایش به تجمل و ترویج مصرف‌گرایی که بعضاً در فیلم‌ها، مستندسازی‌ها و سریال‌های اثرگذار داخلی و خارجی و تبلیغات تجاری به چشم می‌خورد، با سبک و الگوی زندگی و فرهنگ اسلامی ایرانی کمتر هم‌خوانی و در برخی موارد مغایرت دارد. همچنین در برنامه‌های سازمان صدا و سیما به قشر

ص: ۲۰۰

متوسط که اکثریت جامعه را تشکیل می‌دهند، توجه کافی نمی‌شود. لازم است در سیاست گذاری‌های رسانه‌ای این نواقص مرتفع گردد.

۱۹. توسعه کمی و کیفی شبکه اطلاع‌رسانی ملی و تأمین سطوح و انواع مختلف خدمات و امکانات این شبکه برای کلیه متقاضیان به تناسب نیاز آنان و با رعایت اولویت‌ها و مصالح ملی لازم است.

۲۰. توسعه فن‌آوری اطلاعات (به ویژه حفاظت از اطلاعات) و آینده‌نگری در خصوص آثار تحولات فن‌آوری اطلاعات در سطح ملی و جهانی و گسترش مطالعات و تحقیقات و تربیت نیروی انسانی متخصص در این زمینه بایسته است.

۲۱. شناخت وضعیت فرآیند تولید و توزیع و آثار محتوی فرهنگی پیام‌های رسانه‌ای در جامعه ضروری است.

۲۲. وظایف سنگین و خطیر رسانه ملی در سپهر رسانه‌ای هزاره سوم، الزام به برنامه‌ریزی دقیق، ظریف و حساب‌شده را در تمام زمینه‌ها و از جمله مهم‌ترین آنها ارتقای فرهنگ و هویت ملی ایجاب می‌نماید.

۲۳. قالبی نبودن پیام‌های فرهنگی و دینی و برنامه‌ریزی متناسب با نیازهای فکری مخاطبان لازم است.

۲۴. محوریت دادن به خانواده‌ها در برنامه‌های فرهنگی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه اثرگذار فرهنگی و مذهبی با تأکید بر همگرایی اجتماعی و ملی توصیه می‌شود.

۲۵. شناخت نیازهای فکری و روانی جوانان با بررسی علل گرایش برخی از آنان به برنامه‌های فرهنگی غرب و برنامه‌ریزی برای بازتعریف دین متناسب با نیازهای روانی و جذب حداکثری برای نسل‌های آینده ضروری است.

ص: ۲۰۱

۲۶. باید برای شناسایی و تقویت مؤلفه‌های جدید قدرت نرم در کشور برای ارتقای فرهنگ و هویت ملی کوشید.

۲۷. تأسیس شبکه‌های مجازی با رویکرد فرهنگ ایرانی اسلامی توسط رسانه ملی نیز می‌تواند در این زمینه مؤثر واقع شود. علاوه بر این، مطالب کتاب‌های داستان با مضامین اسلامی و ایرانی و بیان حماسی به صورتی که برای سن کودکان مناسب باشد، می‌تواند باعث نهادینه‌سازی فرهنگ و هویت ایرانی اسلامی شود. اگر از این عناصر و حماسه‌ها در ساخت پویانمایی‌ها (انیمیشن‌ها) و بازی‌های رایانه‌ای هم استفاده شود و به طور اصولی و مناسب این حماسه‌ها مورد توجه قرار گیرد، نه تنها باعث تقویت فرهنگ ملی و دینی می‌شود، بلکه حتی باعث می‌شود کودکان از سنین ابتدایی با مفاهیم ارزشی و فرهنگی و هویتی کشور خود آشنا شوند و در سنین جوانی به راحتی تحت تأثیر مضمون‌های نامناسب شبکه‌های مجازی قرار نگیرند.

۲۸. تدوین یک چارچوب نظری بومی برای مطالعه فرهنگ اصیل ایرانی و اسلامی، اقتصاد مقاومتی، هویت ملی و... در ایران کاری ضروری، مهم و درخور توجه است. به علاوه، تمرکز بر روی یک الگوی نظری خاص برای تبیین اقتصاد مقاومتی در ایران کمک شایانی به رشد نظریه اقتصاد سیاسی و اقتصاد ملی و توسعه اقتصادی در ایران و جهان است. بدین روی پیشنهاد می‌شود در دانشگاه صدا و سیما و سازمان مذکور گروه «فرهنگ اسلامی و ایرانی» و «اقتصاد مقاومتی» تشکیل شود تا از نزدیک به کاوش و نظریه پردازی در این زمینه پردازد.

۲۹. تشکیل «ستاد اجرایی تحقق الگوی فرهنگ اسلامی و ایرانی و اقتصاد مقاومتی» در صدا و سیما با مشارکت همه نهاد‌های ذی ربط در

ص: ۲۰۲

تحقق نقشه راه کشور در حوزه فرهنگ و اقتصاد در سال جاری کارگشاست.

۳۰. سازمان صدا و سیما باید موضوع اقتصاد مقاومتی، فرهنگ ملی و دینی و مدیریت جهادی را در کانون پژوهش‌های خود قرار دهد تا از این منظر به وظایف قانونی خود در تحقق استقلال ملی عمل کند.

ص: ۲۰۳

منابع

اشاره

منابع

امام خمینی، روح الله، (بی تا)، ولایت فقیه و جهاد اکبر، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

، صحیفه نور (ج ۱ ۲۳)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

، (بی تا)، کشف اسرار، بی جا.

، ۱۳۶۶. پیام امام به حجاج بیت الله الحرام.

، ۱۳۷۹، ولایت فقیه، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله .

، ۱۳۷۸، صحیفه انقلاب: وصیت نامه الهی سیاسی امام خمینی رحمه الله ، تهران، قطران.

آزاد ارمکی، تقی و چاوشیان، حسن، ۱۳۸۱، «بدن به مثابه رسانه هویت»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۱.

»

«، چهارشنبه ۲۸ بهمن ماه سال ۱۳۸۸در: سایت گلبرگ تنها بلاگفا کام.

خامنه ای، سید علی. (۱/۱/۱۳۹۳)، «سخنرانی در اجتماع عظیم زائران و مجاوران حرم رضوی علیه السلام».

، (۸۶/۱۷/۹)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان».

ص: ۲۰۴

- ، (۱۳۸۲)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم».
- ، (۲۲ تیر ۱۳۷۱)، «دیدار با فرماندهان گردان‌های عاشورای نیروی مقاومت بسیج».
- ، (۲۳ اسفند ۱۳۷۸)، «پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام».
- ، (۴ آذر ۱۳۸۸)، «دیدار با جمعی از بسیجیان کشور».
- خامنه‌ای، حضرت آیت الله، (۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸)، «دیدار با خانواده‌های شهدای استان کردستان».
- ، (۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۲)، «دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم».
- ، (۷/۹/۶۸)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدارهای مردمی».
- ، (۱۹ آذر ۱۳۷۹)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان»
- ، (۱۳۸۱)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای مردمی».
- ، (۲۶/۹/۱۳۸۱)، «سخنرانی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان».
- ، (۹/۸/۱۳۹۲)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدارهای مردمی».
- ، (۱۳۸۳)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم»
- ، (۱۳۹۰/۱۰/۱۷)، «بیانات رهبر انقلاب در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها با ایشان»
- ، (۶/۴/۱۳۸۶) «سخنرانی در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت به مناسبت هفته دولت با ایشان».

ص: ۲۰۵

، (چهارم شهریور ۱۳۸۶) «سخنرانی در دومین دیدار سالانه هیئت دولت نهم با ایشان».

، (۱۳۸۹/ ۸/۶) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان».

، (۱۳۸۸/ ۱۶/۶) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان».

، (۱۳۸۲) «از بیانات رهبر انقلاب در ملاقات های مردمی».

، (۲۳/۷/۹۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جوانان استان خراسان شمالی»

، (۲۰/۶/۹۱) «از بیانات رهبر انقلاب در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت با ایشان»

، (۲۰/۰۷/۱۳۹۱) «بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه های خراسان با ایشان».

، (۶/۱/۹۳) «بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع عظیم زائران مناطق عملیاتی دفاع مقدس».

، (۸/۱۰/۱۳۸۳)، «بیانات مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی با مردم».

، (۱۳۹۰) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از اعضای تشکّل ها و کانون ها و نشریات و هیئت های مذهبی و شماری از نخبگان دانشجویی».

مرکز گردآوری و تنظیم صهبا، (۱۳۹۰) «دغدغه های فرهنگی، شرح مزجی از بیانات محوری مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۳، تهیه پی نوشت کمیته انتشارات و تبلیغات».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (۲۰/ ۱۲/۱۳۹۲)، «بیانات رهبر انقلاب در جمع مسئولان دستگاه های مختلف، فعالان اقتصادی و مدیران مراکز علمی، رسانه ای و نظارتی کشور».

ص: ۲۰۶

، (بهمن ۱۳۹۲) «سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (آبان ۱۳۸۱) «بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان».

، (۲۰/۰۶/۱۳۸۸) «خطبه های نماز جمعه تهران».

خامنه ای، حضرت آیت الله، (۵/۰۵/۱۳۸۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای ستادهای نماز جمعه با ایشان».

، (۲۶/۰۵/۱۳۷۱) «بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از آزادگان با ایشان».

باردن، لورنس. ۱۳۷۵. تحلیل محتوا، ترجمه یمنی سرخابی و آشتیانی، ملیحه، محمد، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

تحولات اجتماعی و انقلاب اسلامی. ۱۳۷۱. دفتر سی و ششم، ناشر: دفتر نشر و تنظیم آثار امام خمینی رحمه الله .

سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ابلاغ شده توسط رهبر انقلاب؛ به نقل از: <http://www.asriran.com/fa/news/270170>

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. ۱۳۸۹. «پیش نویس شاخص های فرهنگی». (انتشار نیافته است)

صالحی امیری، رضا. ۱۳۸۵. مدیریت منازعات قومی در ایران، تهران، نشر خوارزمی.

کریمی، علی. ۱۳۸۳. «تأملی معرفت شناسانه در مسئله امنیت ملی از نگاه امام خمینی رحمه الله»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۶۹۷-۷۱۸.

کریمی و بابایی. ۱۳۹۰. امنیت ملی از نگاه امام خمینی رحمه الله. تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

ماهنامه علمی فرهنگی ائمه جمعه، شماره ۷۱؛ به نقل از: باشگاه اندیشه، شنبه ۹ فروردین ۱۳۹۳.

ص: ۲۰۷

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغی توسط مقام معظم رهبری، ۳۰/۱۱/۱۳۹۲.

گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۷. تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه موفقیان، ناصر، نشر نی.

فاضلی، حبیب اله. ۱۳۹۱. «گفتمان امام خمینی رحمه الله و مسئله هویت: عرفان فقیهانه، اصالت امت و اعتبار ملت»، فصل نامه مطالعات ملی، ۵۱، سال سیزدهم، شماره ۳.

فاضلی، محمد، ۱۳۸۲. مصرف و سبک زندگی، قم، صبح صادق.

فکوهی، ناصر، ۱۳۸۱. «شکل گیری هویتی و الگوهای محلی، ملی و جهانی (مطالعه موردی لرستان)»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان.

فیرحی، داود، ۱۳۷۸. قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام، تهران، نی.

نش، کیت. ۱۳۸۰. جامعه شناسی سیاسی معاصر: جهانی شدن، سیاست و قدرت، ترجمه: محمد تقی دلفروز، تهران، انتشارات کویر.

منابع لاتین

منابع لاتین

۱. <http://www.siasi.porsemani.ir> هه <http://www.mashregnews.ir/fa/news/۱۵۳۹۰۷> ./content

۲. <http://alef.ir/vdcb۹gb۵arhb۵zp.uiur.html?۲۲۰۷۹۴>

۳. <http://payedars.blogfa.com/post.۶۷۱.aspx>

۴. <http://payedars.blogfa.com/post.Aspx.۶۷۱>

۵. <http://toorenamaree.blogfa.com/post/۴>

۶. <http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰>

۷. <http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰>

۸. <http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰>

۹. <http://www.asriran.com/fa/news/۲۷۰۱۷۰>

۱۰. <http://www.khabarpu.com/h.php>

. ۳۰ / ۱۱ / ۱۳۹۲ در فارس نیوز

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری
۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

